

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

В. О. Меркулова

Кримінальне право Загальна частина

Навчальний посібник (в схемах)

Одеса
ОДУВС
2013

УДК 343.2(477)(075)
ББК 67.408(4Ук)я7
М52

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Одеського університету внутрішніх справ
(протокол № 7 від 05.11.2013 р.)

Автор:

В.О. Меркулова, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ,

Рецензенти:

В. О. Туляков - доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з міжнародних зв'язків Національного університету «Одеська юридична академія»;

О. М. Цильмак - доктор юридичної психології, професор, професор кафедри криміналістики та судово-психіатричної експертизи Одеського державного університету внутрішніх справ.

Меркулова В. О.

М52 Кримінальне право. Загальна частина. : навч. посіб. (в схемах) / В. О. Меркулова. — Одеса : ОДУВС, 2013. —

Навчальний посібник підготовлений на підставі загальновизнаних положень теорії кримінального права, чинного кримінального законодавства (станом на 1 вересня 2013 року), з урахуванням навчальної програми курсу «Кримінальне право. Загальна частина» для студентів, слухачів, курсантів, викладачів юридичних дисциплін, читачів, які цікавляться проблемами кримінального законодавства України.

УДК 343.2(477)(075)
ББК 67.408(4Ук)я7

ЗМІСТ

Поняття, завдання (функції), предмет, метод та система кримінального права України	6
Закон про кримінальну відповідальність.....	21
Злочин та його ознаки.....	45
Кримінальна відповідальність та її підстави.....	56
Склад злочину.....	66
Об'єкт злочину.....	80
Об'єктивна сторона злочину.....	93
Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт злочину).....	118
Суб'єктивна сторона злочину.....	138
Незакінчений злочин (стадії вчинення злочину).....	158
Співучасть у вчиненні злочину.....	174
Множина злочинів (повторність, сукупність, рецидив).....	196
Обставини, що виключають злочинність діяння.....	218
Звільнення від кримінальної відповідальності.....	253
Поняття покарання та його цілі.....	268
Система покарання. Види покарання.....	288
Призначення покарання.....	349
Звільнення від покарання та його відбування.....	383
Судимість.....	414
Інші заходи кримінально-правового характеру.....	430
Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.....	449
Перелік літератури для самостійної підготовки з курсу Кримінального права. Загальна частина.....	469
Додатки.....	481

ПЕРЕДМОВА

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Кримінальне право України» передбачає не лише глибоке засвоєння ними чинного законодавства, теоретичних положень відповідної галузі науки, але й *набуття вмінь та навичок користування чинним кримінальним законодавством* під час вирішення конкретних життєвих ситуацій, які мають правове значення, мати можливість здійснювати самоперевірку набутих знань.

Зазначене, в свою чергу, обумовлює необхідність постійного удосконалення навчального процесу у ВНЗ. Особливе значення має належне *методичне забезпечення* викладання навчальної дисципліни, яке б активізувало пізнавальну діяльність студентів. Усі світові стандарти *за основу навчання беруть самостійну, творчу роботу* тих, хто навчається. На цьому базуються і новітні, включно інформаційні, технології навчання. Доцільним вважається переорієнтація основних видів робіт з суто лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, *особистісно-орієнтовану*.

Загальновизнаним є те, що критерієм ефективності навчального процесу виступає можливість *засвоєння найбільшого обсягу знань та навичок протягом найкоротшого терміну*. Доводиться, що чим більше стає понять і об'єктів для вивчення, тим актуальнішою стає *проблема полегшення їхнього засвоєння*. Мають використовуватися засоби, які допомагають полегшити студентами засвоювати навчальний матеріал. Наочність та візуальність спостереження під час викладення та повторення навчального матеріалу з дисципліни Кримінальне право, *схематичне та графічне зображення інформації та матеріалів на електронних та паперових носіях сприятимуть* більш якісному процесу вивчення необхідного обсягу навчальної інформації.

Навчальний посібник «Кримінальне право України. Загальна частина (в схемах)» передбачає викладення відповідної навчальної дисципліни в тій послідовності, яка визначається *тематичним планом та змістом модулів*. В ньому розміщені схеми, в яких наочно роз'яснюються *основні положення, поняття та категорії кримінального права*, які є змістом та сутністю як теорії

кримінального права, так і безпосередньо чинного кримінального законодавства. Схематичне розміщення матеріалу формуватиме уміння студентів *вільно орієнтуватися в нормативному матеріалі, застосовувати кримінально-правову термінологію, співставляти окремі положення (норми) та надавати їм порівняльну характеристику.*

Під час складання схем автор концентрує увагу передусім на тих положеннях, які відтворюють *переважну точку зору науковців* (оскільки з багатьох питань в доктрині кримінального права продовжують точитися дискусії, удосконалюються підходи до їх вивчення); аргументуються *вихідні положення чинного кримінального законодавства* (станом на 1 вересня 2013 року).

За структурою навчальний посібник складається із: *передмови, основного змісту* матеріалу в *схемах, питань для самоконтролю*; списку літератури, додатків – *тестових контрольних запитань з змістовних модулів.*

***Поняття, завдання (функції),
предмет, метод та система
кримінального права України***

ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

ВЖИВАЄТЬСЯ В ДВОХ ЗНАЧЕННЯХ, А САМЕ:

як галузь права
(законодавства)-

як галузь юридичної
науки -

знаходить свій
вияв у цілісному
і єдиному
законодавчому
акті -
Кримінальному
кодексі України

вивчає кримінальний закон, його
правозастосування, історію
виникнення та розвитку
кримінального закону, теорію
кримінального права, кримінальне
законодавство інших країн тощо

ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

Це система (сукупність)
загальнообов'язкових, формально
визначених юридичних норм (правил
поведінки), прийнятих Верховною Радою
України, що встановлюють, які суспільно
небезпечні діяння є злочинами і які покарання
підлягають застосуванню до осіб, що їх
вчинили

ОЗНАКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

Загальні ознаки:

загальнообов'язковість – сукупність певних норм (переважно заборон), в яких відтворюються встановлені у суспільстві обов'язкові правила поведінки (обов'язковість забезпечується примусовими державними заходами);

формальна визначеність - фіксація у письмовій формі ознак злочину, видів та меж покарання за них;

кримінально- правові норми встановлюються лише
Верховною Радою

Спеціальні ознаки Кримінального права

- Система юридичних норм встановлює, які суспільно небезпечні діяння є **злочинами і які покарання** підлягають застосуванню до осіб, що їх вчинили

ПРЕДМЕТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

Кримінальне право регулює **суспільні відносини**, які виникають у зв'язку із вчиненням **злочину** та застосуванням за це певних **покарань**

СТРУКТУРА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

```
graph TD; A[СТРУКТУРА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН] --> B[Суб'єкти кримінальних правовідносин – держава, спеціальні органи, які відтворюють волю держави, особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, суб'єкт злочину]; B --> C[Матеріальний зміст кримінальних правовідносин - сукупність прав та обов'язків суб'єктів цих відносин]; C --> D[Юридичний факт – факт вчинення особою суспільно небезпечного діяння (злочину)];
```

Суб'єкти кримінальних правовідносин – держава, спеціальні органи, які відтворюють волю держави, особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, суб'єкт злочину

Матеріальний зміст кримінальних правовідносин - сукупність прав та обов'язків суб'єктів цих відносин

Юридичний факт – факт вчинення особою суспільно небезпечного діяння (злочину)

МЕТОД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

Це засіб за допомогою якого кримінальне законодавство регулює кримінально-правові відносини

Існує два методи кримінального права

1. Метод примусу -
(основний метод)

полягає у застосуванні з боку держави до особи, яка вчинила злочин, санкції кримінально-правової норми, покарання

2. Метод (стимулювання) заохочення до позитивної поведінки (інститути звільнення від кримінальної відповідальності; добровільної відмови від вчинення злочину; дійового каяття)

Завдання (ФУНКЦІЇ) КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЯК
ГАЛУЗІ ПРАВА чітко визначені у ч.1ст.1 КК України

*Кримінальний кодекс України має своїм
завданням правове забезпечення охорони
прав і свобод людини і громадянина,
власності, громадського порядку та
громадської безпеки, довілля,
конституційного устрою України від
злочинних посягань, забезпечення миру і
безпеки людства, а також **запобігання**
злочинам (ч.1ст.1 КК України)*

Функція охорони

- полягає у правовому забезпеченні охорони найважливіших, суттєвих правових відносин

Функція превенції (попередження) - полягає у

загальній превенції

спеціальній превенції

Факт існування санкції (покарання) в Кримінальному кодексі впливає на свідомість усіх громадян України, попереджаючи з їхнього боку злочин, отже має загальне превентивне значення

Попередження вчинення нових злочинів з боку особи, яка є вже покараною за попередній злочин, є сутністю спеціальної превенції

Інші ФУНКЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

Виховна функція

- полягає у впливі кримінального права та практики його застосування на свідомість та поведінку окремих громадян та суспільства

Регулятивна функція здійснюється:

в широкому значенні -

кримінальне право, охороняючи найважливіші сфери нашого життя, сприяє їх розвитку, регулює їх своїми специфічними засобами;

в вузькому значенні -

окремі норми безпосередньо відносяться до регулятивних (норми про необхідну оборону, крайню необхідність, призначення та звільнення від покарання)

СИСТЕМА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

*Це сукупність кримінально правових **норм**, які знаходяться у певному визначеному зв'язку між собою, піддаються певній систематизації, утворюють систему кримінально-правових **інститутів**, що структурно об'єднані у **дві частини** кримінального права – Загальну та Особливу*

Існує **дві** частини кримінального права
(законодавства)

Загальна частина

Особлива частина

- це сукупність кримінально -
правових норм, об'єднаних у
15 розділах Кримінального
кодексу України, які
визначають принципи права,
загальні положення,
поняття, які стосуються
будь-якого злочину
(співучасть, множина, форми
вини, тощо)

- це сукупність
кримінально -правових
норм, які об'єднані у **20**
розділах Кримінального
кодексу України на
підставі родового об'єкту,
визначають ознаки складу
конкретного суспільно
небезпечного діяння та
вид і межі покарання

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ГАЛУЗІ ПРАВА

Конституційне право – підґрунтя для формування кримінально-правових норм, визначає найважливіші права, свободи людини та громадянина, державний устрій та умови відправлення правосуддя

Міжнародне право – частина національного законодавства, будується на загальновизнаних і доведених міжнародною практикою міжнародно - правових стандартах та положеннях

Адміністративне право, охороняє від менш небезпечних правопорушень. Саме ступінь небезпеки відрізняє адміністративний делікт від злочину

Кримінально-процесуальне право -
галузь права, яка надає реальне життя
матеріальним нормам кримінального
права і є його **формою реалізації**

Кримінально-виконавче право –
визначає порядок і
умови виконання покарання

Питання для самоконтролю

1. Поняття кримінального права як самостійної галузі права.
2. Предмет та метод кримінального права.
3. Функції кримінального права.
4. Система кримінального права.
5. Кримінальне право в системі інших галузей права.

Закон про кримінальну відповідальність

Закон про кримінальну відповідальність (далі КВ) -

це письмовий правовий акт, що має вищу юридичну силу, приймається Верховною Радою або всеукраїнським референдумом відповідно до Конституції України, загально визнаних принципів та норм міжнародного права, містить кримінально-правові норми, які встановлюють підстави, принципи кримінальної відповідальності, визначають, які суспільно небезпечні діяння є злочинами і які покарання належить застосовувати до осіб, винних у їх вчиненні, формулюють інші кримінально-правові наслідки вчинення злочину

Ознаки закону про кримінальну відповідальність

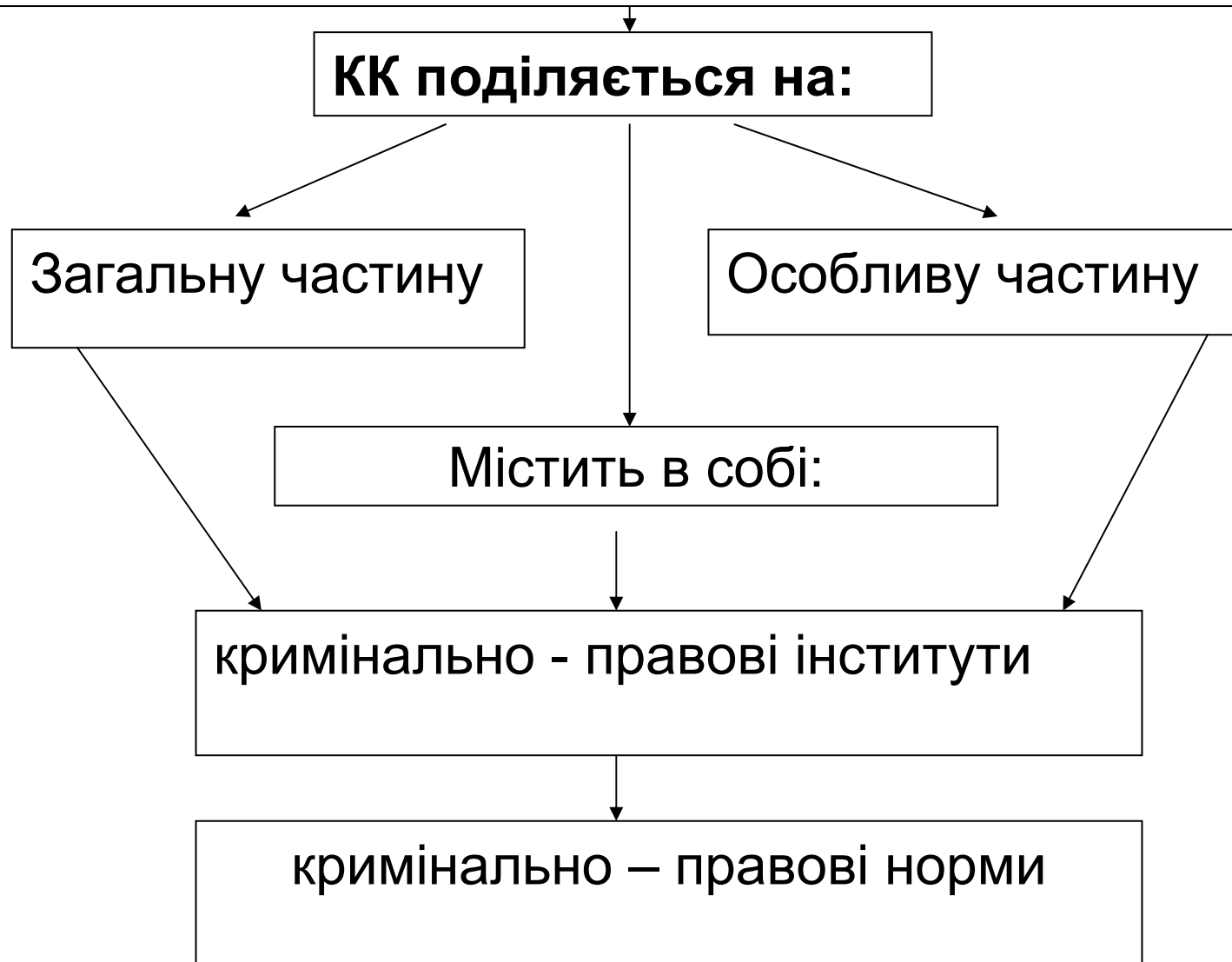
закон про КВ є письмовим правовим актом вищої юридичної сили, який приймається Верховною Радою або ж всеукраїнським Референдумом;

закон про КВ – єдина форма закріплення кримінально-правових норм, єдине джерело кримінального права;

закон про КВ ґрунтується на Конституції України, загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права, чинних міжнародних договорах;

закон про КВ має специфічний зміст - встановлює підстави кримінальної відповідальності, визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинами і які покарання належить застосовувати до осіб, винних у їх вчиненні, формулюють інші кримінально-правові наслідки вчинення злочину

Структура закону про кримінальну відповідальність

- Загальна частина КК містить загальні положення кримінального права, загальні інститути, які мають відношення до кожного конкретного злочину, поширюються на усі приписи Особливої частини КК

Загальна частина КК
складається із 15 розділів

Р. I Загальні положення

Р. II Закон про кримінальну
відповідальність

Р. III Злочин, його види та стадії

Р. IV Особа, яка підлягає кримінальній
відповідальності (суб'єкт злочину)

Р. V Вина та її форми

Р. VI Співучасть у злочині

Р. VII Повторність, сукупність
та рецидив злочинів

Р. VIII Обставини, що виключають
злочинність діяння

Р. IX Звільнення від
кримінальної відповідальності

Р. X Покарання та його види

Р. XI Призначення покарання

Р. XII Звільнення від
покарання та його відбування

Р. XIII Судимість

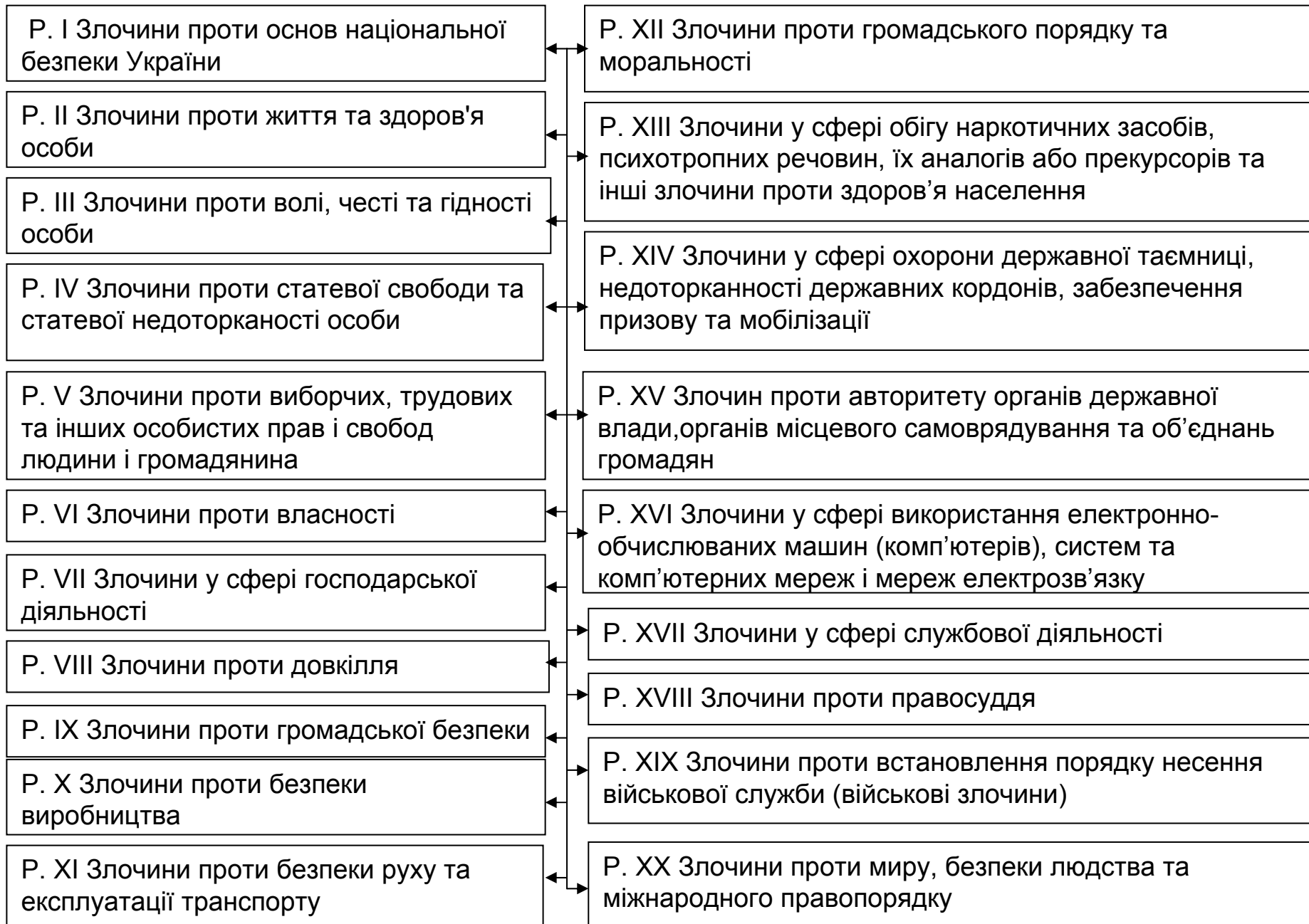
Р. XIV Інші заходи
кримінально-правового
характеру

Р. XIV-I Заходи кримінально -
правового характеру щодо
юридичних осіб

Р. XV Особливості
кримінальної відповідальності
та покарання неповнолітніх

- Особлива частина містить норми, що вказують, які конкретно суспільно небезпечні діяння є злочинами і які заходи державного примусу можуть бути застосовані до осіб, що їх вчинили

Особлива частина КК складається із 20 розділів

- Усі кримінально-правові інститути складаються із окремих кримінально-правових норм, які містяться у статті КК.

Зовнішній
вигляд та структура
статті:

статті пронумеровані
арабськими **цифрами**,
мають **назву**;

більшість статей поділяється на **частини**, які
виокремлюються в **абзаци**, що мають цифрові
позначення;

окремі статті та частини статті поділяються на
пункти, мають **примітки**, в яких роз'яснюються поняття
та терміни

Структура кримінально-правової норми

```
graph TD; A[Структура кримінально-правової норми] --> B[Диспозиція]; A --> C[Санкція]; B --> D["- це частина норми Особливої частини, в якій визначається злочинне діяння"]; C --> E["- це частина статті, яка визначає вид і розмір покарання за злочин, зазначений у диспозиції"];
```

Диспозиція

- це частина норми Особливої частини, в якій визначається злочинне діяння

Санкція

- це частина статті, яка визначає вид і розмір покарання за злочин, зазначений у диспозиції

Види диспозицій

За способом опису ознак конкретного виду злочину розрізняють диспозиції **чотирьох** видів

Проста

- називає злочинне діяння без розкриття його ознак

Описова

- вказує на найбільш істотні ознаки діяння

Бланкетна

- відсилає для встановлення змісту ознак вчиненого злочину до інших нормативних актів, які не є законами про кримінальну відповідальність

Відсилочна

- відсилає до кримінально-правової норми або її окремого припису, які містяться в іншій статті або іншій частині цієї статті КК

Види санкцій

Абсолютно-визначена

- встановлює один вид і розмір покарання, не дозволяючи диференціювати кримінальну відповідальність залежно від наявності або відсутності пом'якшуючих або обтяжуючих обставин

Відносно-визначена

- це санкція, яка має один вид покарання і вказує його нижчу та вищу межу, або лише вищу межу

Альтернативна

- це санкція, в якій міститься вказівка на два або кілька видів основних покарань, з яких суд вибирає лише одне

Абсолютно-визначена санкція використовується при призначенні окремих додаткових покарань

Злочинність, караність, а також інші кримінально - правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, який **діяв на час вчинення цього діяння**
(ч. 2 ст. 4 КК)

Закон про кримінальну відповідальність набирає чинності (ч.1 ст.4 КК):

після 10 днів з дня його офіційного оприлюднення;

з дня його опублікування в офіційному виданні;

з того строку, який в ньому зазначений

Часом вчинення злочину визначається час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність **дію** або **бездіяльність**
(ч. 3 ст. 4 КК)

Зворотна дія
закону про кримінальну відповідальність у часі
(ст. 5 КК)

Закон про кримінальну відповідальність **має зворотну дію**,
якщо він:

скасовує
злочинність
діяння;

пом'якшує
кримінальну
відповідальність;

іншим чином
поліпшує
становище особи

В чому сутність зворотної дії закону про кримінальну відповідальність?

Закон поширюється на осіб, що вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість (ч.1 ст.5 КК)

Закон про кримінальну відповідальність, який частково пом'якшує відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, а частково її посилює (погіршує становище), **має** зворотну дію в часі лише у тій частині, яка пом'якшує відповідальність або поліпшує становище особи (ч.3 ст.5 КК)

Закон про кримінальну відповідальність **не має** зворотну дію, якщо він:

встановлює
злочинність
діяння;

посилює
кримінальну
відповідальність;

іншим чином
погіршує
становище
особи

Особи, які вчинили злочини на території України, підлягають кримінальній відповідальності за КК України (ч.1 ст. 6 КК)

Злочин визнається вчиненим на території України:

якщо його було на території України

почато

закінчено

продовжено

припинено

якщо на території України діяв

виконавець

або хоча б один із співучасників

**Громадяни
України**

**Особи без громадянства, що
постійно проживають в Україні**

якщо вчинили злочини за її межами, **підлягають кримінальній відповідальності за КК України**, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ч. 1 ст. 7 КК)

Якщо ці особи за вчинені злочини **зазнали кримінального покарання за межами України**, вони не можуть бути притягнені в Україні до кримінальної відповідальності за ці злочини (ч. 2 ст.7 КК)

Іноземці

Особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні

якщо вчинили злочини за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за КК України

у випадках:

передбачених міжнародними договорами

якщо вони вчинили передбачені КК України тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України (ст. 8 КК)

Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину (ст. 10 КК)

Громадяни України

**Особи без
громадянства,
що постійно
проживають в Україні**

якщо вчинили злочини поза межами України

не можуть
бути видані іноземній
державі для притягнення до
кримінальної відповідальності
та віддання до суду

Іноземці

**Особи без громадянства, що
постійно не проживають в
Україні**

якщо вчинили злочини поза межами України і
перебувають на її території

можуть
бути видані іноземній державі

для притягнення до кримінальної
відповідальності і віддання до суду

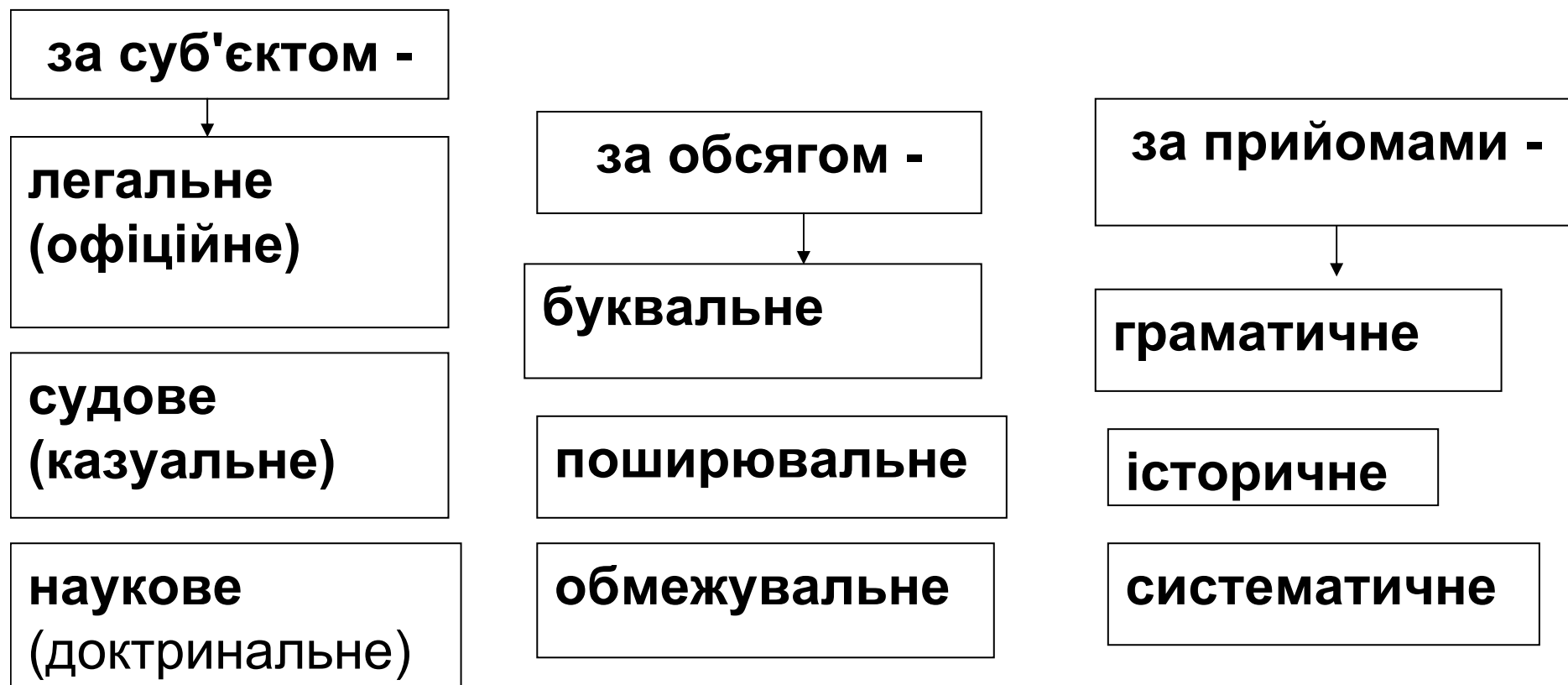
• передані для
відбування
покарання

якщо така передача **передбачена міжнародними
договорами України**

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність

- це з'ясування або роз'яснення змісту та сутності кримінального закону для точного його застосування відповідно до волі законодавця. Види тлумачення:

43

Питання для самоконтролю

1. Поняття закону про кримінальну відповідальність.
2. Структура закону про кримінальну відповідальність.
3. Структура кримінально-правової норми.
4. Порядок та умови чинності закону про кримінальну відповідальність у часі, просторі, за колом осіб.
5. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі.
6. Сутність принципу громадянства.
7. Універсальний принцип дії закону про кримінальну відповідальність.
8. Види тлумачення закону про кримінальну відповідальність.

Злочин та його ознаки

Поняття злочину

**Злочином є передбачене
Кримінальним кодексом
суспільно небезпечне
винне діяння
(дія або бездіяльність), вчинене
суб'єктом злочину
(ч.1. ст.11 КК)**

Обов'язкові ознаки злочину (ч. 1 ст. 11 КК)

Матеріальні ознаки:

діяння - це вольова усвідомлена поведінка (вчинок) особи, безпосередньо спрямована на спричинення певних негативних наслідків;

суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що діяння або заподіює шкоду відносинам, які охороняються кримінальним законом, або містить у собі реальну можливість заподіяння такої шкоди;

вчинене суб'єктом злочину – фізичною, осудною особою, яка вчинила злочин у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність;

винність - найважливіший принцип суб'єктивного ставлення в вину, тобто відповідальність настає лише за наявності вини

Формальні ознаки:

протиправність - передбаченість ознак злочину
у кримінальному законі;

караність полягає у погрозі застосування покарання
за вчинений злочин, вид якого визначається
кримінально-правовою санкцією

В основу класифікації злочинів можуть бути покладені різні критерії:

**родовий
об'єкт
посягання;**

**суб'єкт
злочину;**

**наявність
потерпілого;**

**територіальна
поширеність і
країна, на
території якої
вони вчинені;**

**характер
суспільно
небезпечних
наслідків;**

**наявність
предмета
злочину;**

форма вини;

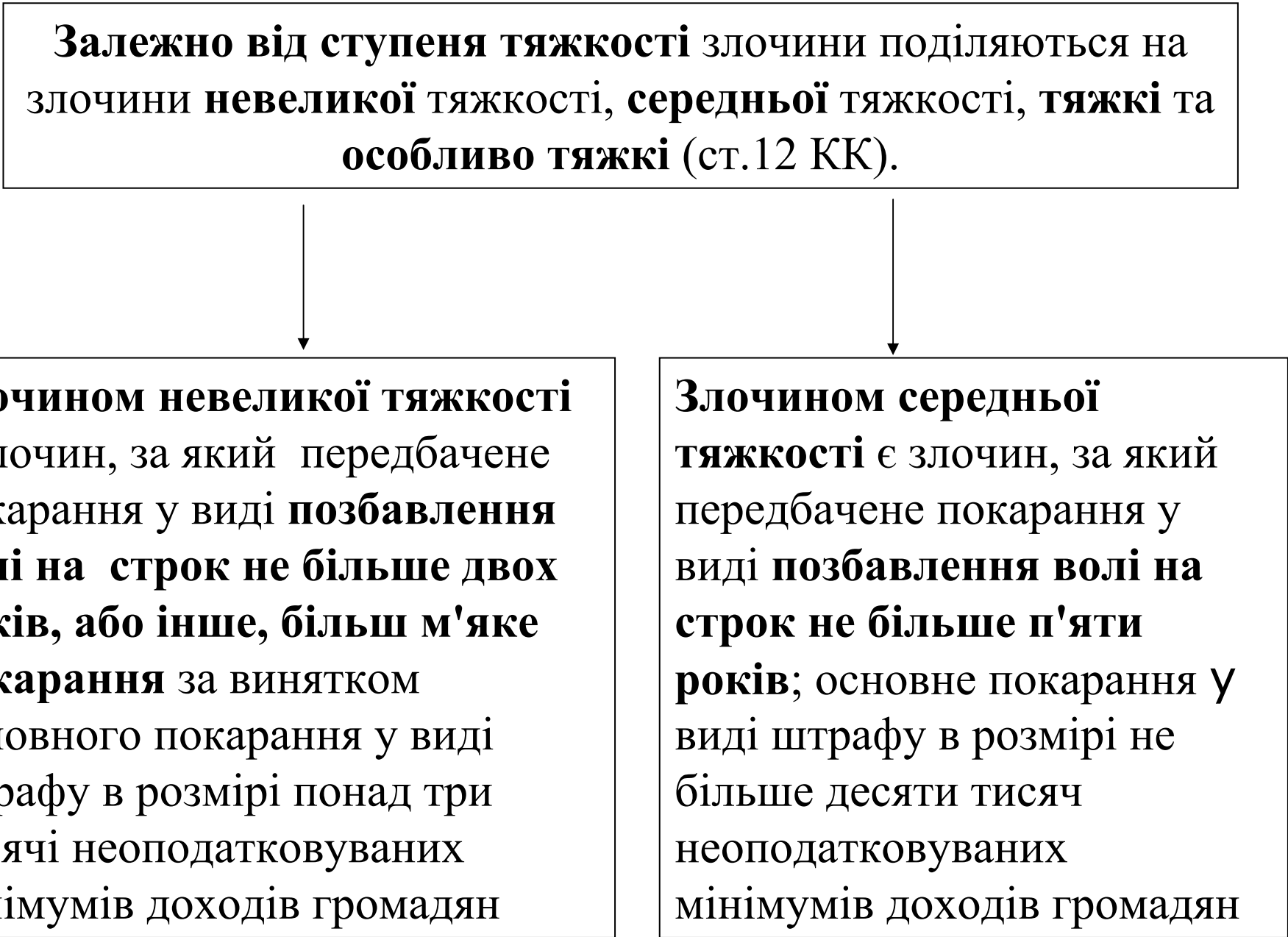
**їх міжнародне
визнання саме як
злочинів;**

**їх кримінологічна
характеристика;**

**їх політико-
економічна
характеристика;**

**суспільна
небезпечність діяння**

Залежно від ступеня тяжкості злочини поділяються на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі (ст.12 КК).

Злочином невеликої тяжкості є злочин, за який передбачене покарання у виді **позбавлення волі на строк не більше двох років, або інше, більш м'яке покарання** за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

Злочином середньої тяжкості є злочин, за який передбачене покарання у виді **позбавлення волі на строк не більше п'яти років; основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян**

Тяжким злочином є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або **позбавлення волі на строк не більше десяти років**

Особливо тяжким злочином є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, **позбавлення волі на строк понад десять років або довічне позбавлення волі**

Малозначне діяння – це дія або бездіяльність, яка формально містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого Кримінальним кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі (ч.2 ст.11 КК)

Ознаки малозначного діяння:

```
graph TD; A[Ознаки малозначного діяння:] --> B[формально містить ознаки злочину, передбачені КК;]; A --> C[не становить суспільної небезпечності;]; A --> D[особа, яка вчинила злочин, не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі];
```

**формально
містить ознаки
злочину,
передбачені
КК;**

**не становить
суспільної
небезпечності;**

**особа, яка
вчинила злочин,
не заподіяла і не
могла заподіяти
істотної шкоди
фізичній чи
юридичній особі,
суспільству або
державі**

Питання для самоконтролю.

1. Поняття злочину як негативного соціально-правового явища.
2. Ознаки злочину: загальна характеристика.
3. Суспільна небезпечність – як матеріальна, об'єктивна ознака злочину.
4. Винність – як соціально-психологічна ознака злочину.
5. Протиправність, караність – як формально-правові ознаки злочину.
6. Класифікація злочинів: підстави та критерії.
7. Малозначність діяння: поняття та ознаки.

***Кримінальна
відповідальність та її
підстави***

Існує декілька точок зору щодо сутності кримінальної відповідальності:

ототожнення кримінальної відповідальності і покарання, зведення кримінальної відповідальності до застосування санкції;

розгляд кримінальної відповідальності як специфічних кримінально-правових відносин, сукупності кримінальних та кримінально-виконавчих відносин;

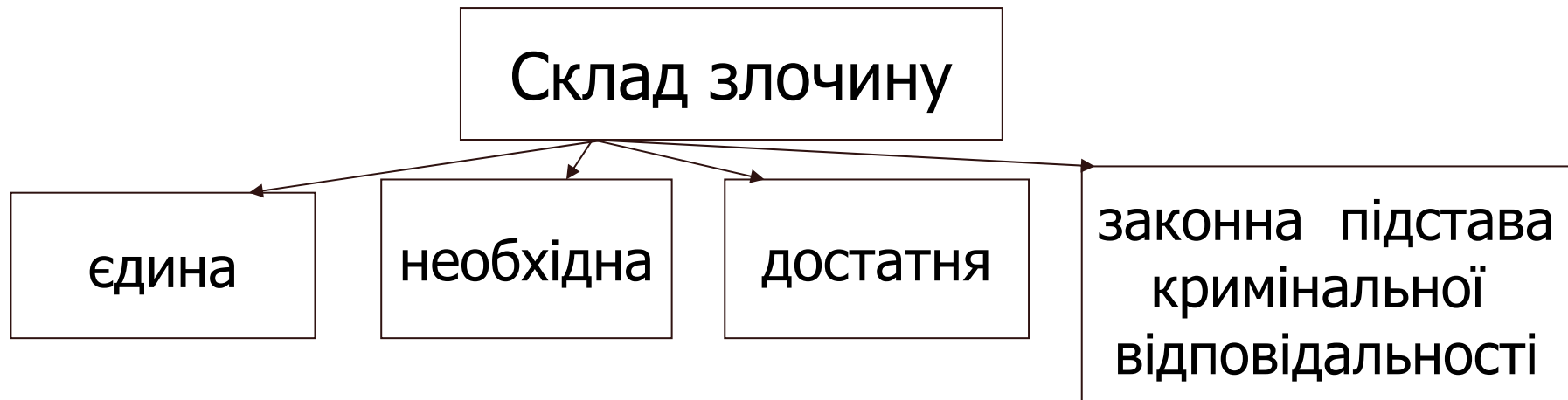
кримінальна відповідальність розглядається як реальне покладення на винну особу мір державного примусу, реальних певних обмежень і позбавлень, пов'язаних з фактом осуду, призначенням покарання чи без такого

**Поняття
кримінальної відповідальності**

**Кримінальна відповідальність –
специфічний механізм кримінально-правового
реагування держави на скоєний злочин, що
тягне певні несприятливі наслідки для особи,
яка вчинила суспільно небезпечне діяння,
полягає в реальних, певних обмеженнях і
позбавленнях прав і інтересів особи,
пов'язаних з фактом осуду, призначенням
покарання чи без такого**

Підстава кримінальної відповідальності

Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого Кримінальним кодексом (ч. 1 ст. 2 КК)

Поняття кримінальної відповідальності ширше поняття покарання і за змістом у своєму повному обсязі припускає засудження винного, призначення йому покарання із подальшим його виконанням

Засудження винної особи – це обов'язкова умова призначення покарання, без засудження немає покарання

Призначення і виконання кримінального покарання, як найбільш суворої форми державного примусу, однієї з крайніх форм кримінальної відповідальності, можливі лише в порядку її реалізації

Висновок. Це два досить **самостійних** поняття, **різні за змістом**. Кримінальна відповідальність завжди передуює покаранню, у ряді випадків настає без застосування покарання, його реального виконання

Кримінальна відповідальність – це форма реалізації кримінально-правових відносин на певному етапі їхнього розвитку, як правовий наслідок вчиненого злочину

Відносини між державою і злочинцем з приводу реалізації кримінальної відповідальності настають з моменту

**засудження
особи;**

**винесення обвинувального вироку, у
якому суд від імені держави надає
негативну оцінку злочину, визнає особу
винною у вчиненні злочину**

Кримінально-правові відносини більш широке поняття, оскільки охоплюють весь комплекс відносин між державою й особою, яка вчинила суспільно небезпечне діяння:

виникають з моменту вчинення злочину;

тривають під час попереднього розслідування, притягнення особи у якості підозрюваного, обвинуваченого;

під час судового розгляду кримінальної справи;

засудження винної особи;

призначення покарання;

виконання покарання; до погашення (зняття) судимості

Кримінально-правові відносини за колом осіб охоплюють:

**осіб,
які є
суб'єктами
злочину;**

**осіб, які
вчинили
суспільно
небезпечне
діяння у
стані
неосудності;**

**осіб, які були
звільнені
від кримінальної
відповідальності за
нереабілітуючими
підставами;**

**осіб, відносно яких кримінальна відповідальність біла
реалізована у повному обсязі**

Питання для самоконтролю.

1. Поняття кримінальної відповідальності.
2. Підстави кримінальної відповідальності за чинним законодавством.
3. Співвідношення кримінальної відповідальності та покарання.
4. Співвідношення кримінальної відповідальності та кримінально-правових відносин.
5. Форми реалізації кримінальної відповідальності.

Склад злочину

Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке **містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом** (ч. 1 ст. 2 КК)

Конкретний склад злочину

- це сукупність найбільш типових об'єктивних та суб'єктивних юридичних ознак, які встановлені в кримінальному законодавстві і які визначають суспільно небезпечні діяння як злочин (особлива частина - містить лише конкретні склади злочину)

Загальний склад злочину

- це наукова абстракція, теоретичне поняття, яке відтворює узагальнення найбільш типових ознак, властивих усій сукупності злочинів

Конкретний склад злочину

має наступні ознаки:

це сукупність
ознак, які
визначені в законі;

це сукупність найбільш
типових та важливих
ознак, які притаманні всім
злочинам даного виду;

це сукупність ознак, які
визначають закінчений
злочин, що вчиняється
виконавцем;

це сукупність ознак, які
визначені як в Загальній
так і в Особливій частині
Кримінального кодексу

Значення конкретного складу злочину.

```
graph TD; A[Значення конкретного складу злочину.] --> B[Склад злочину – це єдина, необхідна, достатня, законна юридична підстава для притягнення особи до кримінальної відповідальності]; A --> C[Склад злочину забезпечує розмежування між злочином та незлочинним суспільно небезпечним діянням; між різними категоріями (видами) злочинів];
```

Склад злочину –
це **єдина,**
необхідна,
достатня,
законна
юридична
підстава
для притягнення
особи до
кримінальної
відповідальності

Склад злочину
забезпечує
розмежування
між злочином та
незлочинним
суспільно
небезпечним
діянням; між
різними
категоріями (видами)
злочинів

Співвідношення злочину та складу злочину

```
graph TD; A[Співвідношення злочину та складу злочину] --> B[Злочин – це реальне суспільно небезпечне явище, яке вчиняється певною особою, в певний час, в певному місці, за певних обставин (зміст діяння)]; A --> C[Конкретний склад злочину – це узагальнення ознак певного виду злочинів, визначених у кримінально-правових нормах (юридичне поняття певного виду злочинів, масштаб, форма діяння)]; A --> D[Загальний склад злочину – узагальнення типових ознак, властивих усім сукупності злочинів, складів злочинів (наукова абстракція, теоретичне поняття)];
```

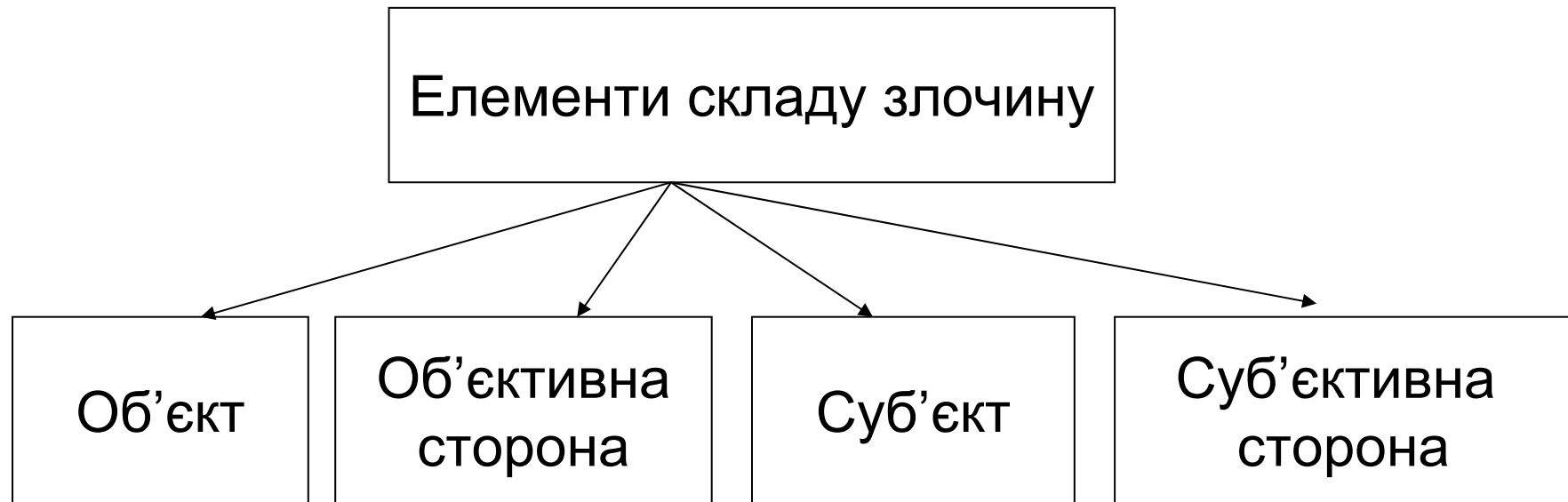
Злочин –
це реальне
суспільно
небезпечне
явище, яке
вчиняється
певною особою,
в певний час, в
певному місці, за
певних обставин
(зміст діяння)

Конкретний склад
злочину – це
узагальнення
ознак певного
виду злочинів,
визначених у
кримінально -
правових нормах
(юридичне поняття
певного виду
злочинів, масштаб,
форма діяння)

**Загальний
склад злочину** –
узагальнення
типових ознак,
властивих усім
сукупності злочинів,
складів злочинів
(наукова
абстракція,
теоретичне
поняття)

- **Кваліфікація злочинів** – точне встановлення відповідності вчиненого винним суспільно небезпечного діяння складу конкретного злочину, закріпленому в кримінальному законі

- Загальний склад злочину - наукова абстракція, теоретичне поняття, яке відтворює узагальнення найбільш типових ознак, властивих усій сукупності злочинів

Загальний склад злочину

Об'єктивні ознаки складу злочину

Об'єкт

предмет (факультативна ознака).

Об'єктивна сторона:

діяння
(дія або бездіяльність)
(обов'язкова ознака);

наслідки злочину
(факультативна ознака);

**причинний зв'язок між
наслідком та діянням**
(факультативна ознака);

**місце, час, спосіб, обстановка,
знаряддя** (факультативна ознака)

Загальний склад злочину

Суб'єктивні ознаки складу злочину

Суб'єкт

Суб'єктивна сторона

**Фізична
особа**
(обов'язкова
ознака)

Осудність
(обов'язкова
ознака)

Вина
(обов'язкова
ознака)

Мотив
(факультативна
ознака)

**Вік кримінальної
відповідальності**
(обов'язкова ознака)

Мета
(факультативна
ознака)

Види складів злочину

Класифікація здійснюється відповідно до:

конструкції об'єктивної
сторони;

структури
та способу описання в
законі;

ступеню суспільної
небезпечності

За ступенем суспільної небезпечності

існують наступні види складів злочину:

основний склад злочину - не містить у собі ні обтяжуючих, ні пом'якшуючих обставин (ч. 1 ст. 185 КК);

кваліфікований склад злочину – визначає кваліфікуючі, обтяжуючі обставини (найчастіше вони зустрічаються у ч. 2, 3 ст. КК);

особливо кваліфікований склад злочину – містить у собі особливо обтяжуючі обставини (найчастіше вони зустрічаються у ч. 4, 5 статті КК);

привелійований склад злочину – містить в собі пом'якшуючі обставини (ст. 116 КК - умисне вбивство, вчинені в стані сильного душевного хвилювання)

За конструкцією об'єктивної сторони, **моментом закінчення злочину** на певній стадії його розвитку виокремлюються:

матеріальний склад злочину – для встановлення факту закінчення злочину необхідно встановити наявність наслідків злочину та зв'язок між діянням та наслідками;

формальний склад злочину – вважається закінченим з моменту вчинення діяння незалежно від настання наслідків;

усічений склад злочину – момент закінчення злочину переноситься на стадію готування або замаху

За структурою та **способом описання** в законі
вирізняють:

простий склад злочину

- визначається
одиничністю його ознак
(один об'єкт, одна форма
вини, одна дія);

складний склад злочину

– ознаки складу злочину
описані багатоскладно
(декілька об'єктів, діянь,
форм вини)

**альтернативний склад
злочину** – для визнання
діяння злочином необхідно
вчинити хоч би одну із дій,
вказаних у диспозиції норми
КК

Питання для самоконтролю.

1. Поняття складу злочину.
2. Співвідношення злочину та складу злочину.
3. Елементи складу злочину.
4. Об'єктивні ознаки складу злочину.
5. Суб'єктивні ознаки складу злочину.
6. Види складу злочину.
7. Кваліфікація злочинів: поняття, значення.

Об'єкт злочину

Наукові підходи у визначенні поняття об'єкту злочину

Об'єктом злочину є *юридична норма*

Об'єктом злочину є *сукупність речей, матеріальні предмети, блага*

Об'єктом злочину є *суб'єкти суспільних відносин, людина як біологічна істота*

Об'єктом злочину є *охоронювані кримінальним законом права, свободи, законні інтереси людини та громадянина*

Об'єктом злочину є *суспільні відносини*

Об'єкт злочину

Об'єктом злочину є ті суспільні відносини, на які посягає злочин, завдаючи їм певної шкоди, і які поставлені під охорону закону про кримінальну відповідальність

Об'єктом злочину є суспільні відносини

*Об'єктом злочину є ті суспільні відносини, які поставлені **під охорону закону** про кримінальну відповідальність*

*Об'єктом злочину є ті суспільні відносини, яким **завдається суттєва шкода***

Значення об'єкту злочину:

розкриває соціальну
сутність злочину;

визначає рівень суспільної
небезпечності злочину;

є вихідною ознакою
при побудові
Особливої частини КК;

є обов'язковим елементом
будь-якого складу злочину;

сприяє правильній кваліфікації діяння, дозволяє
відмежувати одне діяння від іншого суміжного діяння

Класифікація об'єктів «за вертикаллю»

Загальний

Родовий

Безпосередній

Загальний об'єкт -
це **вся сукупність** суспільних відносин,
які охороняються кримінальним законом

Родовий об'єкт -
окремі однорідні за своїми властивостями **групи суспільних
відносин**, які охороняються певною сукупністю
кримінально-правових норм

Безпосередній об'єкт -
окремі конкретні суспільні відносини,
які охороняються конкретними кримінально-правовими
нормами від конкретних злочинних посягань

Класифікація безпосереднього об'єкту злочинів по «горизонталі»

Основний безпосередній
об'єкт

Додатковий безпосередній
об'єкт

- *входить*
до складу родового
об'єкта злочину; йому
передусім
спричиняється
школа

- *суспільні відносини,*
*яким **поряд із основним***
об'єктом завдається
або виникає загроза
заподіяння шкоди

Додатковий безпосередній об'єкт:

обов'язковий

- це такий об'єкт, що в даному складі злочину, у будь-якому випадку його вчинення – присутній завжди;

факультативний

- це такий об'єкт, який при скоєнні певного злочину може існувати поряд з основним, а може бути відсутнім

Предмет злочину може бути передбачений у кримінальному законодавстві у вигляді:

- продуктів діяльності людини;
- інформації (відповідних документів);
- біологічних організмів;
- хімічних речовин;
- фізичних утворень навколишнього середовища

∞

Пропонується класифікувати предмети злочину на три групи:

люди

речі

тварини та
рослини

Предмет злочину

це будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність в діях особи ознак конкретного складу злочину

Види предметних злочинів:

вказується **певний вид** предмету злочину (неправомірна вигода – ст.ст. 368-370 КК);

надається **вичерпний перелік** предметів злочину (посів або вирощування снотворного маку чи конопель - ст. 310 КК);

надається **приблизний перелік** предметів злочину (алкогольні напої, тютюнові вироби та інші підакцизні товари - ст. 204 КК);

бланкетний характер переліку предметів, коли їх властивості наводяться в інших нормативних документах (всі статті, щодо незаконних дій з наркотичними засобами, психотропними речовинами)

Поняття потерпілого в кримінальному праві

```
graph TD; A[Поняття потерпілого в кримінальному праві] --> B[Потерпілий від злочину – це людина, її біологічна сутність, фізичний та психічний стан]; A --> C[Потерпілий від злочину - соціальний суб'єкт (фізична чи юридична особа, держава, суспільство) праву чи інтересу якого заподіюється шкода];
```

Потерпілий від злочину – це людина, її біологічна сутність, фізичний та психічний стан

Потерпілий від злочину - соціальний суб'єкт (фізична чи юридична особа, держава, суспільство) праву чи інтересу якого заподіюється шкода

Питання для самоконтролю.

1. Поняття та значення об'єкту злочину.
2. Класифікація об'єктів злочину.
3. Безпосередній об'єкт злочину та його види.
4. Предмет злочину: поняття та співвідношення із об'єктом злочину.
5. Потерпілий від злочину.

Об'єктивна сторона злочину

Ознаки об'єктивної сторони будь-якого злочину, вчиненого в реальній дійсності:

- це завжди певне суспільно небезпечне **діяння** (дія або бездіяльність);
- вчинене в **певному місці, часі, обстановці**, з використанням певних засобів та знарядь;
- тягне певні суттєві суспільно небезпечні **наслідки**;
- вимагає встановлення **причинного зв'язку** між суспільно небезпечним діянням і суспільно небезпечним наслідком

Об'єктивна сторона злочину (поняття):

*це **зовнішня** сторона (зовнішнє вираження) злочину, що характеризується суспільно небезпечним діянням (**дією чи бездіяльністю**), суспільно небезпечними наслідками, причинним зв'язком між діянням і суспільно небезпечними наслідками, місцем, часом, обстановкою, способом, а також засобами (знаряддям) вчинення злочину*

Ознаки об'єктивної сторони злочину

Обов'язкові ознаки

Факультативні ознаки

діяння

діяння
у
формі
дії

діяння
у формі
без-
діяльності

причинний
зв'язок
між діянням і
суспільно
небезпечними
наслідками

суспільно
небезпечні
наслідки

місце

час

обстановка

спосіб
вчинення

засіб,
знаряддя

Значення об'єктивної сторони складу злочину:

об'єктивна сторона є **необхідним елементом складу** злочину і входить до підстав кримінальної відповідальності;

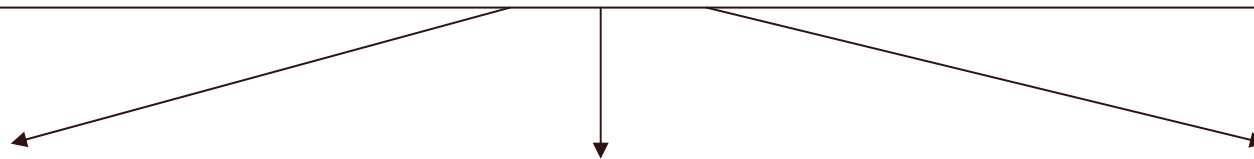
характер діяння, спосіб його вчинення, місце, час, обстановка вчинення злочину, тяжкість суспільно небезпечних наслідків, що настали, - **найважливіші показники суспільної небезпечності** злочину, передусім враховуються при вирішенні питання про криміналізацію діяння, вид та розмір покарання;

через об'єктивну сторону **встановлюються інші елементи ознак складу злочину** (об'єкт посягання, форми вини, мотив, мета злочину);

здійснюється **розмежування** злочинів

Кримінально-правове діяння та його ознаки

Кримінально-правове діяння має бути суспільно небезпечним, протиправним, конкретним, свідомим та вольовим актом поведінки (дії або бездіяльності) людини

**Суспільна
небезпечність**
- соціальна
характеристика
- діяння

Протиправність
– заборона
діяння
законом

**Усвідомлення
та воля**
визначають
психологічну
характеристику
діяння

Діяння

```
graph TD; A[Діяння] --> B[Дія]; A --> C[Бездіяльність]; B --> D["- це активна, свідома, суспільно небезпечна, протиправна поведінка суб'єкта;"]; D --> E["кримінальна відповідальність за злочинну дію нічим не обмежена – достатньо встановити, що ця дія передбачена законом про кримінальну відповідальність"];
```

Дія

Бездіяльність

**- це активна,
свідома,
суспільно
небезпечна,
протиправна
поведінка
суб'єкта;**

кримінальна відповідальність
за злочинну дію нічим **не
обмежена** – достатньо
встановити, що ця дія
передбачена законом про
кримінальну відповідальність

Залежно від характеру впливу на об'єкт злочину

Фізичні дії -

застосування
**мускульної,
фізичної сили,**
спрямованої
на зміну предметів
зовнішнього
матеріального світу
(знищення майна,
вбивство,
нанесення тілесних
пошкоджень)

Інформаційні дії -

використання слів як виду
інформаційної дії (**вербальна
форма**) – погроза вбивством,
вимагання), застосування
образливих рухів, смислових
жестів (**конклюдентна форма**)

Опосередкований вплив на
предмет посягання –
використання як знарядь
малолітніх, неосудних, тварин

Бездіяльність

- це **пасивна форма поведінки** особи, що полягає у не вчиненні особою конкретної дії (дій), які вона **повинна була і могла вчинити** в даних конкретних умовах для охорони інтересів держави, суспільства, особи

Для притягнення особи до кримінальної відповідальності за бездіяльність необхідні **додаткові умови:**

наявність у особи за певних конкретних умов **обов'язку** діяти певним чином;

наявність можливості діяти за певних обставин (психофізичні можливості)

Суспільно небезпечні наслідки -

школа, яка заподіюється суспільно небезпечним діянням суспільним відносинам, які охороняються законом про кримінальну відповідальність, або ж реальна небезпека (загроза) заподіяння такої шкоди (делікт створення небезпеки)

За обсягом спричиненої шкоди:

наслідки у
вигляді
**реальної
шкоди**

наслідки
у вигляді **створення
загрози заподіяння
шкоди**, коли
порушується певний
стан захищеності
суспільних
відносин

За характером шкоди

Матеріальні наслідки:

фізична
шкода (вбивство,
тілесні ушкодження);

майнова шкода
(зменшення майна,
заподіяння
майнових збитків)

Нематеріальні наслідки (порушення інтересів суб'єктів, соціального зв'язку):

політична шкода;

організаційна шкода;

соціальна шкода;

моральна шкода

За характером опису наслідків у диспозиції норми:

конкретні
наслідки
(смерть, втрата
органу,
переривання
вагітності);

оціночні поняття
наслідків
(значна шкода,
великий розмір
шкоди,
істотна шкода,
тяжкі наслідки)

Види наслідків залежно від виду безпосереднього
об'єкта:

основні

додаткові

обов'язкові

факультативні

Значення суспільно небезпечних наслідків для кваліфікації діяння

Залежно від того, чи визначені наслідки як ознака об'єктивної сторони конкретного складу злочину, всі склади злочинів поділяються на:

**матеріальні
склади**
злочину
(наслідок є
обов'язковою
ознакою
об'єктивної
сторони
злочину)

**формальні
склади**
злочину
(момент
закінчення
злочину не
пов'язується із
настанням
наслідків)

**усічені
склади**
злочину
(момент
закінчення
злочину
*переноситься
на стадію
готування або
замаху*)

Теорії причинності (причинного зв'язку) в кримінальному праві:

теорія "еквівалентності" – теорія умов: всі умови, які мали відношення до результату, **оцінювалися рівнозначно** без поділу на головні та другорядні, визнавалися еквівалентними;

теорія адекватних причин (умов): причиною визнавалася лише та умова, яка за своїм характером була типовою, як такою, що закономірно породжувала певні наслідки;

філософська **теорія "причинності"**, яка за основу має методологію матеріалістичної діалектики: існує **причинно-наслідковий універсальний зв'язок об'єктивного світу** - діяння є причиною, що породжує наслідок, умови створюють сприятливі можливості для цього

Правила встановлення причинного зв'язку між діянням та злочинними наслідками:

Виокремити
антисоціальні,
неправомірні
дії та
бездіяльність
особи, які
можливо
спричинили
негативні
наслідки

Встановити,
чи було це діяння
необхідною
умовою
настання
шкідливих
наслідків
(штучне його
виокремлення
з ланцюга
детермінантів)

Встановлення того,
чи було діяння,
яке виконує роль
необхідної умови,
власно причиною
наслідку:
причина має
досліджуватися
конкретно, в даних
умовах, місці, часі

✦ **Причинний зв'язок** у кримінальному праві - об'єктивно існуючий зв'язок між діянням (дією або бездіяльністю) та суспільно небезпечними наслідками, коли дія або бездіяльність (причина) з закономірною необхідністю викликає (породжує) настання суспільно небезпечного наслідку

Об'єктивний характер зв'язку
(факт реального життя, що існує
поза свідомістю та волею людини)

Закономірний характер зв'язку
(діяння є необхідною умовою
настання наслідку)

У часі причина має **передувати**
наслідку

Види причинного зв'язку:

Безпосередній

Наявність
особливих
умов на боці
потерпілого

Опосередкований

Опосередкований
між бездіяльністю та
наслідками

Причинний
зв'язок при
співучасті

Факультативні ознаки
об'єктивної сторони злочину

Місце

Спосіб

Час

Засоби

Обстановка

Знаряддя вчинення
злочину

Місце
вчинення
злочину -

*це певна
територія
або певне
місце, де
вчиняється
суспільно
небезпечне
діяння*

Час вчинення
злочину -

*це певний
відрізок (
проміжок) часу
протягом
якого
відбувається
суспільно
небезпечне
діяння і настають
суспільно
небезпечні
наслідки*

Обстановка
вчинення злочину -

*це сукупність
конкретних
об'єктивних умов,
в яких вчиняється
злочин, і які
суттєво впливають
на суспільну
небезпечність
діяння*

Спосіб вчинення
злочину -

це певний порядок,
метод, послідовність
рухів, прийомів,
які застосовує особа
під час реалізації
злочинних намірів
(крадіжка – таємне
викрадення
чужого майна)

Засоби
вчинення злочину -

*це предмети
матеріального світу
(знаряддя, інші
засоби вчинення
злочину),
певні процеси
та явища,
що застосовуються
злочинцем при
вчиненні суспільно
небезпечного діяння*

**Знаряддя
вчинення
злочину -**

це різновид засобів
вчинення злочину,
предмети матеріального
світу, використовуючи які
особа вчиняє фізичний
вплив на матеріальні
об'єкти (вогнепальна і
холодна зброя,
інструменти, транспортні
засоби, пристрої, технічне
устаткування тощо)

**Інші засоби
вчинення злочину -**

це засоби у вузькому
значенні слова, до яких
можуть бути віднесені
підроблені документи,
формений одяг та інше

Питання для самоконтролю.

1. Поняття та зміст об'єктивної сторони злочину.
2. Обов'язкові та факультативні ознаки об'єктивної сторони злочину.
3. Характеристика діяння (дії та бездіяльності).
4. Особливості кримінальної відповідальності за бездіяльність.
5. Суспільно-небезпечні наслідки: поняття та види.
6. Причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням та наслідками.
7. Час, місце, спосіб, обстановка та знаряддя вчинення злочину.

***Особа, яка підлягає
кримінальній
відповідальності
(суб'єкт злочину)***

Види суб'єктів злочину

```
graph TD; A[Види суб'єктів злочину] --> B[Загальний]; A --> C[Спеціальний];
```

Загальний

Спеціальний

Суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідного до КК України може наставати кримінальна відповідальність (ч.1 ст. 18 КК)

Спеціальним суб'єктом злочину є
фізична осудна особа, яка вчинила злочин у
віці, з якого відповідного до КК України
може наставати кримінальна
відповідальність, злочин, суб'єктом якого
може бути лише певна особа
(Ч. 2 ст. 18 КК)

Ознаки суб'єкту злочину

Обов'язкові ознаки:

фізична особа

осудність особи

вік особи

Факультативні ознаки:

спеціальні ознаки
суб'єкта злочину
(спеціальний суб'єкт)

громадянство

посадова
особа

військовослужбовець

**Осудність, неосудність,
обмежена осудність: поняття,
ознаки, значення для
кримінальної відповідальності**

Осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину
могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати
ними (**ч. 1 ст. 19 КК**)

Юридичний критерій характеризується трьома ознаками:

→ **інтелектуальною** (спроможність особи усвідомлювати
фактичний характер та суспільну небезпечність діяння);

→ **вольовою** (спроможність керувати своєю поведінкою під час
вчинення діяння відповідно свого внутрішнього переконання
та бажання);

→ **емоціональною** (що у формулу осудності не включається,
проте має бути враховано під час встановлення загального
стану особи , яка вчинила суспільно небезпечне діяння)

Медичний критерій має характеризувати *такий психічний стан особи, яка є психічно здоровою, знаходиться при здоровому глузді, розуміє свої дії (бездіяльність), якщо має певні порушення незначні в психіці то такі, що не виключають осудності*

Принципові положення щодо доцільності визначення стану осудності:

стан осудності зазвичай презюмується будь якій особі, оскільки є типовим, нормальним та *характерним психічним станом* для більшості людей;

питання осудності особи має вирішуватися лише стосовно *ї у зв'язку із вчиненням злочину*;

питання осудності особи має вирішуватися лише стосовно *конкретного суспільно небезпечного діяння (дії чи бездіяльності)*;

лише в тому випадку, коли виникають *сумніви у психічній повноцінності особи*

Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого цим Кодексом, перебувала в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки" (ч. 2 ст. 19 КК)

Ознаки (критерії) змішаної формули неосудності

```
graph TD; A[Ознаки (критерії) змішаної формули неосудності] --> B[Юридичний (психологічний) критерій неосудності виражений двома ознаками:]; B --> C[інтелектуальною - особа не усвідомлювала фактичної сторони діяння, а отже і його суспільну небезпечність, або розуміє фактичну сторону діяння, проте не розуміє його суспільної небезпечності;]; B --> D[ВОЛЬОВОЮ - особа не могла керувати своїми діями];
```

Юридичний (психологічний) критерій неосудності виражений двома ознаками:

інтелектуальною - особа не усвідомлювала фактичної сторони діяння, а отже і його суспільну небезпечність, або розуміє фактичну сторону діяння, проте не розуміє його суспільної небезпечності;

ВОЛЬОВОЮ - особа не могла керувати своїми діями

Медичний (біологічний) критерій:

хронічна психічна хвороба, яка є важко виліковною або невиліковною взагалі, призводить до надто суттєвих та стійких змін особистості хворого (шизофренія, епілепсія, параноя, прогресивний параліч);

тимчасовий розлад психічної діяльності - виникає раптово, є нетривалим психічним захворюванням, здебільшого виліковним (паталогічні афекти, патологічне сп'яніння, алкогольні психози, біла гарячка);

недоумство (олігофренія) - природжене або ж набуте суттєве порушення психічної діяльності, розумової сфери особи у трьох формах - ідіотія (найбільш глибока форма недорозвитку особи), імбецильність, дебільність;

інший хворобливий стан - інші хворобливі розлади психічної діяльності

Психічні аномалії - розлади психічної діяльності, що не виключають осудності (тягнуть особисті зміни, можуть призвести до протиправної поведінки, ускладнюють соціальну адаптацію індивіда, знижують її спроможність віддавати собі звіт в своїх діях і керувати ними):

алкоголізм

психопатія

**остаточні явища
черепно-
мозкових травм**

**органічні
захворювання
центральної
нервової
системи**

**олігофренія в
ступені легкої
дебільності**

наркоманія

**судинні
захворювання з
психічними
змінами**

Підлягає кримінальній відповідальності особа, визнана судом обмежено осудною, тобто така, яка під час вчинення злочину, через наявний у неї психічний розлад, не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними.(ст. 20 КК)

Юридичні критерії (психологічні)

Інтелектуальна ознака – нездатність повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність)

Вольова ознака – нездатність повною мірою керувати своїми діями

Медичний критерій це певний психічний розлад, в межах осудності (хронічні або тимчасові хворобливі стани)

Характерні ознаки обмеженої осудності

характеризує стан
особи з психічними
аномаліями, **під час
вчинення злочину;**

є складовою
частиною
осудності;

є передумовою
кримінальної
відповідальності
**осіб з психічними
аномаліями;**

**не має обов'язкового
значення,** враховується
судом при призначенні
покарання у сукупності з
другими даними та
обставинами, які
характеризують злочин
та особу винного;

**ніколи не може
розглядатися як
обставина, що
обтяжує
відповідальність;**

може слугувати
підставою для
призначення
**примусового
лікування,** яке
поєднується із
покаранням;

може констатуватися (визнаватися) лише **судом** в ухвалі чи
вироку на підставі компетентного **висновку експерта-психіатра**

Кримінальній відповідальності
підлягають особи, яким до вчинення
злочину виповнилося шістнадцять
років (ч. 1 ст. 22 КК)

Ч. 2 ст. 22 КК містить вичерпний перелік злочинів, за вчинення яких встановлений знижений вік кримінальної відповідальності – 14 років:

насильницькі злочини проти особи - умисне вбивство (ст. 115-117), посягання на життя державного чи громадського діяча, працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця, судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, представника іноземної держави (ст. 112, 348, 379, 400, 443), умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121, ч. 3 ст. 345, 346, 350, 377, 398), умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 122, ч. 2 ст. 345, 346, 350, 377, 398), зґвалтування (ст. 152), насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153);

майнові злочини - крадіжка (ст. 185, ч. 1 ст. 262, 308), грабіж (ст. 186, 262, 308), розбій (ст. 187, ч. 3 ст. 262, 308), вимагання (ст. 189, 262, 308), умисне знищення або пошкодження майна (ч. 2 ст. 194, 347, 352, 378 - шляхом підпалу, вибуху, загально-небезпечним способом, настання загибелі людей, тяжких наслідків);

злочини проти громадської безпеки та громадського порядку - диверсія (ст. 113), бандитизм (ст. 257), терористичний акт (ст. 258), захоплення заручників (ст. 147, 349), хуліганство (ст. 296);

злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту –
пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ст. 277), угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна (ст. 278), незаконне заволодіння транспортним засобом (ч. 2, 3 ст. 289 - дії поєднані із насильством небезпечним для життя або здоров'я особи)

Питання для самоконтролю.

1. Поняття та види суб'єктів злочину.
2. Поняття осудності та її критерії.
3. Поняття неосудності та її критерії.
4. Поняття обмеженої осудності та її критерії.
5. Вік, з якого настає кримінальна відповідальність.
6. Поняття та ознаки спеціального суб'єкта злочину.

Суб'єктивна сторона злочину

Суб'єктивна сторона злочину -це
внутрішня сторона злочину, тобто
психічна діяльність особи, що
відображує ставлення її *свідомості і*
волі до суспільно небезпечного
діяння, котре нею вчиняється, та
його наслідків

Ознаки (елементи) суб'єктивної сторони злочину:

вина -певна форма психологічного відношення особи до вчиненого діяння та його наслідків (обов'язкова ознака);

мотив вчинення злочину - це обумовлене певними потребами внутрішнє спонукання, яким керується винна особа під час вчинення злочину (факультативна ознака);

мета вчинення злочину - суб'єктивне уявлення особи бажаного результату діяння, певна модель майбутнього кінцевого результату, якого прагне особа, що вчиняє злочин (факультативна ознака)

Принцип презумпції невинуватості – особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду (ч.2 ст. 2 КК)

Обвинуваченій особі презюмується невинність

Відповідальність настає лише за діяння та наслідки, стосовно яких встановлена вина особи у формі умислу чи необережності (принцип ставлення в вину)

Мають бути виявлені всі обставини справи як такі, що викривають особу, виправдовують та обтяжують його відповідальність

Усі сумніви відносно доказаності винності особи тлумачаться на користь обвинуваченого

Обов'язок доказування не може перекладатися
на обвинуваченого

Забороняється домагатися показань шляхом
застосування насильства, погроз

Визначення вини особою не може бути покладено
в основу обвинувачення без підтвердження
цього визначення сукупністю доказів, що є у справі

Забезпечення підозрюваному, обвинуваченому,
підсудному права на захист

Поняття вини

Виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбачених кримінальним кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу та необережності (ст.23 КК)

Елементи вини:

зміст вини – відтворення об'єкту та об'єктивної сторони складу злочину (цінність суспільних відносин, характерта наслідки діяння);

соціальна сутність вини - ставлення особи до особистих, соціальних благ, цінностей, суспільних інтересів; антисоціальна спрямованість суб'єкта злочину;

форми вини - сполучення певних інтелектуальних та вольових ознак (критеріїв), які виражають дві форми вини: умисел та необережність;

ступінь вини - ступінь антисоціальної спрямованості особи злочинця, що впливає суттєво на визначення виду кримінальної відповідальності, вид та термін покарання

Поняття прямого умислу

Прямий умисел -це таке психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, наслідків, при якому особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачала його суспільно небезпечні наслідки (**конкретні, неминучі**) і бажала їх настання (**ч.2. ст.24 КК**)

Поняття непрямого умислу

Непрямий умисел - це таке психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, наслідків при якому особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії, бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки **(конкретні,можливі)** і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання
(ч.3 ст.24)

Класифікація видів умислу

За часом виникнення:

заздалегідь обдуманий

такий, що раптово виник

За ступенем конкретизації бажаних наслідків:

визначений
умисел

альтернативний
умисел

невизначений
умисел

Види необережності (ст.25 КК)

**Злочинна
самовпевненість** - це
таке психічне ставлення
особи до суспільно
небезпечних наслідків,
коли особа передбачала
настання суспільно
небезпечних наслідків
(можливих) свого діяння
(дії або бездіяльності),
але легковажно
розраховувала на їх
відвернення **(ч.2 ст.25
КК)**

Злочинна недбалість
має місце, якщо особа
не передбачала
можливості настання
суспільно небезпечних
наслідків свого діяння
(дії або бездіяльності),
хоча повинна була і
могла їх передбачити
(ч.3. ст.25 КК)

Непрямий умисел -

особа не
бажає, але
**передбачає і
свідомо
допускає**
настання
загально
небезпечних
наслідків, тобто
відноситься до
них позитивно

Злочинна самовпевненість -

у особи **відсутні бажання та
свідоме допущення наслідків,**
суб'єкт **НАВПАКИ** прагне не
допустити їх настання, відноситься
до них негативно;

особа **легковажно розраховує** на
обставини, які за своїми
властивостями здатні відвернути
суспільно-небезпечні наслідки;

воля особи **спрямована на
відвернення** можливості настання
наслідків суспільно небезпечного
діяння

Кримінально-правове значення інституту злочинної
недбалості набуває за наявності **двох критеріїв**:


```
graph TD; A[Кримінально-правове значення інституту злочинної недбалості набуває за наявності двох критеріїв:] --> B[об'єктивного (нормативного характеру) – особа повинна була передбачити суспільно небезпечні наслідки, що відтворює обов'язок будь-якої (конкретної) особи дотримуватися встановлених правил діяльності, поведінки, взагалі правил обережності;]; A --> C[суб'єктивного – особа могла передбачити настання суспільно небезпечних наслідків (оцінюється конкретна ситуація, в яких вчиняється діяння, беруться до уваги індивідуальні властивості особи)];
```

об'єктивного (нормативного характеру) – особа **повинна була передбачити** суспільно небезпечні наслідки, що відтворює обов'язок будь-якої (конкретної) особи дотримуватися встановлених правил діяльності, поведінки, взагалі правил обережності;

суб'єктивного – **особа могла передбачити** настання суспільно небезпечних наслідків (оцінюється конкретна ситуація, в яких вчиняється діяння, беруться до уваги індивідуальні властивості особи)

Прямий умисел	Непрямий умисел	Злочинна самовпевненість	Злочинна недбалість
Інтелектуальний критерій (елемент)			
усвідомлення фактичної сторони та небезпеки злочину	усвідомлення фактичної сторони та небезпеки злочину	абстрактне передбачення можливості настання суспільно - небезпечних наслідків	особа не передбачає можливості настання наслідків, але повинна була та могла передбачити
передбачення конкретних, неминучих наслідків	передбачення конкретних можливих наслідків		
Вольовий критерій (елемент)			
бажання настання суспільно-небезпечних наслідків, прагнення до їх досягнення, на що і спрямована воля	особа не бажає , але свідомо припускає настання конкретних <i>можливих</i> суспільно - небезпечних наслідків (воля пасивна)	особа легковажно розраховує на відвернення наслідків	особа не здійснює ніяких вольових дій щоб запобігти наслідкам, хоч мала для цього реальну можливість

Поняття казусу (випадку)

«Випадок» розглядається як самотійний вид психічного ставлення до суспільно небезпечних наслідків, коли наслідки перебувають у причинному зв'язку із діяннями, що вчинила особа, яка не тільки не передбачала настання цих наслідків, але й не мала можливості їх передбачити (не могла передбачити)

Види казусу (випадку):

```
graph TD; A[Види казусу (випадку):] --> B[особа за обставинами справи не повинна була і не могла передбачити настання суспільно-небезпечних наслідків (об'єктивний чинник)]; A --> C[особа хоч і передбачала настання суспільно-небезпечних наслідків, проте відповідно до своїх психофізичних властивостей не могла їх попередити (суб'єктивний чинник)];
```

особа за обставинами
справи
не повинна була і не
могла передбачити
настання
суспільно-небезпечних
наслідків (об'єктивний
чинник);

особа хоч і передбачала
настання
суспільно-небезпечних
наслідків, проте
відповідно до своїх
психофізичних властивостей
не могла їх попередити
(суб'єктивний чинник)

Подвійна (змішана) форма вини -

характерна для злочинів, в яких складність об'єктивної сторони полягає в тому, що умисним діянням спричиняється **декілька наслідків**, із яких один - основний, обов'язковий, визначає спрямованість злочину, його суспільну небезпечність і до нього **суб'єктивна сторона виражається у формі умислу**; другий - кваліфікуючий, віддалений - щодо нього **суб'єктивна сторона виражається тільки в формі необережності**

Помилка у кримінальному праві - неправильне уявлення особи щодо юридичних властивостей, правової природи діяння (юридична помилка), фактичних ознак вчинюваного діяння (фактична помилка)

Юридична помилка - неправильне уявлення особи щодо правової характеристики діяння, яка поділяється на:

помилку в злочинності (не злочинності) діяння;

помилку у кваліфікації злочину;

помилку і виді і розмірі покарання

Фактична помилка - неправильне уявлення
про фактичні об'єктивні ознаки діяння,
яка поділяється на:

помилку у об'єкті;

помилку в характері діяння;

помилку у розвитку причинного зв'язку;

помилку в особі потерпілого;

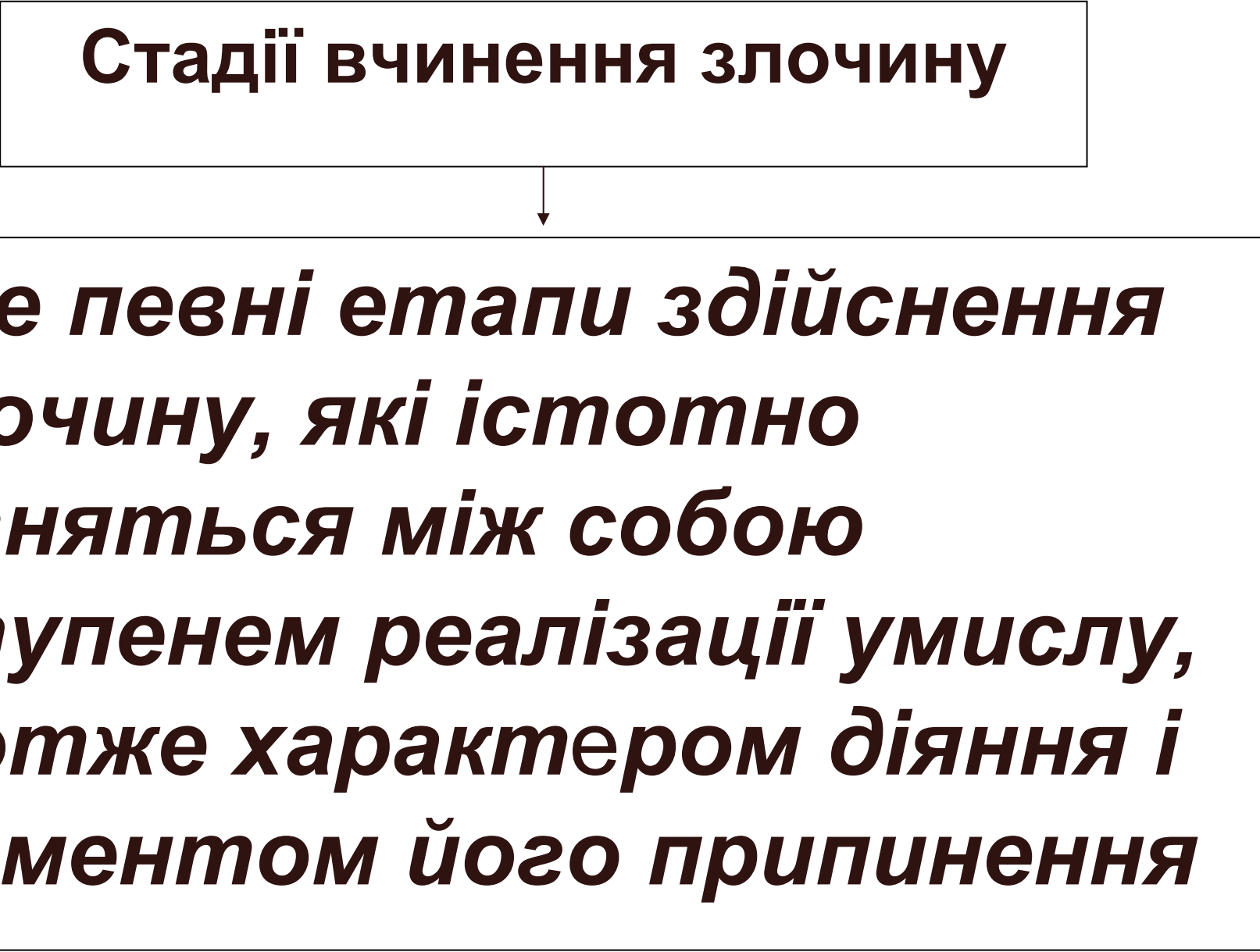
відхилення удару

Питання для самоконтролю.

1. Поняття, зміст та значення суб'єктивної сторони злочину.
2. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єктивної сторони злочину.
3. Поняття та форми вини в кримінальному праві.
4. Поняття та види умислу.
5. Поняття та види необережності.
6. Казус: поняття та відмінність від злочинної недбалості.

***Незакінчений злочин
(стадії вчинення злочину)***

Стадії вчинення злочину

- це певні етапи здійснення злочину, які істотно різняться між собою ступенем реалізації умислу, а отже характером діяння і моментом його припинення

Види стадій вчинення злочину (ст. 13 КК)

**Закінчений
злочин -**

це діяння, яке містить
усі ознаки складу
злочину, передбаченого
відповідною статтею
Особливої частини КК

**Незакінчений
злочин -**

це

готування
до злочину;

замах на
злочин

Ознаки стадій вчинення злочину:

```
graph TD; A[Ознаки стадій вчинення злочину:] --> B[стадії – це певні етапи вчинення злочину, зовні вираженого суспільно небезпечного діяння;]; A --> C[стадії – це етапи реалізації певної мети та прямого умислу злочинного діяння;]; A --> D[стадії різняться ступенем реалізації умислу, ступенем безпосередньої загрози настання суспільно небезпечних наслідків, їх обсягом;]; A --> E[стадії різняться за характером вчинюваних діянь];
```

стадії – це певні етапи вчинення злочину, зовні вираженого суспільно небезпечного діяння;

стадії – це етапи реалізації певної мети та прямого умислу злочинного діяння;

стадії різняться ступенем реалізації умислу, ступенем безпосередньої загрози настання суспільно небезпечних наслідків, їх обсягом;

стадії різняться за характером вчинюваних діянь

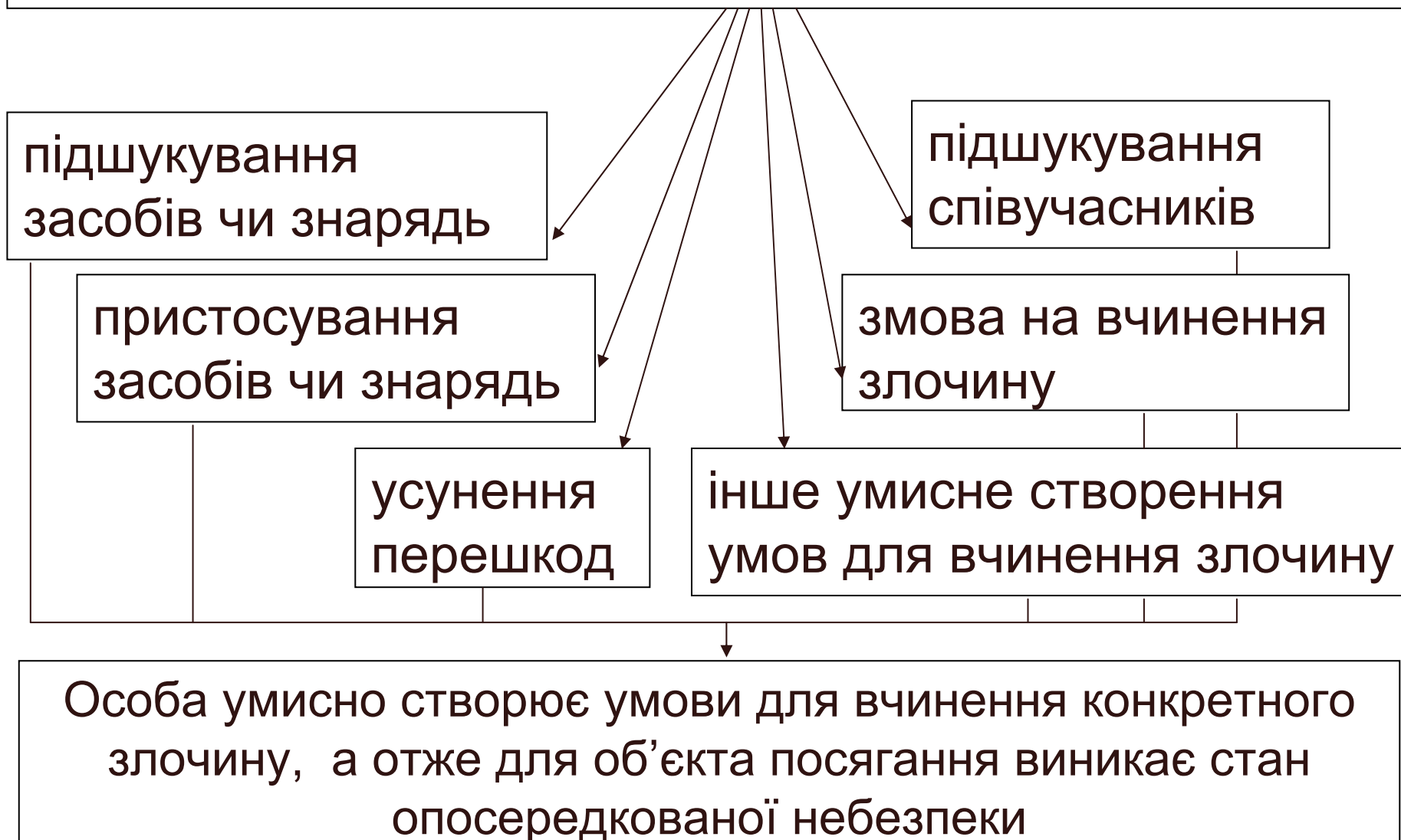
Особливості кримінальної відповідальності за незакінчений злочин (ст. 16 КК)

Кримінальна відповідальність за готування до злочину і замах на злочин настає за ст. 14 або 15 КК і за тією статтею Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за закінчений злочин

Якщо діяння, вчинене при готуванні до злочину, замаху на нього, містить ознаки іншого закінченого злочину, все кваліфікується як сукупність злочинів - відповідальність настає за готування (замах) до злочину та інший закінчений злочин

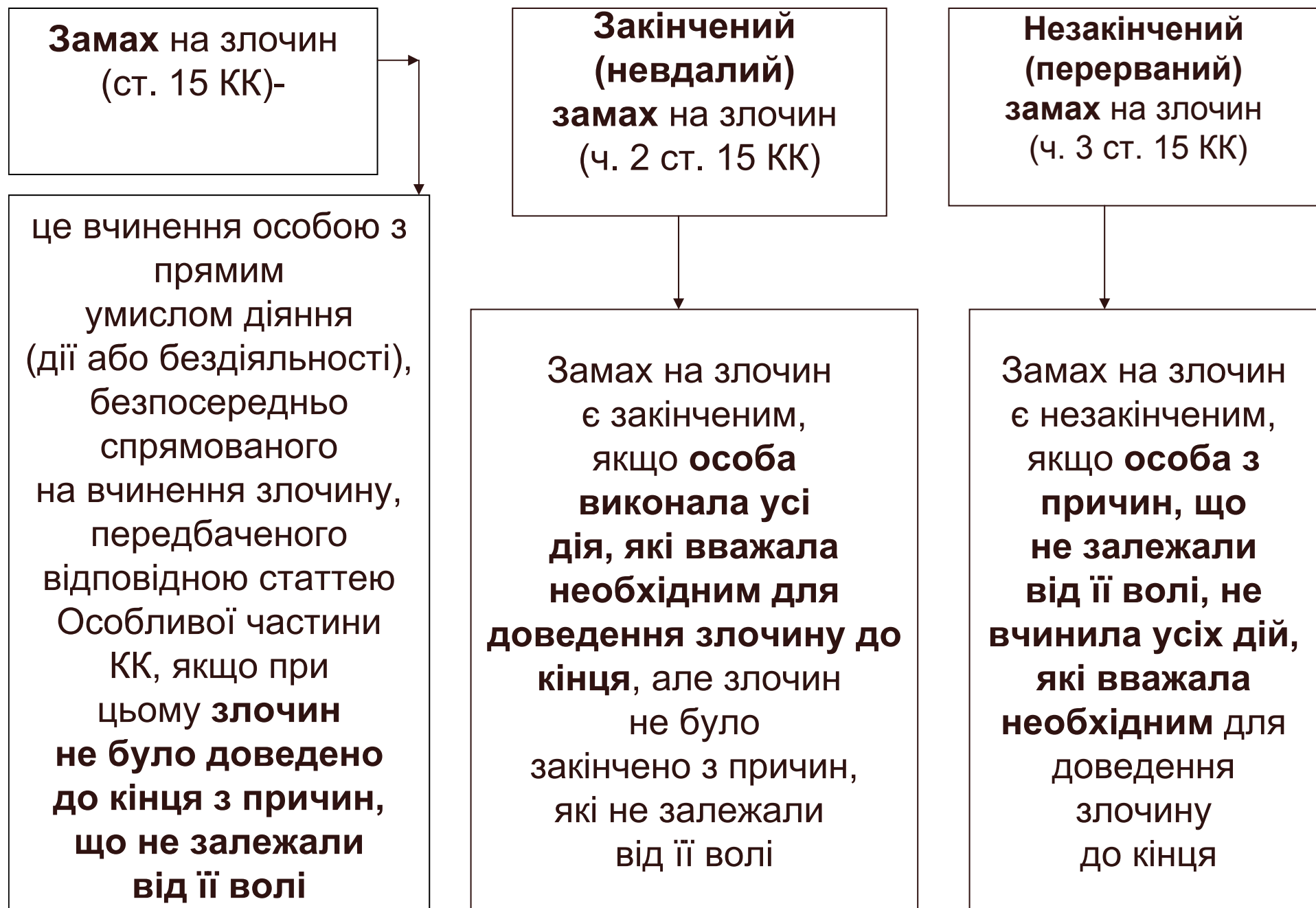
Поняття та види готування до злочину (ст. 14 КК)

Особливості кримінальної відповідальності за готування:

готування до злочину
невеликої
тяжкості не тягне за собою
кримінальної
відповідальності;

КК встановлює караність
за умисне створення умов
для вчинення конкретних
злочинів середньої тяжкості,
тяжкі та особливо
тяжкі, а не для злочинної
діяльності взагалі

Загальні ознаки замаху на злочин:

особа безпосередньо спрямовує свою діяльність на вчинення злочину: починає виконувати об'єктивну сторону злочину;

злочин недоведений до кінця (не вчиняються усі дії, або не настають наслідки) – має місце не завершеність об'єктивної сторони злочину;

у замаху відсутня єдність задуманого та реально вчиненого: кваліфікація здійснюється відповідно до спрямованості умислу;

причини не доведення злочину до кінця, не настання наслідків не залежать від волі особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння

Спеціальні ознаки замаху на злочин
відтворюють суб'єктивне ставлення винної
особи до вчиненого і його наслідків:

**незакінчений
(перерваний) замах –**
особа не вчинила усіх дій,
які вважала
за необхідне вчинити;

закінчений (невдалий)
замах – особа вважає,
що виконала усі дії,
які є необхідними для
доведення злочину до кінця

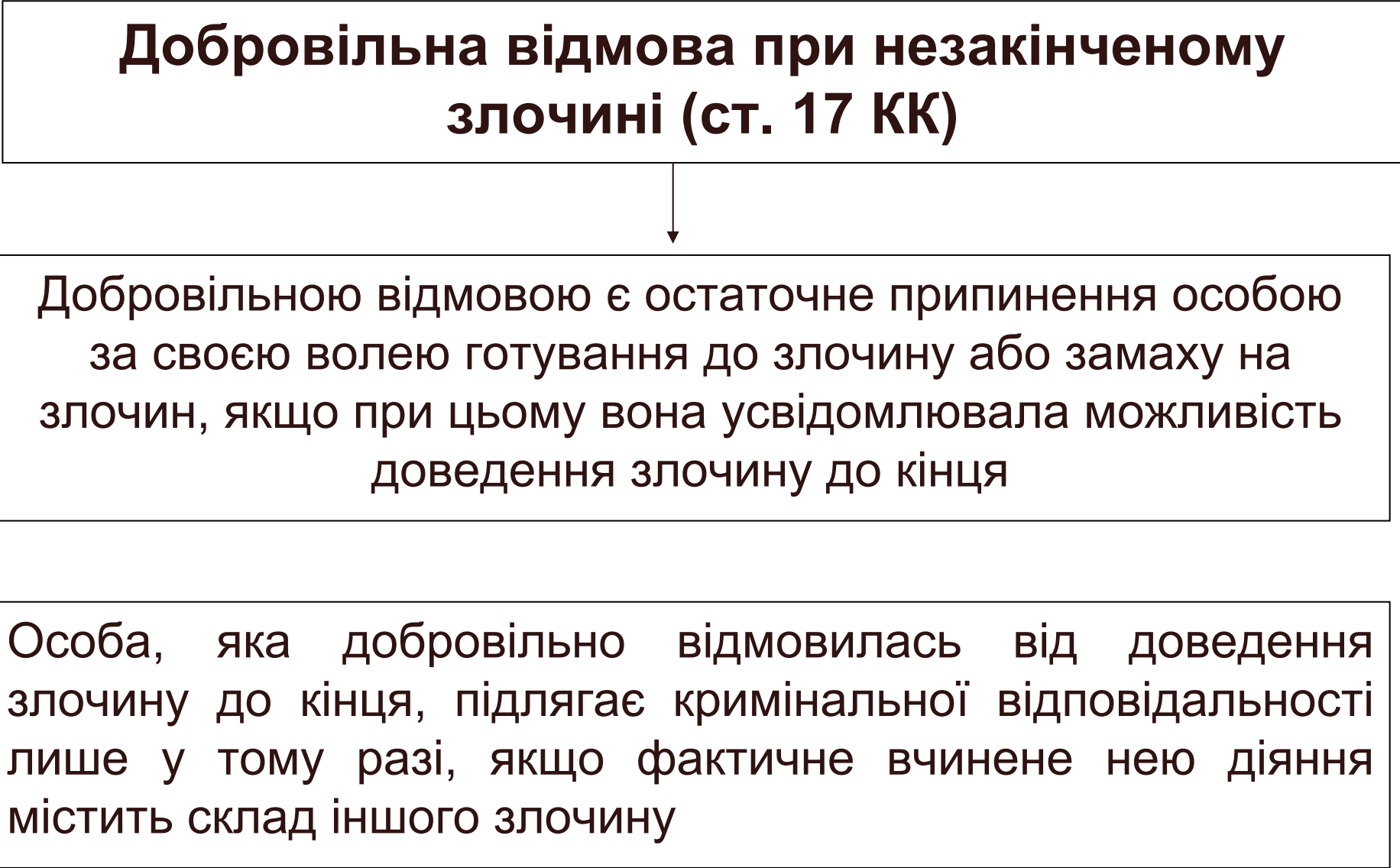
Підвиди закінченого (невдалого) замаху на злочин:

**замах на
непридатний
об'єкт** (фактична
помилка);

**замах із
нікчемними
засобами;**

**замах із непридатними
засобами** (фактична
помилка)

Добровільна відмова при незакінченому злочині (ст. 17 КК)

Добровільною відмовою є остаточне припинення особою за своєю волею готування до злочину або замаху на злочин, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення злочину до кінця

Особа, яка добровільно відмовилась від доведення злочину до кінця, підлягає кримінальній відповідальності лише у тому разі, якщо фактичне вчинене нею діяння містить склад іншого злочину

Ознаки добровільної відмови при незакінченому злочині:

особа має
остаточно
припинити свою
злочинну
діяльність;

особа має
усвідомлювати
можливість доведення
злочину до кінця;

особа має відмовитися від
вчинення злочину
добровільно, з особистої
власної волі

Добровільна відмова можлива лише в незакінченому злочині на певному етапі розвитку причинного зв'язку між діянням та наслідками, коли ще є можливість ліквідувати небезпеку заподіяння шкоди

**Завжди
можлива -**

на стадії
готування до
злочину;

на стадії
незакінченого
замаху

На стадії закінченого замаху

добровільна відмова можлива лише у випадках, коли між діянням та настанням суспільно небезпечних наслідків є певний проміжок часу, коли винна особа може перешкодити настанню цих наслідків

Відмінність добровільної відмови від вчинення злочину від дійового каяття

Добровільна відмова:

можлива лише при незакінченому злочині;

знаходить вияв у бездіяльності, утриманні від подальшого вчинення злочину;

можлива стосовно злочинів, які вчиняються умисно;

з суб'єктивної сторони – особа спрямовує свою волю на те, щоб відмовитися від вчинення злочину;

особа звільняється від кримінальної відповідальності

Дійове каяття:

можливе як при закінченому, так і незакінченому злочині;

знаходить вияв тільки в активній поведінці;

може мати місце як в умисних, так і необережних злочинах;

з суб'єктивної сторони особа осуджує своє діяння;

особа не звільняється від кримінальної відповідальності, проте ця обставина розглядається як пом'якшуюча (за винятком ст. 45 КК)

Питання для самоконтролю.

1. Стадії вчинення злочину: поняття та види.
2. Готування до злочину: поняття та види.
3. Замах на злочин: поняття та види.
4. Особливості кримінальної відповідальності у разі незакінченої злочинної діяльності.
5. Добровільна відмова при незакінченому злочині: поняття, ознаки, правові наслідки.

Співучасть у злочині

Поняття співучасті у злочині

**Співучастю у злочині є умисна
спільна участь декількох
суб'єктів злочину у вчиненні
умисного злочину
(ст.26 КК)**

Об'єктивні ознаки співучасті у злочині:

**множинність учасників
злочину;**

**спільність дій співучасників,
коли загальними зусиллями
досягається єдиний
результат;**

**між наслідком, що є
результатом свідомої дії
виконавця та свідомими
діями співучасників має
місце опосередкований
причинний зв'язок;**

**наслідок злочину є
неподільним та загальним
для всіх співучасників, за
який настає кримінальна
відповідальність усіх
незалежно від ролі, яку
виконує кожний із них**

Суб'єктивні ознаки співучасті у злочині:

**співучасть
можлива лише в
умисних
злочинах;**

**всі співучасники мають
діяти умисно;**

**співучасть є спільністю
умислу на вчинення злочину,
коли між співучасниками
заздалегідь (до початку
злочину) має місце змова
(узгодженість) на вчинення
певного конкретного злочину**

Види співучасників (ст.27 КК)

Виконавець (співвиконавець)

Організатор

Підбурювач

Пособник

**Виконавець (співвиконавець) –
особа, яка у співучасті з іншими
суб'єктами злочину
безпосередньо чи шляхом
використання інших осіб, що
відповідно до закону не
підлягають кримінальній
відповідальності за скоєне,
вчинила злочин, передбачений
КК (ч.2 ст.27 КК)**

Організатор – особа, яка:

організувала вчинення злочину (злочинів);

керувала підготовкою чи вчиненням злочину;

утворила організовану групу чи злочинну організацію, або керувала ними;

забезпечувала фінансування організованої групи, або злочинної організації;

організувала приховування злочинної діяльності організованої групи, або злочинної організації

(ч.3 ст.27КК)

Підбурювач – особа, яка схилила іншого співучасника до вчинення злочину

умовлянням

погрозою

підкупом

іншим чином

примусом

Ч.4 ст.27

Пособник – особа, яка сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками.

Інтелектуальне пособництво:

надання порад, вказівок;

заздалегідь надана обіцянка
переховати злочинця,
засоби, знаряддя вчинення
злочину, предмети, здобуті
злочинним шляхом,
придбати їх

Фізичне пособництво:

надання знарядь чи
засобів вчинення
злочину;

усунення перешкод;

фактичне
приховування
злочинної діяльності

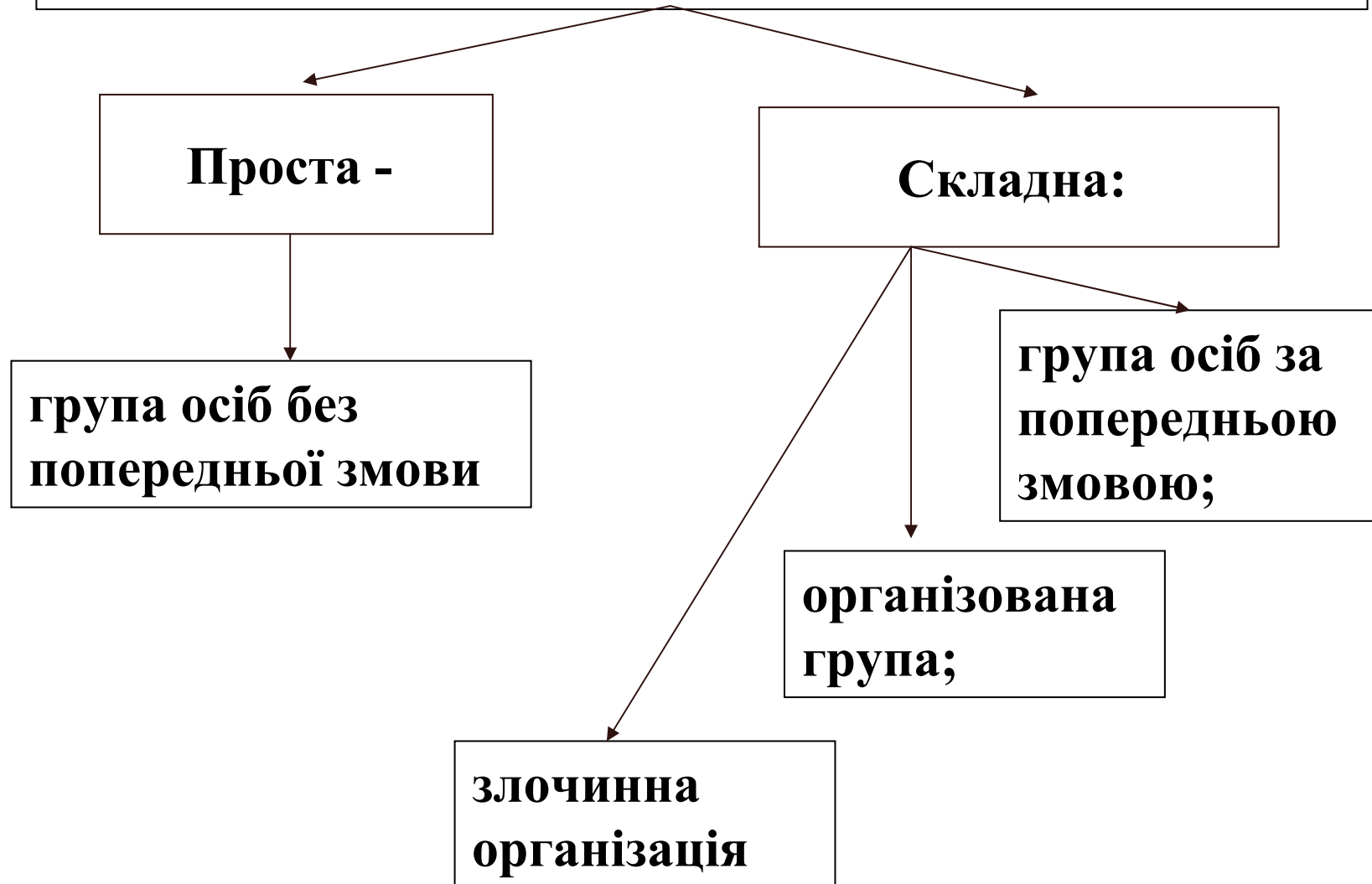
Ч.5 ст.27

Форми співучасті (за характером ролі, яку виконує кожний співучасник):

**проста співучасть
(співвиконавство) -**
всі співучасники є
виконавцями
злочину, виконують
об'єктивну сторону
злочину, передбачену
КК ;

складна співучасть - не
всі співучасники
виконують об'єктивну
сторону злочину,
передбачену диспозицією
норми, має місце розділ
**ролей (виконавець,
організатор, підбурювач,
пособник)**

Форми співучасті за стійкістю суб'єктивних зв'язків, стійкістю умислу

Злочин визнається
таким,
що вчинений
групою осіб,
якщо у ньому брали
участь декілька
(два і більше)
виконавця
без попередньої
змови
між собою
(ч.1 ст.28 КК)

Злочин визначається
вчиненням **за**
попередньою
змовою групою осіб,
якщо його спільно
вчинили декілька осіб
(дві або більше),
які заздалегідь,
тобто до початку
злочину домовилися
про спільне
його вчинення
(ч.2 ст.28 КК)

**Злочин є вчинений організованою
групою, якщо:**

→ у готуванні або вчиненні його приймали участь декілька осіб (три і більше);

→ особи попередньо організувались у стійке об'єднання для вчинення цього та інших злочинів,

→ злочини об'єднані єдиним планом з розподілом функцій учасників груп;

→ дії спрямовані на досягнення плану, відомого всім співучасникам групи

Ч.3 ст.28 КК

**Злочин є вчиненим злочинною організацією,
якщо він скоєний:**

→ **стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб
(п'ять і більше);**

→ **члени або структурні частини об'єднання за попередньою
змовою зорганізувалися для спільної діяльності;**

→ **метою є безпосереднє вчинення тяжких або особливо
тяжких злочинів учасниками цієї організації;**

→ **метою є керівництво чи координація злочинної діяльності
інших осіб;**

→ **метою є забезпечення функціонування як самої
злочинної організації, так і інших злочинних груп**

Ч.4 ст.28 КК

Загальні підстави кримінальної відповідальності співучасників злочину (ст. 29 КК):

виконавець (співвиконавець) підлягає кримінальній відповідальності за статтею Особливої частини КК, яка передбачає вчинений злочин;

організатор, підбурювач, пособник підлягають відповідальності за відповідною частиною ст. 27 КК і тією статтею Особливої частини КК, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем;

ознаки, що характеризують особу окремого співучасника ставляться в вину лише цьому співучаснику;

обставини, що обтяжують відповідальність і передбачені у статтях Особливої частини КК як ознаки злочину, що впливають на кваліфікацію дій виконавця, ставляться у вину лише тому співучаснику, який усвідомлював ці обставини

у разі вчинення виконавцем незакінченого злочину інші співучасники підлягають кримінальній відповідальності за співучасть у незакінченому злочині

**Особливості кримінальної відповідальності
організаторів та учасників організованої групи
чи злочинної організації (ст. 30 КК)**

**Організатор організованої групи чи злочинної
організації підлягає кримінальній відповідальності за всі
злочини, вчинені ними, якщо вони охоплювалися його
умислом**

**Інші учасники організованої групи чи злочинної
організації підлягають кримінальній відповідальності
за злочини у підготовці або вчиненні яких вони брали
участь, незалежно від тієї ролі, яку виконував кожний
з них**

**Особливості кримінальної відповідальності
співучасників у разі добровільної відмови
виконавця:**

**виконавець, співвиконавець
не підлягає кримінальній
відповідальності за наявності
умов, передбачених
ст. 17 КК;**

**інші співучасники
підлягають
кримінальній
відповідальності за
готування або ж за
замах на той злочин, від
вчинення якого
відмовився виконавець
(ч. 1 ст. 31)**

Особливості кримінальної відповідальності співучасників у разі добровільної відмови організатора, підбурювача та пособника

не підлягають кримінальній відповідальності при добровільній відмові організатор, підбурювач чи пособник, якщо вони відвернули вчинення злочину або своєчасно повідомили органи державної влади про злочин, що готується або вчиняється

(ч. 2 ст.31)

у разі добровільної відмови будь-кого із співучасників виконавець підлягає кримінальній відповідальності за готування до злочину або замах на злочин, залежно від того, на якій із цих стадій його діяння було припинено

(ч. 3 ст. 31)

Ексцес виконавця

Виконавцем вчиняються злочинні дії, що не охоплювалися ні прямим, ні непрямым умислом інших співучасників, які не бажали і не передбачали такий розвиток подій. **Співучасники за ексцес відповідальності не несуть, а відповідають лише в межах змови**

Кількісний ексцес -
вчинення однорідних
більш тяжких дій

Якісний ексцес -
вчинення неоднорідних,
інших злочинів ніж
передбачено за змовою

Поняття причетності до злочину

**Це дії або бездіяльність,
які пов'язані із
вчиненням злочину,
проте не є співучістю**

Форми причетності до злочину, що не є співучастю

**заздалегідь не обіцяне
(до закінчення злочину)
переховування злочинця,
знарядь і засобів вчинення
злочину, слідів злочину чи
предметів, здобутих
злочинним шляхом або
придбання чи збут таких
предметів**

**заздалегідь обіцяне
(до закінчення
вчинення злочину)
неповідомлення про
достовірно відомий
підготовлюваний або
вчинюваний злочин**

**Ст. 198 Придбання,
отримання, зберігання чи
збут майна, одержаного
злочинним шляхом**

**Ст. 396 Приховування
злочину**

Питання для самоконтролю.

1. Поняття та ознаки співучасті.
2. Види співучасників за кримінальним законодавством України.
3. Форми співучасті та їх кримінально-правова характеристика.
4. Спеціальні питання кримінальної відповідальності співучасників.
5. Ексцес виконавця.
6. Добровільна відмова співучасників.
7. Причетність до злочину.

***Множина злочинів
(повторність, сукупність та
рецидив)***

ОДИНИЧНИЙ ЗЛОЧИН

Одиничним злочином вважається суспільно небезпечне діяння, яке містить ознаки одного складу злочину, передбаченого певною статтею, частиною статті Особливої частини КК.

Існують

прості одиничні

триваючий злочин

злочини, що кваліфікуються за наслідками

продовжуваний злочин

складений злочин

Прості одиничні злочини

мають місце у таких випадках:

коли одній дії
(бездіяльності)
відповідає один
наслідок;

коли одна дія може
потягти декілька
наслідків, зазначених у
законі;

коли у законі визначено альтернативні дії,
вчинення будь-якого є закінченим злочином.

Будь-який одиничний простий злочин
кваліфікується за однією статтею, частиною статті
КК, яка передбачає цей злочин

Триваючий злочин

*розпочинається дією або
бездіяльністю і триває далі
безперервно протягом певного
часу: має місце певний
злочинний стан, у якому винна
особа перебуває увесь термін до
завершення злочину*

Продовжуваний злочин -

діяння, яке складається з двох або більше тотожних (однакових за ознаками складу злочину) діянь, об'єднаних єдиним злочинним наміром (ч. 2 ст. 32 КК)

Ознаки продовжуваного злочину:

складається із декількох
самостійних закінчених злочинів
тотожних за об'єктивною та
суб'єктивною стороною;

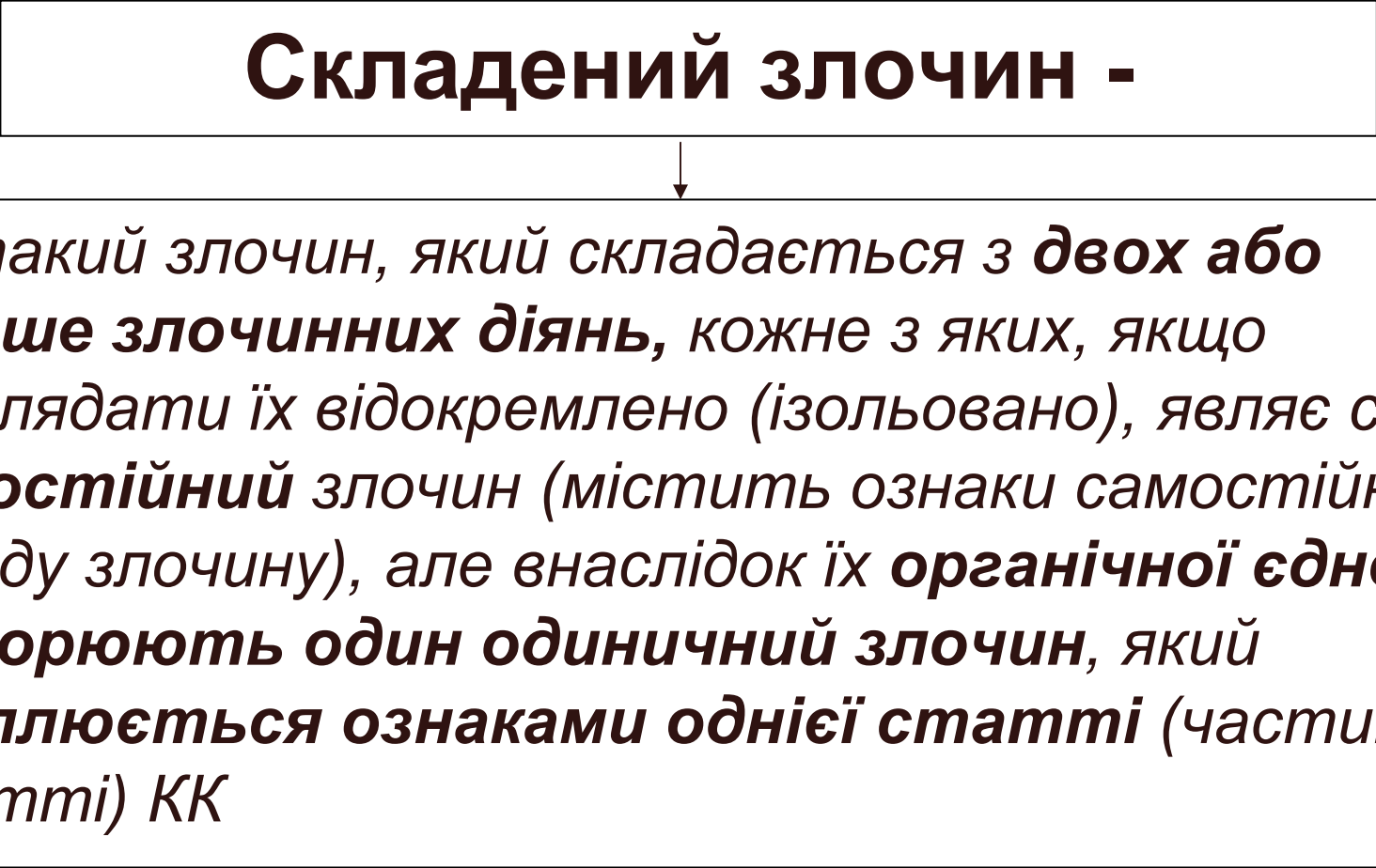
кожне окреме діяння містять в
собі усі ознаки складу злочину;

всі діяння відділені
одне від одного у
часі;

поєднані єдиним
злочинним
наміром;

кваліфікується за однією, окремою статтею
(частиною) статті КК

Складений злочин -

це такий злочин, який складається з **двох або більше злочинних діянь**, кожне з яких, якщо розглядати їх відокремлено (ізолювано), являє собою **самостійний** злочин (містить ознаки самостійного складу злочину), але внаслідок їх **органічної єдності утворюють один одиничний злочин**, який охоплюється ознаками **однієї статті** (частини статті) КК

Злочини, що *кваліфікуються* за *наслідками* -

конструкція складу злочину передбачає наявність *двох наслідків: основного (проміжного) і додаткового (похідного)*, які настають послідовно один за другим, в результаті вчинення особою діяння

Поняття множинності злочинів

 Множинність має місце там, де однією особою або співучасниками вчинено **два або більше злочинних діянь, кожне з яких утворює ознаки самостійного складу злочину.**

Множина злочинів характеризується певними ознаками, які є **загальними**:

кількісний критерій
- вчинення однією особою *не менше двох злочинів*;

наявність певного *проміжку часу* між злочинами, який *не усуває* кримінально-правові наслідки в межах *давнини* притягнення особи до кримінальної відповідальності за раніше вчинені злочини та *термінів погашення судимості*, зняття судимості;

кожний злочин, який входить у множину злочинів, зберігає свої кримінально-правові наслідки

Види множинності злочинів

```
graph TD; A[Види множинності злочинів] --> B[Повторність]; A --> C[Сукупність]; A --> D[Рецидив]
```


Повторність

Сукупність

Рецидив

Види повторності

повторність рецидив

- повторність злочинів, пов'язана з засудженням винного за раніше вчинений ним злочин

повторність фактична

- повторність злочинів, не пов'язана з засудженням винного за раніше вчинений ним злочин

повторність однорідних злочинів -
близьких за ознаками складу злочину

повторність тотожних злочинів
однакових за складом злочину

Повторність тотожних злочинів- вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою *статтею* або *частиною статті* Особливої частини КК (ч. 1 ст. 32 КК)

Ознаки повторності тотожних злочинів:

повторність складається із двох і більше різних за характером як *закінчених так і не закінчених* одиничних злочинів, які вчиняються винною особою *одноособово* або *у співучасті*;

віддалені один від одного певним *проміжком часу*;

всі злочини мають бути *передбачені однією статтею (частиною статті)*

Повторність однорідних злочинів -
повторністю є також вчинення двох і більше злочинів, передбачених *різними статтями КК*, але лише у випадках передбачених в Особливій частині КК (ч. 3 ст. 32 КК)

Ознаки повторності однорідних злочинів:

повторність складається із двох і більше різних за характером як закінчених так і не закінчених одиничних злочинів, які вчиняються винною особою одноособово або у співучасті;

повторність однорідних злочинів визначається безпосередньо у статтях Особливої частини КК;

віддалені один від одного певним проміжком часу;

всі злочини мають бути передбачені різними статтями (частинами статті)

Сукупність злочинів (Ст. 33 КК)

Сукупністю злочинів визнається вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини КК, за жоден з яких її не було засуджено

Ознаки сукупності злочинів:

вчинення особою двох і більше як однорідних так і неоднорідних злочинів;

кожен злочин має кваліфікуватися за окремою статтею;

за жоден з цих злочинів особа не була засуджена

Види сукупності злочинів

```
graph TD; A[Види сукупності злочинів] --> B[Ідеальна сукупність злочинів]; A --> C[Реальна сукупність злочинів]; B --> D["- особа однією дією вчиняє два і більше злочинів, кожен з яких підпадає під ознаки окремої статті КК"]; C --> E["- особа різними самотійними діями вчиняє два і більше злочини кожен з яких підпадає під ознаки окремої статті КК"];
```

Ідеальна сукупність злочинів

- особа однією дією вчиняє два і більше злочинів, кожен з яких підпадає під ознаки окремої статті КК

Реальна сукупність злочинів

- особа різними самотійними діями вчиняє два і більше злочини кожен з яких підпадає під ознаки окремої статті КК

Конкуренція кримінальних законів -

наявність двох і більше статей КК, які рівною мірою передбачають караність діяння (*один злочин одночасно підпадає під ознаки декількох норм - загальної і спеціальної, більш конкретної*). Має застосовуватися норма **спеціальна**, яка більшою мірою відтворює специфіку та особливості діяння

Рецидив злочину (Ст. 34 КК)

Рецидивом злочинів визнається вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин

Види рецидиву

Кримінологічний
(фактичний) рецидив

Легальний рецидив

Ознаки рецидиву злочину:

```
graph TD; A[Ознаки рецидиву злочину:] --> B[вчинення особою двох і більше як однорідних, так і не однорідних злочинів;]; A --> C[злочини, що утворюють рецидив, віддалені один від одного певним (іноді тривалим) проміжком часу;]; A --> D[всі злочини мають бути умисними;]; A --> E[наявність стану судимості];
```

вчинення особою **двох і більше** як однорідних, так і не однорідних злочинів;

злочини, що утворюють рецидив, **віддалені один від одного певним (іноді тривалим) проміжком часу**;

всі злочини мають бути **умисними**;

наявність стану судимості

Класифікація видів рецидиву залежно
від **характеру діяння:**

 загальний рецидив –
вчинення **різномірних**
злочинів;

 спеціальний рецидив –
вчинення
тотожних або однорідних злочинів

 Класифікація видів рецидиву залежно
від **кількості судимостей:**

 простий рецидив –
наявність **двох судимостей;**

 складний рецидив –
наявність **трьох**
і більше судимостей

 Пенітенціарний рецидив – має місце, коли особа, яка була **засуджена до позбавлення волі**, знову вчиняє протягом судимості **новий злочин, за який засуджується до позбавлення волі**

Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву злочинів:

цей факт має враховуватися при *кваліфікації* злочинів;

існують *спеціальні правила* *призначення покарання* залежно від наявності сукупності злочинів та сукупності вироків, відповідно до ст.ст. 70 та 71 КК;

наявність повторності, сукупності та рецидиву злочинів *виключає звільнення від кримінальної відповідальності* на підставі ст.ст. 45-48 КК;

наявність рецидиву у поєднанні із засудженням до позбавлення волі має своїм наслідком *збільшення мінімальної частини покарання*, яке винна особа має відбутися для отримання можливості *умовно-дострокового звільнення*;

вчинення нового злочину призводить до *переривання строку давності* притягнення до кримінальної відповідальності або строку давності виконання вироку

Питання для самоконтролю.

1. Соціальна та правова природа множини злочинів.
2. Поняття та види множини злочинів.
3. Одиничний злочин: поняття та види.
4. Повторність злочинів: поняття та види.
5. Сукупність злочинів: поняття та види.
6. Рецидив злочину: поняття та види.

Обставини, що виключають злочинність діяння

Поняття обставин, що виключають злочинність
діяння

Це передбачені КК, зовнішньо схожі зі злочинами суспільно корисні або соціально прийнятні, правомірні вчинки, які здійснюються за наявності певних підстав, виключають злочинність діяння, а отже кримінальну відповідальність особи за заподіяну шкоду

**Ознаки, які характеризують обставини, що
виключають злочинність діяння:**

**чітка
визначеність
обставин КК;**

**відсутність
кримінальної
відповідальності
за заподіяну
шкоду;**

**зовнішня
схожість із
злочинами;**

**чинність лише за
наявності певних
підстав;**

**суспільно корисна
(прийнятна), правомірна
сутність цих обставин**

**Види обставин, що виключають злочинність
діяння, в теорії кримінального права.**

**Виконання
наказу**

**Дозволений
ризик**

**Виконання
професійних
функцій**

**Згода
потерпілого**

**Здійснення
особою
належного
їй права**

**Виконання
правових
обов'язків**

**Виконання
закону чи
вироку**

**Примушен
ня до
підкорення**

**Медичне
втручання**

**Види обставин, що виключають злочинність
діяння за КК України.**

**Необхідна
оборона**

**Уявна
оборона**

**Затримання
особи, яка
вчинила
злочин**

**Крайня
необхідність**

**Фізичний
або
психічний
примус**

**Виконання
наказу або
розпорядження**

**Діяння,
пов'язане
з ризиком**

**Виконання спеціального
завдання з попередження чи
розкриття злочинної
діяльності організованої групи
або злочинної організації**

Необхідною обороною визнаються

Дії, вчиненні з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони (ч.1 ст. 36 КК)

Підстави необхідної оборони

```
graph TD; A[Підстави необхідної оборони] --> B[Наявність суспільно небезпечного посягання з боку людини (як суб'єкту злочину, так і особи, що не може бути за віком, станом неосудності суб'єктом злочину)]; A --> C[Необхідність негайного відвернення чи припинення посягання];
```

Наявність суспільно небезпечного посягання з боку людини (як суб'єкту злочину, так і особи, що не може бути за віком, станом неосудності суб'єктом злочину)

Необхідність негайного відвернення чи припинення посягання

Ознаки необхідної оборони

Мета – захист
охоронюваних
законом прав
та інтересів
особи,
суспільства,
держави

Спрямованість –
заподіяння
шкоди тому, хто
посягає

Характер дій –
активні дії із
застосуванням
фізичних
зусиль,
знарядь,
предметів

Своєчасність –
певна тривалість
часу, протягом
якого можлива
необхідна оборона

Співрозмірність – шкода
має бути необхідною і
достатньою в даній
обстановці

Ознаки співрозмірності необхідної оборони:

**заподіяна шкода
має бути
*необхідною і
достатньою***

**шкода має
відповідати
*небезпечності
посягання***

**шкода має
відповідати
*обстановці
захисту***

**ступінь впливу
психологічного
(емоційного) стану
особи, яка
захищається**

**Особа не підлягає
відповідальності, якщо
через *сильне душевне
хвилювання*, викликане
посяганням, *не могла*
оцінити відповідність
заподіяної шкоди
небезпечності посягання**

Перевищення меж необхідної оборони (ексцес оборони)

**Умисне заподіяння тому, хто посягає,
*тяжкої шкоди, яка явно не відповідає
небезпечності посягання та обстановці
захисту (ч. 3 ст. 36 КК)***

**Перший вид
ексцесу -
завдається шкода,
яка *явно не
відповідає
небезпечності
посягання***

**Другий вид ексцесу -
завдається тяжка шкода
в умовах відносної
сприятливої обстановки
захисту, *явної переваги
особи, що захищається***

Спеціальні види необхідної оборони (ч.5 ст. 36 КК)

Не є перевищенням меж необхідної оборони і *не має наслідком кримінальну відповідальність* застосування зброї, інших засобів чи предметів для захисту, спричинення шкоди будь-якої тяжкості тому хто посягає у разі:

**захисту
від нападу
озброєної
особи**

**захисту
від нападу
групи осіб**

***Відвернення
протиправного
насильницького
вторгнення у
житло***

***Уявна оборона* - дії, пов'язані із заподіянням шкоди за таких обставин, коли *реального суспільно небезпечного посягання не було* і особа, не правильно оцінюючи дії потерпілого, лише *помилково припускала наявність* такого посягання (ст. 37 КК)**

Кримінальна відповідальність виключається у разі:

коли обстановка, що склалася, давала достатні підстави вважати, що мало місце реальне посягання

особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення

Затримання особи, що вчинила злочин

Не визнаються злочинними дії потерпілого та інших осіб безпосередньо після вчинення посягання, спрямовані на затримання особи, яка вчинила злочин, і доставлення її відповідним органам влади, якщо при цьому не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання такої особи (ч. 1 ст. 38 КК)

Підставою правомірного затримання є вчинення очевидного для потерпілого та інших осіб злочинного посягання

***Ознаки правомірного затримання
особи, що вчинила злочин:***

***мета – затримання злочинця (найближча),
доставлення відповідним органам влади (віддалена);***

***особа, що підлягає затриманню – особа, яка вчиняє
або вчинила злочин;***

***характер дій при затриманні – насильницькі,
активні, пов'язані із короткостроковим позбавленням
волі;***

своєчасність – певні часові межі правомірності
затримання (під час, або безпосередньо
після вчинення злочинного посягання);

співрозмірність шкоди, що заподіюється злочинцю

**Перевищенням заходів, необхідних для
затримання злочинця, відповідно до ч. 2 ст. 38
КК є:**

→ *умисне* заподіяння особі, що вчинила злочин, шкоди;

→ шкода має бути *тяжкою* (смерть, тяжкі тілесні ушкодження);

→ шкода має бути явно *не співрозмірна із небезпекою посягання* (не є тяжким або особливо тяжким);

→ шкода має бути *не співрозмірна із обстановкою* затримання злочинця

Поняття крайньої необхідності (1 ст. 39 КК)

Не є злочином *заподіяння шкоди* правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності, тобто для *усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності*

Підстави виникнення стану крайньої необхідності

***наявність небезпеки,
що безпосередньо
загрожує особі чи
охоронюваним правам
цієї людини або інших
осіб, а також
суспільним інтересам
чи інтересам держави
та ін***

***цю небезпеку
в даній
обстановці не
можна було
усунути
іншими
засобами, ніж
заподіянням
шкоди***

Ознаки крайньої необхідності:

→ ***мета – усунення небезпеки;***

→ ***спрямованість – заподіяння шкоди інтересам "третіх осіб";***

→ ***характер дій - активна форма поведінки;***

→ ***своєчасність – певний термін часу, коли існує стан крайньої необхідності;***

→ ***межі – правомірною є шкода, яка рівнозначна або менш значна, ніж відвернена шкода***

Не є злочином дія або бездіяльність особи, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, вчинена під *безпосереднім впливом фізичного примусу*, внаслідок якого особа *не могла керувати своїми вчинками* (ч. 1 ст. 40)

Підставою правомірності заподіяної шкоди є:

застосування певного ступеня *фізичного примусу(фізичного насильства)*;

особа, до якої застосовано фізичний вплив, *не може керувати своїми вчинками*

Питання про кримінальну відповідальність особи за заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо особа зазнала фізичного примусу, внаслідок якого вона зберігала можливість керувати своїми діями, а також психічного примусу, вирішується відповідно до положень ст. 39 КК (за правилами крайньої необхідності)

Відповідно до стану крайньої необхідності особа не підлягає відповідальності якщо спричинена **школа** є **рівнозначною або менш значною ніж відвернена**

Спричинення шкоди в наслідок фізичного та психічного впливу є обставиною, що **пом'якшує відповідальність**

Дія або бездіяльність особи, що
заподіяла шкоду
правоохоронюваним інтересам,
визнається правомірною, якщо
вона була вчинена з *метою*
виконання законного наказу або
розпорядження (ч. 1 ст. 41 КК)

Підставою правомірності діяння є наявність *законного наказу чи розпорядження* (ч. 2 ст. 41 КК):

**відданих
відповідною
особою**

**в належному
порядку**

**в межах
повноважень**

**за змістом
не суперечать
чинному
законодавству**

Ознаки правомірності діяння, пов'язаного із виконанням законного наказу чи розпорядження:

мета – виконання законного наказу;

об'єкт заподіяння шкоди – правоохоронювані інтереси особи, суспільства, держави;

характер діяння – активна чи пасивна поведінка, яка зовнішньо підпадає під ознаки діяння, передбаченого КК;

своєчасність – протягом часу, визначеного в наказі;

межі заподіяння шкоди – визначаються змістом даного наказу

Особливості відповідальності за виконання явно злочинного наказу або розпорядження як такого, що передбачає вчинення злочину:

не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка відмовилася виконувати явно злочинний наказ (ч.3 ст. 41 КК);

особа, яка виконала явно злочинний наказ – підлягає кримінальній відповідальності (ч.4 ст. 41 КК);

якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати злочинного характеру наказу, відповідальності підлягає особа, що віддала злочинний наказ (ч. 5 ст. 41 КК)

Діяння, пов'язане з ризиком (виправданий ризик)

**Не є злочинним діяння (дія,
бездіяльність), яке *заподіяло шкоду*
правоохоронюваним інтересам, якщо
це діяння було вчинене в умовах
виправданого ризику для досягнення
*значної суспільно корисної мети***

**Ознаки виправданого ризику (ч. 2
ст. 42 КК):**

**наявність об'єктивної ситуації, яка зумовлює
необхідність досягнення значної суспільно
корисної мети;**

**встановлення факту неможливості
досягнення мети в певній обстановці діянням
не пов'язаним з ризиком;**

**особа, яка допускає ризик, обґрунтовано (а не
легковажно) розраховує, що *вжиті заходи є*
*достатніми для відвернення шкоди***

Види ексцесу ризикованого діяння (ч. 3 ст. 42 КК):

***завідоме створення загрози для життя інших людей
або загрози екологічної катастрофи, інших
надзвичайних подій;***

***перевищення меж заподіяння шкоди – заподіяння
шкоди, яка явно не відповідає значимості суспільно
корисної мети***

**Виконання спеціального завдання
з попередження чи розкриття
злочинної діяльності
організованої групи або злочинної
організації**

**Не є злочином *вимушене* заподіяння
шкоди правоохоронюваним
інтересам особою, яка відповідно до
закону виконувала *спеціальне*
завдання, беручи участь в
організованій групі чи злочинній
організації з метою попередження чи
розкриття їх злочинної діяльності
(ч. 1 ст. 43 КК)**

Ознаки заподіяння правомірної шкоди:

→ ***суб'єкт*** – особа, яка бере участь в організованій групі чи злочинній організації;

→ ***відповідно до закону виконується спеціальне завдання;***

→ ***вимушений характер*** спричинення шкоди;

→ ***межі*** заподіяної шкоди – завдання будь-якої шкоди, крім визначеної у ч.2 ст. 43 КК

Перевищення меж заподіяної шкоди під час виконання спеціального завдання (ч. 2 ст. 43 КК):

вчинення у складі організованої групи чи злочинної організації умисного *особливо тяжкого злочину, поєднаного із насильством;*

вчинення умисного тяжкого злочину, пов'язаного з спричиненням *тяжкого тілесного ушкодження;*

настання інших *тяжких або особливо тяжких наслідків*

Особливості кримінальної відповідальності за перевищення меж заподіяної шкоди

- *Особа не може бути засуджена до довічного позбавлення волі, а покарання у виді позбавлення волі не може бути призначене їй на строк, більший, ніж половина максимального строку позбавлення волі, передбаченого законом за цей злочин*

Питання для самоконтролю.

1. Обставини, що виключають злочинність діяння: поняття, види, загальні ознаки.
2. Необхідна оборона: ознаки та підстави.
3. Затримання особи, яка вчинила злочин: ознаки, межі правомірного затримання.
4. Крайня необхідність: поняття, ознаки, межі заподіяння правомірної шкоди.
5. Фізичний та психічний примус.
6. Виконання наказу чи розпорядження: межі правомірності.
7. Діяння пов'язане з ризиком.
8. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації.

Звільнення від кримінальної відповідальності

Стан дослідження правової природи інституту звільнення від кримінальної відповідальності (наукові позиції):

звільнення від кримінальної відповідальності без засудження та визнання особи винною є неконституційним, нелегальним (М.Й. Коржанський);

звільнення від кримінальної відповідальності є звільненням від реалізації потенційної відповідальності (Ю.В. Баулін);

звільнення від кримінальної відповідальності є кримінально-правовим компромісом між державою та особою, яка вчинила злочин (угода на підставі взаємовигідних поступок) (Г.О. Усатий);

звільнення від кримінальної відповідальності є альтернативою кримінальному переслідуванню і має матеріальну та процесуальну природу (Л.В. Головка)

Звільнення від кримінальної відповідальності – це врегульована кримінальним та кримінально-процесуальним законодавством відмова держави в особі компетентних органів від засудження особи, яка вчинила злочин, від застосування будь-яких засобів кримінально-правового впливу, від покладання на неї обмежень особистого, майнового та іншого характеру

Загальні ознаки інституту звільнення від кримінальної відповідальності:

регулюється нормами кримінального та кримінально-процесуального права;

діяння містить у собі склад злочину невеликої або середньої тяжкості, який вчинено вперше;

держава в особі суду відмовляється від засудження особи;

на особу не покладаються правообмеження особистого, майнового та іншого характеру;

звільнення здійснюється незалежно від згоди потерпілого;

це є звільненням за нереабілітуючих обставин

ЗАГАЛЬНІ ВИДИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

(Розділ IX Загальної частини КК, статті 44-49)

СПЕЦІАЛЬНІ ВИДИ звільнення від кримінальної відповідальності, передбачені в Особливій частині КК

ч. 2 ст. 111 **Державна зрада**

ч. 2 ст. 114 **Шпигунство**

ч. 3 ст. 175 **Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат**

ч. 4 ст. 212 **Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів**

ч. 2 ст. 255 **Створення злочинної організації**

ч. 2 ст. 258-3 **Створення терористичної групи**

ч. 6 ст. 260 **Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань**

ч. 3 ст. 263 **Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами**

ч. 4 ст. 289 **Незаконне заволодіння транспортним засобом**

ч. 4 ст. 307 **Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів**

ч. 4 ст. 309 **Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту**

ч. 4 ст. 311 **Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання прекурсорів**

ч. 6 ст. 369 **Пропозиція або надання неправомірної вигоди служ.особі**

**Залежно від того, чи зобов'язаний суд звільнити особу
за наявності підстав, виокремлюються -**

**Імперативні (обов'язкові)
види звільнення**

**Дискреційні (можливі за розсудом
суду) види звільнення**

**У зв'язку з
дійовим
каяттям
(ст. 45 КК)**

**У зв'язку із закінченням
строків давності (ст. 49 КК)**

**У зв'язку з примиренням
винного з потерпілим
(ст. 46 КК)**

**У зв'язку
передачею
особи на
поруки
(ст. 47 КК)**

**У зв'язку
із зміною
обстановки
(ст. 48 КК)**

Суд зобов'язаний застосувати звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям за наявністю підстав, визначених у ст. 45 КК:

вчинення злочину вперше;

вчинення злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості;

наявність щирого каяття;

повне відшкодування завданих збитків або усунення заподіяної шкоди -

активне сприяння розкриттю злочину;

може бути здійснено добровільно

як винною собою;

так і іншими особами (наприклад, батьками неповнолітнього, родичами тощо), але саме від імені особи, яка вчинила злочин

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ ПРИМИРЕННЯМ ВИННОГО З ПОТЕРПІЛИМ (ст. 46 КК)

**Суд зобов'язаний застосувати звільнення від кримінальної
відповідальності за наявністю підстав:**

**вчинення
злочину
вперше;**

**вчинення
злочину
невеликої
тяжкості або
необережного
злочину
середньої
тяжкості;**

**якщо винна
особа
примирилась
з потерпілим;**

**якщо винна
особа
відшкодувала
завдані збитки
або усунула
заподіяну
шкоду**

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ПЕРЕДАЧОЮ ОСОБИ НА ПОРУКИ (СТ. 47 КК)

**Суд може застосувати звільнення від кримінальної
відповідальності за наявністю певних підстав**

**Матеріально-правові передумови
передачі особи на поруки:**

**Процесуальні передумови
передачі особи на поруки:**

вчинення
злочину
вперше;

вчинення
злочину
невеликої
або
середньої
тяжкості;

щире
каяття

наявність
клопотання
колективу
підприємства,
установи чи
організації про
передачу особи
на поруки;

не
ухилення
протягом
року від
заходів
виховного
характеру;

не
порушення
протягом
року
громадського
порядку

**У разі порушення умов передачі на поруки протягом року особа притягається
до кримінальної відповідальності за вчинений нею злочин**

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗМІНОЮ ОБСТАНОВКИ (СТ. 48 КК)

**Суд може застосувати звільнення від кримінальної
відповідальності за наявністю підстав:**

**обстановка
повинна
змінитися на
час
кримінального
провадження;**

**вчинення
злочину
вперше;**

**вчинення
злочину
невеликої
або
середньої
тяжкості;**

**внаслідок
зміни
обстановки
діяння
втрачає
суспільну
небезпечність;**

**внаслідок зміни обстановки особа
втрачає суспільну небезпечність**

**ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ
ІЗ ЗАКІНЧЕННЯМ СТРОКІВ ДАВНОСТІ (ст. 49 КК)**

**Особа звільняється від кримінальної відповідальності,
якщо з дня вчинення нею злочину і до набрання вироком
законної сили минули певні, встановлені законом строки.
Зокрема за вчинення злочинів:**

невеликої
тяжкості, за
який
передбачене
покарання менш
сурове, ніж
обмеження волі

2 роки

невеликої
тяжкості, за який
передбачене
покарання у виді
обмеження
або позбавлення
волі

3 роки

середньої
тяжкості

5 років

тяжкі

10 років

особливо
тяжкі

15 років

Якщо особа ухиляється від слідства або суду:

перебіг давності зупиняється і відновлюється з дня з'явлення особи із зізнанням або її затримання;

у будь-якому разі особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з часу вчинення злочину минуло п'ятнадцять років;

питання про застосування давності до особи, що вчинила особливо тяжкий злочин, за який може бути призначене довічне позбавлення волі, вирішується судом - якщо суд не визнає за можливе застосувати давність, довічне замінюється позбавленням волі;

давність не застосовується у разі вчинення злочинів проти миру та безпеки людства (ст.ст. 437-439, ч. 1 ст. 442 КК)

Якщо до закінчення визначених законів строків
особа вчинила новий злочин:

невеликої тяжкості – перебіг давності за
попередній злочин не переривається;

середньої тяжкості, тяжкий та особливо тяжкий –
перебіг давності переривається, обчислення
давності починається з дня вчинення нового
злочину і обчислюється окремо за кожний злочин

Питання для самоконтролю.

1. Поняття та види звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Поняття покарання та його цілі

Соціальна природа покарання полягає у тому, що воно є важливим інструментом держави щодо захисту найважливіших суспільних відносин та запобігання злочинам:

покарання є засобом боротьби зі злочинністю, набуває першочергового значення, коли злочин вчинено;

покарання є жорстким регулятором поведінки людей, які вступили у конфлікт із кримінальним законом

Соціальна природа покарання відтворюється у сутності та змісті покарання

```
graph TD; A[Соціальна природа покарання відтворюється у сутності та змісті покарання] --> B[сутність покарання відтворює те головне, узагальнене - чим є покарання в житті суспільства – заходом державного примусу, полягає в обмеженні прав та свобод, отже є карою за вчинений злочин;]; A --> C[зміст покарання – це обсяг кари, властивий певному конкретному покаранню (вид, термін покарання, порядок та умови його виконання та відбування)];
```

сутність покарання відтворює те головне, узагальнене - чим є покарання в житті суспільства – заходом державного примусу, полягає в обмеженні прав та свобод, отже є карою за вчинений злочин;

зміст покарання – це обсяг кари, властивий певному конкретному покаранню (вид, термін покарання, порядок та умови його виконання та відбування)

Форми кримінальної відповідальності

```
graph TD; A[Форми кримінальної відповідальності] --> B((Засудження без призначення покарання)); A --> C((Засудження з призначенням покарання і звільнення від його відбування)); A --> D((Звільнення від відбування покарання з випробуванням)); B --> E[Засудження особи, призначення покарання, реальне його відбування];
```

Засудження
без
призначення
покарання

Засудження
з призначенням
покарання
і звільнення
від його
відбування

Звільнення
від відбування
покарання
з випробуванням

Засудження особи, призначення покарання,
реальне його відбування

Поняття кримінальної відповідальності ширше поняття покарання і за змістом у своєму повному обсязі припускає засудження винного, призначення йому покарання із подальшим його виконанням

Покарання є найбільш суворою формою державного примусу, однією з крайніх форм кримінальної відповідальності

Покарання має відповідати певним правовим принципам:

законності – повнота законодавчого регулювання;
реалізація правообмежень відповідно до закону;

справедливості – намагання відновлення правового
стану, який існував до вчинення злочину;
раціональність та результативність покарання;

індивідуалізації покарання – урахування особистісних
властивостей та усіх обставин справи;

гуманізму та економії карної репресії – призначення
покарання, яке є мінімально необхідним для
виправлення винної особи та спеціального
попередження вчинення нею злочинів

Поняття покарання (ч.1 ст.50 КК)

Покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

Ознаки покарання:

передбаченість покарання у кримінальному законі;

покарання є заходом державного примусу, який застосовується від імені держави;

покарання застосовується лише за вироком суду, у встановленому законом порядку;

покарання застосовується за вироком суду лише до особи, яка визнана винною;

покарання має індивідуальний, особистісний характер;

покарання полягає у передбаченому законом
обмеженні прав і свобод засудженого;

покарання тягне за собою судимість

Різні теорії цілей покарання:

теорія відплати (більшість релігій пов'язують покарання із рівнозначною відплатою за вчинений злочин);

теорія спеціального та загального попередження;

теорія виправлення та ресоціалізації
(теорії нового соціального захисту домінують у КК сучасних держав Західної Європи)

Чинне кримінальне законодавство визначає цілі покарання відповідно до змішаної теорії цілей покарання

Покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами **(ч. 2 ст. 50)**

Мета покарання (ч. 2 ст. 50)

кара

**виправлення
засудженого**

**Спеціальне
попередження
вчинення нового
злочину (спеціальна
превенція)**

**Загальне попередження
злочинів (загальна превенція)**

**Цілі кримінального законодавства (охорона
найважливіших суспільних відносин; запобігання злочинам) та
цілі покарання співвідносяться як правові явища різного
рівня узагальнення**

- Кара – це відповідна (доволі жорстока, пов'язана із переживаннями та перенесенням певних страждань та позбавлень) негативна реакція держави, суспільства, певних осіб (батьків), а віруючі скажуть Бога, на неправильну поведінку... (В.М. Пуйко)

- Кара є головною сутністю кримінального покарання, полягає у позбавленнях, обмеженнях прав та свобод засудженої особи, її моральних стражданнях:

кара реалізується під час засудження та
призначення покарання;

міра кари відтворюється у виді та терміні
призначеного судом покарання;

кара реалізується під час виконання конкретного
виду покарання, а ступінь караючого впливу
покарання залежить від статі, віку, стану здоров'я,
особистих властивостей засудженої особи

Покарання не має на меті
завдати фізичних страждань
або принизити людську
гідність

3. ч. ст. 50 КК

- Виправлення – процес позитивних змін, які відбуваються в особистості засудженого, створюють у нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки (ст. 6 КВК)

Ресоціалізація – свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства, повернення його до самостійного загальноприйнятого життя в суспільстві. Необхідною умовою ресоціалізації є виправлення засудженого (ст. 6 КВК)

Основні засоби виправлення і ресоціалізації засуджених (ст. 6 КВК):

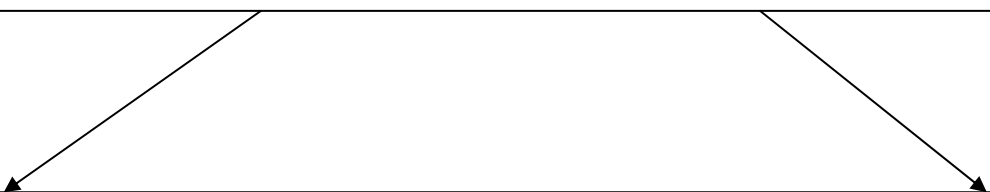
режим (встановлений порядок виконання та відбування покарання);

суспільно-корисна праця;

соціально-виховна робота;

загальноосвітнє і професійно-технічне навчання;

громадський вплив

- Спеціальне попередження (спеціальна превенція) – запобігання вчиненню нових злочинів засудженими особами
-

Під час відбування покарання це досягається певними режимними умовами (ізоляція, контроль, нагляд, обшуки, обмеження контактів, стягнення), які позбавляють засудженого можливості вчинити новий злочин

Загальне попередження (загальна превенція) – запобігання вчиненню злочинів іншими особами; відтворює спроможність кримінального закону та його застосування забезпечити законослухняну поведінку громадян

Через погрозу покаранням, яка міститься в санкціях норм КК, покарання виконує широкі виховні функції

Питання для самоконтролю.

1. Поняття покарання.
2. Ознаки покарання.
3. Співвідношення покарання та кримінальної відповідальності.
4. Цілі покарання.
5. Кара як ціль покарання: зміст та сутність.
6. Поняття виправлення засуджених.
7. Загальне та спеціальне попередження як цілі покарання.

Система та види покарань

Система покарання є **мінливим, соціально-правовим, історично обумовленим явищем**, що відтворювало традиції, моральні цінності, притаманні конкретному етапу розвитку суспільства

У різні часи об'єктом покарання були життя, тіло, воля людини, честь та гідність особи, її майно, а засобами покарання – смертна кара, каліцтво, заподіяння фізичних страждань, позбавлення волі, вигнання, позбавлення майна, знеславлення

Система кримінальних покарань –
це встановлений кримінальним
законом, обов'язковий для суду,
соціально обумовлений,
взаємопов'язаний, вичерпний
перелік покарань, розташованих у
певному порядку за ступенем їх
суворості.

Ознаки системи покарання:

система покарання соціально
обумовлене, історичне явище;

система покарання встановлена
законом;

перелік покарань, що утворює
систему, є обов'язковим для суду;

перелік покарань є вичерпним
для суду;

всі покарання розташовані у
певному порядку за ступенем
їх суворості

Відповідно до ч. 1 ст. 52 КК **основними покараннями**, як такими, що призначаються самостійно, не можуть приєднуватися до інших покарань, з якими передусім пов'язані цілі покарання, визначені:

- громадські роботи;
- виправні роботи;
- службове обмеження для військовослужбовців;
- арешт;
- обмеження волі;
- тримання в дисциплінарному батальйоні;
- позбавлення волі на певний строк;
- довічне позбавлення волі

Ознаки основних покарань:

основне покарання обов'язково вказується в санкції статті;

основне покарання призначається обов'язково і самостійно;

ці покарання не можуть приєднуватися до інших покарань;

з цими покараннями передусім пов'язані цілі покарання;

через ці покарання здійснюється головний каральний вплив на особу, здійснюються правообмеження;

за один злочин призначається одне основне покарання;

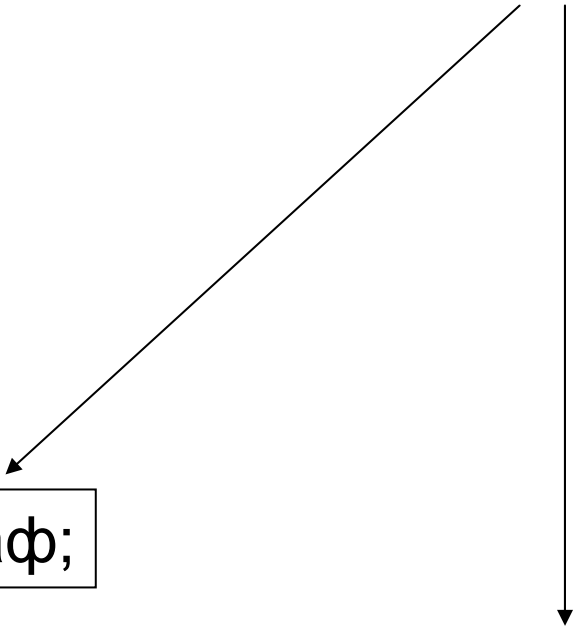
за наявності сукупності злочинів та сукупності вироків складанню піддаються лише основні покарання

Відповідно до ч. 2 ст. 52 КК **додатковими покараннями** як такими, що не призначаються самостійно, а додаються до основних покарань є:

- позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину, кваліфікаційного класу;

- конфіскація майна

Відповідно до ч. 3 ст. 52 **КК змішаними покараннями** як такими, що можуть призначатися як основні, так і додаткові є:

- штраф;

- позбавлення права обіймати посади або займатися певною діяльністю

Ознаки додаткових покарань:

додаткові покарання не призначаються самостійно;

додаткові покарання додаються до основних покарань;

додаткові покарання – це самостійний вид покарання;

ці покарання відіграють допоміжну функцію у
досягненні цілей покарання;

додаткові покарання сприяють реалізації принципу
індивідуалізації кримінального покарання;

за один злочин може бути призначено декілька
додаткових покарань

Штраф - це грошове стягнення, що накладається судом у випадках і межах, встановлених в Особливій частині КК, з урахуванням положень частини другої ст. 53 КК.

Ознаки штрафу:

міра державного примусу;

тягне обмеження майнового стану засудженого;

є грошовим стягненням в доход держави;

є результатом розгляду справи в суді;

тягне судимість

Караючі властивості штрафу

Матеріальні обмеження засудженого в межах від 30 до 50.000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, якщо статтями Особливої частини не передбачено інше.

За вчинення злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу понад 3000 НМДГ, розмір штрафу, що призначається судом, не може бути меншим за розмір шкоди

Залежно від тяжкості вчиненого злочину, за який призначається штраф як основне покарання, особа вважається **судимою протягом 1, 3, 6, 8 років**

Ухилення від сплати штрафу тягне **кримінальну відповідальність за ст. 389 КК** - карається виправними роботами, або ж обмеженням волі терміном до 2 років

Порядок призначення штрафу

Штраф як додаткове покарання може бути призначений лише тоді, коли його **спеціально передбачено в санкції статті**

При визначенні розміру штрафу суд **враховує тяжкість злочину та майновий стан** засудженого

Як основне покарання штраф може застосовуватися судом при призначенні більш м'якого покарання (ст. 69); при заміні покарання на більш м'яке (ст. 82); при заміні покарання на підставі Закону про амністію або акту про помилування (ст. 85)

Штраф **завжди виконується самотійно** і не підлягає складанню з іншими покараннями

Порядок виконання штрафу

Засуджений має добровільно у **місячний термін** сплатити суму штрафу

У разі несплати штрафу його **стягнення проводиться примусово** Державною виконавчою службою на підставі виконавчого листа

З урахуванням майнового стану особи суд може призначити штраф із **розстрочкою виплати** певними частинами строком до одного року

У разі несплати штрафу в розмірі не більше 3000 НМДГ та відсутності підстав для розстрочки суд може замінити несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських робіт, або виправних робіт. Якщо сума є більшою, то здійснюється заміна на покарання у виді позбавлення волі в певних межах, відповідно до тяжкості вчиненого злочину

Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу (ст. 54)

Ознаки покарання:

позбавлення особи певних пільг та переваг, які надаються особам, що мають звання, ранги, чини...

є лише додатковим покаранням, яке не вказується у санкціях кримінально-правових норм;

здійснює безпосередньо моральний вплив, опосередковано майновий вплив

Порядок призначення:

застосування залежить від
розсуду суду;

призначається лише при засудженні особи за
тяжкий та особливо тяжкий злочин;

призначається особам, які мають **військові звання**
(Збройні сили, Служба безпеки, прикордонні
війська, війська цивільної оборони);

призначається особам, які мають **спеціальні
звання** (міліція, внутрішня служба);

призначається особам, які мають **ранги** (дипломатична
та державна служба), **класні чини** (прокуратура);

мають **кваліфікаційні класи** (судді, судові експерти)

Порядок виконання покарання:

після набрання законної сили копія вироку направляється **органові чи посадовій особі**, які присвоїли звання, ранг, чин, або кваліфікаційний клас;

відповідний орган чи посадова особа **вносять в документи запис** про зазначені позбавлення, вживають заходів до **позбавлення засудженого всіх пільг та переваг**;

орган чи посадова особа **протягом місяця** з дня одержання копії вироку мають сповістити суд про виконання покарання

Позбавлення права обіймати певні посади
або займатися певною діяльністю (ст. 55)

Сутність покарання:

**не допустити вчинення
особою в подальшому злочинів з використанням
певної посади чи здійснення певної діяльності;**

**КК не обмежує кола посад та видів діяльності права
обіймати які, займатися якими може бути
позбавлена особа;**

**позбавлення визначених прав обумовлюється фактом
зв'язку вчиненого злочину із службовим становищем
підсудного, зайняттям ним певною діяльністю**

Обсяг кари даного виду покарання:

залежить **від терміну** покарання (як основного – від двох до п'яти років, як додаткового – від одного до трьох років);

полягає у тому, що засуджена особа на тривалий термін **усувається з відповідної сфери відносин**, втрачає набуті навички;

відтворюється у необхідності отримання засудженою особою **нової професії, спеціальності**;

полягає у тому, що окрім **матеріальних, фізичних витрат**, засуджений зазнає **психологічних** переживань;

ухилення від відбування покарання має наслідком кримінальну відповідальність за ст. 389 КК – карається виправними роботами або обмеженням волі

Порядок **призначення покарання як основного:**

призначається на термін від двох до п'яти років;

призначається лише за умови, що воно передбачено в санкції статті Особливої частини КК;

застосовується при призначенні більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69);

застосовується при заміні невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням (ст. 82);

застосовується при звільненні від певного покарання на підставі Закону про амністію (ст. 85)

всі санкції, які передбачають це покарання як основне є альтернативними

Призначення покарання як додаткового:

призначається на термін від одного до трьох років;

може бути призначене і у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті Особливої частини КК;

підставою для призначення є вчинення злочину за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю;

може призначатися судом як додаткове покарання при звільненні від покарання з випробуванням

якщо покарання як додаткове вказане в санкції статті, суд може не застосовувати його лише відповідно до ст. 69 (коли покарання призначається нижче нижчої межі)

Порядок виконання покарання регламентується

КК (ст. 55) та КВК (ст. 30-35) і передбачає:

при призначенні даного виду покарання як додаткового до арешту, обмеження волі, позбавлення волі – воно поширюється на увесь час відбування основного покарання та на строк визначений для даного покарання, який починає обчислюватися з моменту відбуття основного покарання;

виконання покарання покладається на кримінально – виконавчу інспекцію; проведення індивідуально - профілактичної роботи за місцем проживання - на органи внутрішніх справ;

власник підприємства, організації **не пізніше трьох днів** після одержання вироку суду має звільнити засудженого з посади

Громадські роботи – полягають у виконанні засудженим у **вільний від роботи чи навчання час** безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначається органами місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 56)

Соціальна сутність покарання – **використання безоплатно праці засуджених** на роботах, які не потребують певних знань, високої кваліфікації, навичок

Громадські роботи не можуть бути джерелом поповнення державного бюджету і використовуються не на користь потерпілого від злочину, а **на користь суспільству**

Ресоціалізація засудженого, **спеціальна та загальна превенція** досягається шляхом застосування примусової безоплатної праці та виконання суспільно корисної діяльності

Караючі властивості громадських робіт:

покладання на засудженого обов'язку, від якого він ухилятися не має права, безоплатно відпрацювати певний строк (від шестидесяти до двохсот сорока годин; не більше чотирьох годин на добу (ч. 2 ст. 56);

реалізація специфічного механізму правообмежень, які супроводжують виконання покарання (засуджений повинен сумлінно працювати, з'являтися на реєстрацію, повідомляти про всі зміни в своєму житті);

у разі **ухилення від робіт** (невихід більше двох разів, порушення дисципліни, поява у стані алкогольного сп'яніння, порушення громадського порядку) – має наслідком кримінальну відповідальність за ст. 389 КК – призначається покарання у виді арешту або обмеження волі

Порядок призначення громадських робіт:

призначаються як основний вид покарання лише у випадках, коли вони вказані у санкції норми Особливої частини КК;

призначаються у разі вчинення злочинів невеликої тяжкості;

у разі призначення більш м'якого покарання (ст. 69); заміни невідбутої частини покарання більш м'яким (ст. 82), на підставі Закону про амністію, акту про помилування (ст. 85);

громадські роботи не призначаються особам, визнаним інвалідами першої та другої групи, вагітним жінкам, особам, які досягли пенсійного віку, військовослужбовцям (ч. 3 ст. 56)

Порядок та умови виконання громадських робіт.

відбувається за місцем проживання засудженого;

вид робіт визначають органи місцевого самоврядування;

приводиться до виконання не пізніше десятиденного строку з дня набрання вироку законної сили;

контроль за виконанням покладається на кримінально виконавчу інспекцію, яка веде облік засуджених, відпрацьований ними час, здійснює контрольні функції;

власник підприємства, установи, організації узгоджує перелік видів робіт, контролює поведінку засудженого, веде облік відпрацьованого часу

Виправні роботи відбуваються за місцем роботи засудженого на термін від шести місяців до двох років, з відрахуванням із суми заробітку в доход держави в межах від десяти до двадцяти відсотків (ч. 1 ст. 57)

Ознаки покарання:

передбачено лише один вид виправних робіт – за місцем роботи (на підприємстві, установі, організації не залежно від форм власності;

виправлення відбувається в звичайних для засудженого умовах праці, без відриву від колективу;

засуджений відбуває покарання за місцем проживання без відриву від сім'ї

Караючі властивості покарання у виді виправних робіт:

**обмеження
трудових прав** –
засуджений
забав'язаний
працювати
визначений
судом термін
(від шести місяців
до двох років) **в
певному місці**
(не має права
звільнитися,
бути підвищеним
за посадою);

**обмеження прав
власності** –
відрахування
частини заробітку
в доход держави
(від десяти до
двадцяти відсотків);
у осіб, які
працюють за
сумісництвом,
відрахування
провадяться із
заробітку за кожним
місцем роботи;

протягом року
після відбуття
покарання особа
вважається як
такою, що має
судимість;

**ухилення від
відбування покарання**
тягне **кримінальну
відповідальність**
за ст. 389 КК (арешт
обмеження волі)

Порядок призначення виправних робіт:

Застосовується лише до осіб, які мають постійне місце роботи;

як основне покарання застосовується лише у випадках, передбачених санкцією статті КК;

можуть бути призначені взамін несплаченої суми штрафу; при призначенні більш м'якого покарання; при заміні невідбутої частини покарання; не підставі амністії;

законодавство передбачає умовно-дострокове звільнення осіб, які відбувають виправні роботи; звільнення від цього покарання з випробуванням

Виправні роботи **не** застосовуються:

до вагітних
та жінок, які
перебувають
у відпустці
по
догляду за
дитиною

до осіб, що
не
досягли 16 р.

до працівників
правоохоронних
органів

пенсійного віку

прокурорів,
адвокатів,
державних
службовців

до непрацездатних
осіб

військовослужбовців

нотаріусів, суддів, тощо

Порядок виконання виправних робіт:

вирок приводиться до виконання не пізніше **десятиденного строку** з дня набрання вироком законної сили;

реалізація покарання покладається на кримінально-виконавчу інспекцію, органи внутрішніх справ та керівництво підприємства, установи, організації;

Покарання у виді **службового обмеження** застосовується до засуджених **військовослужбовців**, крім військовослужбовців строкової служби, на строк **від шести місяців до двох років** у випадках, передбачених КК, а також у випадках, коли суд, враховуючи обставини справи та особу засудженого, вважатиме за можливе **замість обмеження волі чи позбавлення волі** на строк не більше двох років призначити службове обмеження на той самий строк (ч. 1 ст. 58)

Караючі властивості покарання:

залежать від терміну покарання (від шести місяців до двох років);

із суми грошового забезпечення засудженого до службового обмеження проводиться **відрахування в дохід держави** у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від **десяти до двадцяти відсотків**;

під час відбування покарання засуджений не може бути підвищений за посадою, у військовому званні, а строк покарання не зараховується йому в строк вислуги років для присвоєння чергового військового звання (ч. 2 ст. 58)

- **Конфіскація майна** полягає у примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого, за вчинення тяжких та особливо тяжких корисливих злочинів і лише у випадках спеціально передбачених КК (59)

Караючі властивості покарання у виді конфіскації майна:

примусовість конфіскації - майно вилучається на користь держави примусово, незалежно від волі власника;

безоплатність – конфіскація відшкодуванню не підлягає;.

полягає в активних діях – **вилученні у власність держави всього або частини майна**, що призводить до втрати особою контролю над майном;

повністю, або частково **обмежується право власності винної особи**

Порядок призначення та звільнення від конфіскації:

конфіскація призначається за вчинення **тяжких та особливо тяжких корисливих злочинів**;

конфіскація призначається лише у випадках спеціально **передбачених санкцією** норми КК;

суд може **не застосувати конфіскацію** на підставі ст. 69 КК - призначення більш м'якого покарання ніж передбачене санкцією статті;

суд може **звільнити від конфіскації** на підставі амністії (ст. 86), у разі звільнення від покарання з випробуванням (ст. 79), у разі умовно-дострокового звільнення

Порядок та умови виконання конфіскації:

суд, який постановив вирок, що передбачає додаткове покарання конфіскацію майна, надсилає **виконавчий лист, копію опису майна, копію вироку** для виконання **Державній виконавчій службі** за місцем знаходження майна;

для забезпечення конфіскації майна **накладається арешт на вклади, цінності, інше майно** обвинуваченого;

будівлі описуються, до нотаріальної контори або сільської ради надсилається копія постанови про накладання арешту с приписом не засвідчувати жодних цивільних угод щодо них;

вилучені гроші, цінні папери, коштовності передаються за описом **у фінансові органи**; транспортні засоби описуються і передаються на зберігання в органи **ДАІ**

Покарання в виді арешту полягає в триманні засудженого **в умовах ізоляції** і встановлюється на строк від **одного до шести місяців** (ч. 1 ст. 60)

Властивості арешту:

**короткочасне
утримання**
засудженого в
специфічному
закладі –
**арештному
домі;**

утримання
засудженого
в умовах
**фізичної
ізоляції;**

утримання
засудженого
в режимних
умовах
**підвищеної
суворості**

**Караючі властивості
покарання:**

**значний ступінь
правообмежень,
передбачений режимом
відбування покарання – на
засуджених поширюються
обмеження, встановлені
для осіб, які
відбувають покарання
у виді позбавлення
волі;**

**фізичне
суттєве обмеження
соціальних зв'язків
особи з оточуючим
середовищем на
термін від 1 до 6
місяців;**

**арешт – це шокова
терапія для осіб,
які вчинили
злочин вперше,
полягає у
короткостроковому
інтенсивному
карально–
виховному впливі**

Порядок призначення покарання:

арешт може бути застосовано практично **до усіх категорій засуджених** (окрім трьох), незалежно від стану здоров'я та працездатності;

це покарання може бути застосоване лише у випадку, якщо воно **передбачене санкцією** статті Особливої частини КК, яка практично завжди є альтернативною;

суд може призначити арешт при призначенні **більш м'якого покарання**, ніж передбачено законом, при звільненні від покарання на підставі **амністії чи помилування**;

до осіб, які відбувають арешт, **не може застосовуватися** звільнення від відбування покарання з **випробуванням, умовно-дострокове звільнення, заміна покарання більш м'яким;**

військовослужбовцям арешт призначається з відбуванням покарання **на гауптвахті** (ч. 2 ст. 60) – строк відбування арешту не зараховується до загального строку військової служби;

арешт не застосовується до осіб віком **до шістнадцяти років, вагітних жінок, жінок, які мають дітей віком до семи років**

**Порядок та умови виконання
покарання:**

відповідно до режиму відбування
покарання **забороняється**
побачення з родичами та іншими
особами, одержання посилок та
передач; телефонна розмова
надається за наявності випадкових
обставин; залучається безкоштовно
до праці з благоустрою арештного
дому; за порушення режиму
відбування покарання
застосовується стягнення –
поміщення в карцер до десяти діб;

арешт
відбувається в
**арештних домах
та гауптвахтах;**

**роздільно
тримаються**
чоловіки, жінки,
неповнолітні,
особи, які
раніше
відбували
покарання
в місцях
позбавлення
волі;

засуджені **до праці не залучаються;**
виховна робота не проводиться;
навчання не здійснюється;

виконання покарання передбачає виділення **значних коштів з бюджету;**

недоліками покарання є: наявність досить суворих умов ізоляції для осіб, які вчинили злочин вперше, невеликої тяжкості

Покарання у виді **обмеження волі**
полягає у триманні особи в
кримінально-виконавчих **установах**
відкритого типу без ізоляції від
суспільства в умовах здійснення за
нею нагляду та **обов'язковим**
залученням засудженого до праці
(ч. 1 ст. 61)

Караючі властивості обмеження волі:

обсяг кари обумовлюється **терміном покарання**
(від одного до п'яти років);

обмеження особистої волі - засуджена особа обмежується
в свободі пересування, виборі місця проживання;

обмеження прав на працю – засуджений має обов'язково і
сумлінно працювати на роботах, визначених адміністрацією
установи;

порядок та умови виконання покарання (режим відбування
покарання) полягають у **специфічних правах, обов'язках та
заборонах**, властивих обмеженню волі;

наявність **суворої відповідальності у разі ухилення від
відбування покарання** – до трьох років позбавлення волі

Порядок призначення обмеження волі:

суд призначає покарання у разі впевненості в тому, що винний **може виправитися без ізоляції** від суспільства, в умовах здійснення постійного нагляду, виправного та трудового впливу на нього;

обмеження волі призначається на строк **від одного до п'яти років** і лише у випадках, коли **визначено у санкції** статті (312 санкцій є альтернативними);

застосовується і тоді, коли **не вказано в санкції**: при призначенні більш м'якого покарання; заміні невідбутої частини покарання на більш м'яке; на підставі амністії;

обмеження волі передбачає різні види
звільнення від відбування покарання:
звільнення з випробуванням, дострокове
звільнення;

Обмеження волі **не застосовується**:

- до неповнолітніх;
- вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до чотирнадцяти років;
- осіб, які досягли пенсійного віку;
- військовослужбовців строкової служби;
- інвалідів першої та другої групи (ч. 3 ст. 61)

Порядок виконання покарання:

```
graph TD; A[Порядок виконання покарання:] --> B[засуджені відбувають покарання в кримінально-виправних установах відкритого типу (у виправних центрах);]; A --> C[за загальним правилом особи, засуджені до обмеження волі, прямують за рахунок держави до місця відбування покарання самостійно. Мають прибути не пізніше трьох днів з дня одержання припису];
```

засуджені відбувають
покарання в **кримінально-
виправних установах
відкритого типу
(у виправних центрах);**

за загальним правилом
особи, засуджені до
обмеження волі, **прямують
за рахунок держави до
місця відбування
покарання самостійно.**
Мають прибути не пізніше
трьох днів з дня одержання
припису

засуджені мають право:
носити **цивільний одяг**;
мати гроші та цінні речі;
користуватися грішми,
відправляти листи, отримувати
посилки, передачі, одержувати
короткострокові побачення -
без обмеження.

Засудженому може бути
дозволено **короткостроковий
виїзд** на підставах, визначених
законом;

засудженим, які не порушують встановленого порядку,
мають сім'ю **після відбуття 6 місяців** строку може бути
дозволено **проживати із сім'єю за межами гуртожитку**

Покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні призначається **військовослужбовцям строкової служби** на строк від **шести місяців до двох років** у випадках, передбачених КК, а також якщо суд, враховуючи обставини справи та особу винного, вважатиме за можливе **замінити позбавлення волі на строк не більше двох років** тримання у дисциплінарному батальйоні на той самий строк (ст. 62)

Караючі властивості покарання:

цей вид покарання є **різновидом позбавлення волі** для специфічної категорії засуджених – військовослужбовців строкової служби;

засуджені **ізолюються від суспільства** на термін від шести місяців до двох років;

час відбування покарання за загальним правилом **у строк служби не зараховується**;

всі засуджені **відбувають покарання як рядові**, носять єдину, встановлену форму одягу та знаки розрізнення; отримують грошове забезпечення **першого року служби**;

засуджені залучаються **до праці; до виховної роботи, до військових навчань**

Призначення покарання:

це **основний вид строкового покарання**, який призначається на термін від шести місяців до двох років;

застосовується до **спеціального суб'єкта** – військовослужбовців строкової служби;

застосовується тоді, коли вказане **у санкції** норми Особливої частини КК (за військові злочини);

застосовується у разі визнання судом можливості **заміни позбавлення волі на строк не більше двох років** триманням у дисциплінарному батальйоні на той самий строк;

для засуджених військовослужбовців, які раніше відбували позбавлення волі, заміна покарання у виді позбавлення волі на тримання в дисциплінарному батальйоні є неможливою

Порядок виконання покарання:

```
graph TD; A[Порядок виконання покарання:] --> B[відбувається в особливій військовій частині дисциплінарному батальйоні, організаційна структура і чисельність якого визначається Міністерством оборони України;]; A --> C[засуджені не перестають бути військовослужбовцями строкової служби, отже виконують обов'язки та користуються правами, встановленими законодавством для військовослужбовців строкової служби];
```

відбувається в
особливій
військовій частині
дисциплінарному
батальйоні,
організаційна
структура і
чисельність якого
визначається
Міністерством
оборони України;

засуджені **не**
перестають бути
військовослужбовцями
строкової служби,
отже виконують
обов'язки та
користуються правами,
встановленими
законодавством для
військовослужбовців
строкової служби

Покарання у виді **позбавлення волі** полягає в **ізоляції** засудженого та поміщенні його на певний строк до **кримінально-виконавчій установи закритого типу** (ч. 1 ст. 63) Властивості (сутність) покарання:

є одним із **найсуворіших** видів покарання;

виражає **значний ступінь соціально-державного осуду** діяння та особи, яка його вчинила;

більш ніж яке покарання направлене на **убезпечення суспільства** від інших злочинів з боку засудженої особи;

під час реалізації цього покарання через систему карально - виховних заходів здійснюється більш повне досягнення **цілей покарання (кара, превенція, виправлення);**

здійснює свій основний вплив через **фізичну та духовну ізоляцію**; фізичні та особистісні позбавлення та обмеження

Внутрішня суперечливість покарання у виді позбавлення волі:

необхідність організації процесу **виправлення засудженого**
у несприятливому середовищі антисоціально налаштованих осіб;

раптова та **суттєва зміна соціальних функцій**, що справляє
негативний вплив на особу засудженого;

наявність **двох протилежних за своєю спрямованістю форм**
соціального контролю (з боку адміністрації та
найближчого оточення засудженої особи);

значні **соціально-психологічні та матеріальні витрати**
суспільства – деформація морально-психологічного клімату
суспільства; ускладнення кримінологічної обстановки;
матеріальні витрати на утримання засуджених;
значний ступінь деградації особи

Караючі властивості позбавлення волі:

обсяг кари залежить від терміну покарання та виду кримінально виконавчої установи, **режиму відбування покарання**;

засуджений **обмежується в праві вільного пересування**, вибору місця проживання;

засуджений **обмежується в праві вибору місця та часу роботи**;

засуджений **обмежується в праві вільного користування своїм часом**, правом на відпочинок, освіту;

засуджений піддається **примусовому карально-виховному впливу**, зміст якого становлять засоби виправлення (режим, соціально-корисна праця, виховна робота, загальноосвітнє і професійне навчання, громадський вплив);

стан судимості після відбуття покарання протягом 2, 3, 6, 8 років (залежно від тяжкості злочину)

За порушення порядку та умов відбування
покарання засуджені піддаються стягненням
(найсуворіші – поміщення в ДІЗО, переведення до ПКТ)

За злісну непокору вимогам адміністрації установи
виконання покарання засуджений піддається кримінальній
відповідальності **за ст. 391 КК** (карається позбавленням
волі до трьох років)

Дії, що дезорганізують роботу установ по
виконанню покарань (тероризування засуджених,
напад на адміністрацію, організація з цією метою
організованої групи, участь в ній) тягнуть
кримінальну відповідальність **за ст. 392 КК**
(санкція передбачає позбавлення волі до десяти
років)

Порядок **призначення** покарання:

призначається як основне покарання лише у випадках,
передбачених санкцією статті КК;

практично **не має обмежень по колу осіб**, яким може бути
призначене позбавлення волі;

призначається за **злочини всіх категорій тяжкості**;

має строковий характер – призначається за **загальним
правилом на термін від одного до п'ятнадцяти років**;

призначається на **строк більше п'ятнадцяти років** у разі
засудження за **сукупністю вироків** та **заміни довічного
позбавлення волі на позбавлення волі (до 25 р.)**;

визначається суттєвий перелік **видів звільнення** від
покарання у виді позбавлення волі – звільнення з
випробуванням; умовно-дострокове звільнення; заміна
покарання **на більш м'яке**; за амністією та помилуванням

Порядок виконання покарання у виді позбавлення волі:

покарання відбувається у кримінально-виконавчих установах **закритого типу різних рівнів безпеки** (мінімальний, середній, максимальний), **у виховних** колоніях для неповнолітніх;

вид кримінально-виправної установи визначає спеціальна комісія **Державної пенітенціарної служби України**;

в колоніях **роздільно тримаються** чоловіки; жінки; дорослі; неповнолітні; вперше засуджені; особи, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі; засуджені до довічного позбавлення волі; засуджені за злочини, вчинені з необережності; засуджені, які раніше працювали в суді, органах прокуратури, юстиції, правоохоронних органах

Довічне позбавлення волі призначається (ст. 64 КК):

за вчинення
особливо
тяжких злочинів;

тільки у випадках,
спеціально
передбачених КК;

якщо суд не вважає
за можливе застосувати
позбавлення волі на
певний строк.

Не застосовується:

до осіб, що
вчинили злочин
у віці до 18
років;

до осіб у віці
понад 65 років;

до жінок, що були у
стані вагітності
під час вчинення
злочину або
на момент
постановлення вироку

Виконання покарання у виді довічного позбавлення волі:

чоловіки відбувають покарання у секторі максимального рівня безпеки виправних колоній середнього рівня безпеки та виправних колоніях максимального рівня безпеки;

жінки – у секторах середнього рівня безпеки виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання та виправних колоніях середнього рівня безпеки;

засуджені до довічного позбавлення волі тримають окремо від інших засуджених;

засуджені розміщуються в приміщеннях камерного типу, як правило по дві особи і носять одяг спеціального зразка

Питання для самоконтролю.

1. Поняття та ознаки системи покарань.
2. Поняття виду покарання.
3. Основні та додаткові покарання.
4. Сутність та порядок призначення штрафу.
5. Сутність та порядок призначення позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину, кваліфікаційного класу.
6. Сутність та порядок призначення позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.
7. Сутність та порядок призначення громадських робіт.
8. Сутність та порядок призначення виправних робіт.
9. Сутність та порядок призначення конфіскації майна.
10. Сутність та порядок призначення арешту.
11. Сутність та порядок призначення обмеження волі.
12. Сутність та порядок призначення позбавлення волі, довічного позбавлення волі.
13. Особливості покарань, які застосовуються до військовослужбовців.

Призначення покарання

Поняття принципів призначення покарання

Принципи призначення покарання – це вихідні, найважливіші ідеї, закріплені в нормах кримінального законодавства, які **визначають зміст і спрямованість діяльності суду щодо призначення покарання особам, винним у вчиненні злочину**

Гуманізм покарання:

покарання не може мати на меті завдання фізичних страждань, приниження людської гідності (ч. 3 ст. 50);

система покарання передбачає значну кількість покарань, не пов'язаних із позбавленням волі (ст. 51);

пільгові умови встановлені в КК для відповідальності неповнолітніх (ст.ст. 97-108);

розширення меж звільнення від покарання та його відбування вагітних та жінок, які мають малолітніх дітей (ст. 79, 83);

право суду призначати покарання більш м'яке, ніж передбачено законом (ст. 69);

вичерпний перелік обтяжуючих обставин (ст. 67)

Загальні засади призначення покарання
– це передбачена в кримінальному
законі **система загальних правил**, що
ґрунтується на принципах призначення
покарання і є **обов'язковою для суду**
в кожному конкретному випадку
призначення покарання винному у
вчиненні злочину **для досягнення мети**
покарання

Ознаки загальних правил призначення покарання:

їх **перелік є вичерпним**, визначеним у ч. 1 ст. 65 КК;

вони **мають загальний характер** – застосовуються у кожному конкретному випадку призначення покарання;

вони є обов'язковими і мають **застосовуватися в певному порядку**, визначеному законом;

вони є системою правил, мають **враховуватися лише у їх сукупності**;

завданням призначення покарання є **досягнення передбаченої законом мети** (кара, виправлення, загальне та спеціальне попередження)

Загальні правила призначення покарання

1. Суд призначає покарання **в межах, встановлених у санкції статті Особливої частини КК**, що передбачає відповідальність за вчинений злочин

2. Суд призначає покарання відповідно до **положень Загальної частини КК**

3. Суд призначає покарання, враховуючи **ступінь тяжкості вчиненого злочину**

5. Суд призначає покарання, враховуючи **обставини, що пом'якшують покарання**

4. Суд призначає покарання, **враховуючи особу винного**

6. Суд призначає покарання, враховуючи **обставини, що обтяжують покарання**

Обставини, які пом'якшують покарання:

з'явлення з зізнанням, **щире каяття** або активне сприяння розкриттю злочину (п. 1, ч. 1 ст. 66);

добровільне **відшкодування** завданого збитку або усунення заподіяної шкоди (п. 2, ч. 1 ст. 66);

надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення злочину
п. 2-1, ч. 1 ст. 66);

вчинення злочину **неповнолітнім** (п. 3, ч. 1 ст. 66)

вчинення злочину **жінкою в стані вагітності**
(п. 4, ч. 1 ст. 66);

вчинення злочину внаслідок **збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин** (п. 5, ч. 1 ст. 66);

**вчинення злочину під впливом погрози, примусу
або через матеріальну, службову чи іншу залежність
(п. 6 ч. 1 ст. 66);**

**вчинення злочину під впливом сильного душевного
хвилювання, викликаного неправомірними або
аморальними діями потерпілого (п. 7 ч. 1 ст. 66);**

**вчинення злочину з перевищенням меж крайньої
необхідності (п. 8 ч. 1 ст. 66);**

**виконання спеціального завдання з попередження чи
розкриття злочинної діяльності організованої групи чи
злочинної організації, поєднане з вчиненням злочину у
випадках, передбачених КК (п. 9 ч. 1 ст. 66)**

**Обставини, що пом'якшують покарання, дають суду
право:**

```
graph TD; A[Обставини, що пом'якшують покарання, дають суду право:] --> B[Призначення покарання ближче до мінімуму санкції статті КК, за якою кваліфікований злочин;]; A --> C[при альтернативній санкції призначити менш суворий вид покарання, передбачений в ній;]; A --> D[застосувати покарання більш м'яке, ніж передбачено законом];
```

Призначення
покарання **ближче**
до мінімуму санкції
статті КК, за якою
кваліфікований
злочин;

при
альтернативній
санкції
призначити менш
суворий вид
покарання,
передбачений в
ній;

застосувати
покарання **більш**
м'яке, ніж
передбачено
законом

Обставини, які обтяжують покарання (ст. 67 КК):

вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів (п.1, ч. 1 ст. 67);

вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою (п. 2, ч. 1 ст. 67 – обов'язкова);

вчинення злочину на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі (п. 3 ч. 1 ст. 67);

вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку (п. 4, ч. 1 ст. 67);

тяжкі наслідки, завдані злочином (п. 5, ч. 1 ст. 67);

вчинення злочину щодо малолітнього, особи похилого віку або особи, що перебуває у безпорадному стані (п. 6, ч. 1 ст. 67 – обов’язкова);

вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності (п. 7, ч. 1 ст. 67 – обов’язкова);

вчинення злочину щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного (п.8, ч. 1 ст. 67);

вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством (п. 9, ч. 1 ст. 67 – обов’язкова);

вчинення злочину з особливою жорстокістю (п. 10, ч. 1 ст. 67 - обов’язкова);

вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій (п. 11, ч. 1 ст. 67);

вчинення злочину **загальнонебезпечним способом**
(п. 12, ч. 1 ст. 67 – обов’язкова);

вчинення злочину особою, що перебуває у стані **алкогольного сп’яніння** або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів (п. 13, ч. 1 ст. 67)

Суд має право, залежно від характеру вчиненого злочину, не визнати будь-яку із зазначених у ч. 1 ст. 67 КК обставин, за винятком обставин, зазначених у пунктах 2, 6, 7, 9, 10, 12 такою, що обтяжує покарання, навівши мотиви свого рішення у вирoku

Наявність обставин, які обтяжують
покарання, надають **МОЖЛИВІСТЬ**
суду:

призначити
покарання
рівне
максимуму
санкції
статті КК, або
наближене
до
максимуму;

при
альтернативній
санкції
призначити **більш**
суворе з
зазначених видів
покарань;

ВИКЛЮЧИТИ
застосування
ст. 69 КК, яка
передбачає
призначення
більш м'якого
покарання,
ніж
передбачено
законом

Юридична природа пом'якшуючих та обтяжуючих обставин:

обставини **не впливають на кваліфікацію** діяння, якщо не є елементом складу злочину;

якщо будь-яка обставина, передбачена у статтях 66, 67 КК, **одночасно є ознакою злочину**, що впливає на кваліфікацію діяння, суд не може враховувати її при призначенні покарання як таку, що пом'якшує або обтяжує покарання;

законодавцем чітко визначена сутність обставин: за своїм змістом вони **зменшують чи підвищують суспільну небезпечність** діяння або особи, яка його вчинила;

законодавча оцінка їх **сутності не може бути змінена судом**: суд не може визнати пом'якшуючу обставину як обтяжуючу і навпаки;

врахування обставин є **обов'язком суду**, а не правом;

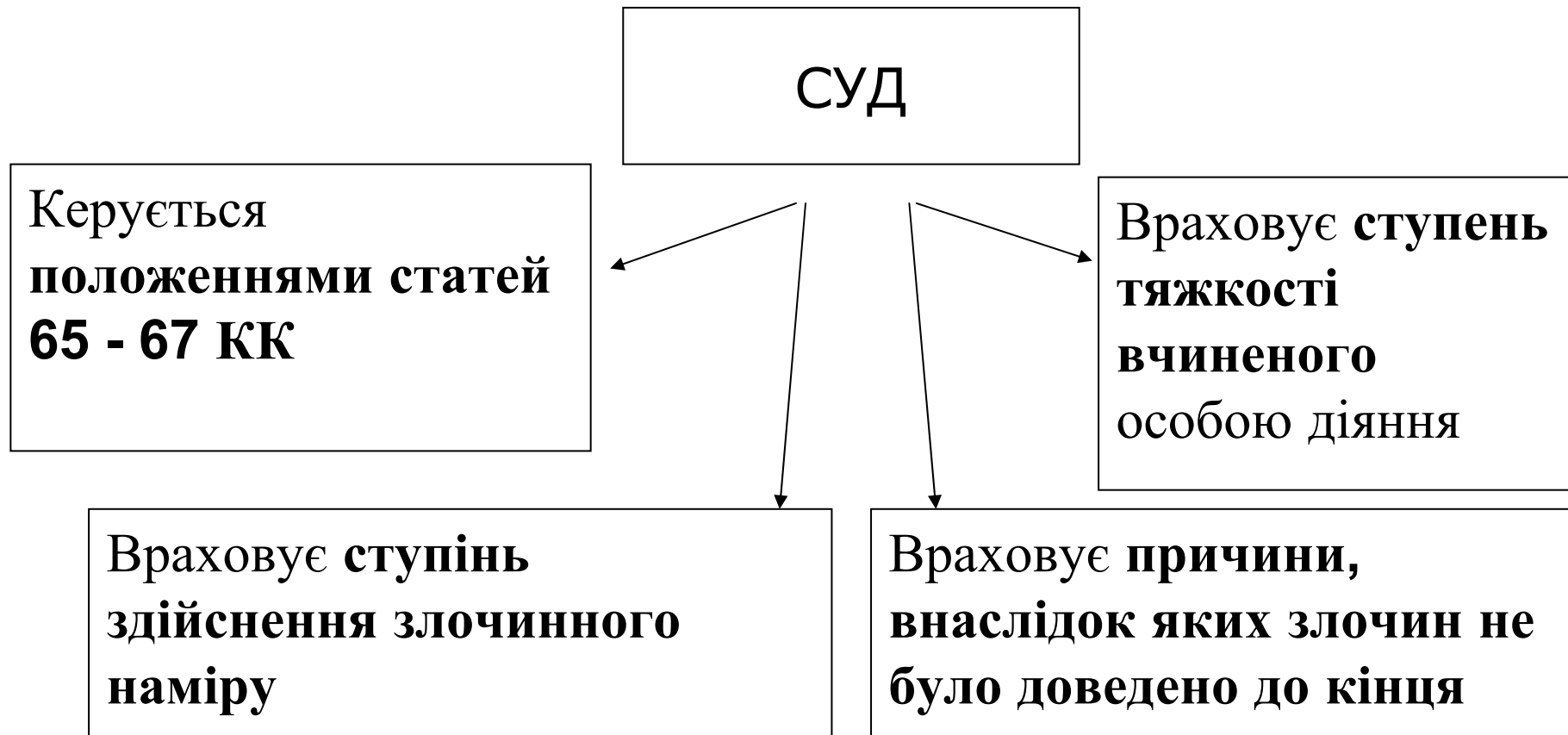
перелік пом'якшуючих обставин, відповідно до принципу гуманізму, не є вичерпним: суд у конкретній справі може врахувати як пом'якшуючі й такі, що безпосередньо не передбачені у ч. 1 ст. 66 КК;

перелік обтяжуючих обставин, відповідно до принципу законності є вичерпним: суд не може визнати обтяжуючою таку ознаку, яка в ч. 1 ст. 67 КК не визначена;

при призначенні покарання за наявності **сукупності пом'якшуючих та обтяжуючих обставин** особливе значення має судовий розсуд

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА НЕЗАКІНЧЕНИЙ ЗЛОЧИН (ч.1 ст. 68 КК)

При призначенні покарання за незакінчений злочин

Межі покарання у разі вчинення незакінченого злочину

За вчинення
готування до злочину
строк або розмір
покарання **не може**
перевищувати половини
максимального строку або
розміру найбільш суворого
виду покарання,
передбаченого санкцією
статті Особливої
частини КК

За вчинення
замаху
на злочин строк
або розмір покарання
не може перевищувати
двох третин
максимального строку
або розміру
найбільш суворого
виду покарання,
передбаченого
санкцією

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ЗЛОЧИН, ВЧИНЕНИЙ У СПІВУЧАСТІ (ч.2 ст. 68 КК)

При призначенні покарання **співучасникам злочину**

СУД

Керується
положеннями
статей 65 –
67 КК

Враховує
характер
участі
кожного
співучасника
у вчиненні
злочину

Враховує
ступінь
участі кожного
у вчиненні
злочину

За наявності **кількох обставин**, що пом'якшують покарання, **істотно знижують ступінь тяжкості** вчиненого злочину, з урахуванням особи винного

Суд, умотивувавши своє рішення, може:

призначити основне покарання **нижче від найнижчої межі**, встановленої в санкції статті

перейти **до іншого, більш м'якого виду** основного покарання

не призначити додаткового покарання, що передбачене в санкції статті як обов'язкове

Законом визначені **межі максимального строку та розміру покарання** за наявності пом'якшуючих обставин (ст. 69-1 КК)

Строк або розмір покарання **не може перевищувати двох третин максимального строку** або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті Особливої частини КК, якщо:

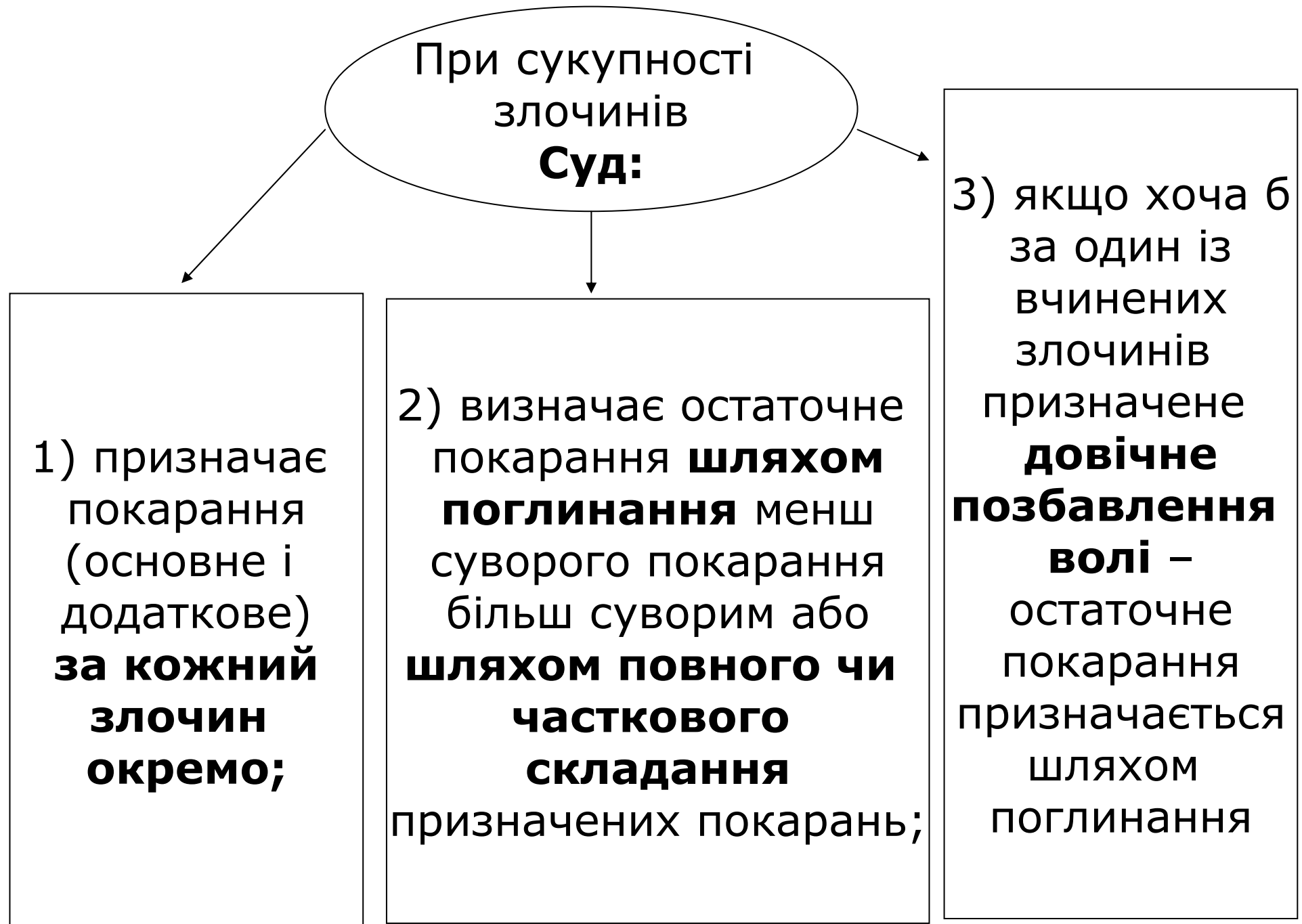
у наявності **обставини, що пом'якшують покарання**, передбачені ст. 66 КК;

відсутні обставини, що обтяжують покарання;

підсудний визнає свою провину

Існують різні законодавчі системи
призначення покарання при вчиненні сукупності
злочинів.

- Система повного (абсолютного) складання покарань
- Система обмеженого складання покарань
- Система поглинання
- Система обов'язкового або факультативного підвищення покарання
- Змішані системи призначення покарання

В ч. 2 ст. 70 КК визначені **межі остаточного покарання** при застосуванні принципу складання:

остаточне покарання визначається **в межах, встановлених санкцією статті**, яка передбачає більш суворе покарання;

якщо хоча б один із злочинів є **умисним тяжким або особливо тяжким**, суд може призначити остаточне покарання **у межах максимального строку, встановленого для даного виду покарання** в Загальній частині КК

Правила призначення **додаткових покарань** за сукупністю злочинів.

До основного покарання, призначеного за сукупністю злочинів, **можуть бути** приєднані додаткові покарання, призначені судом за окремі злочини (ч. 3 ст. 70 КК)

Якщо **додаткові покарання одного виду**, вони приєднуються до основного шляхом **поглинання** менш суворого більш суворим, або шляхом складання

Якщо **додаткові покарання різних видів**, то кожне з них приєднується до основного покарання, призначеного за сукупністю, і **виконується самостійно**

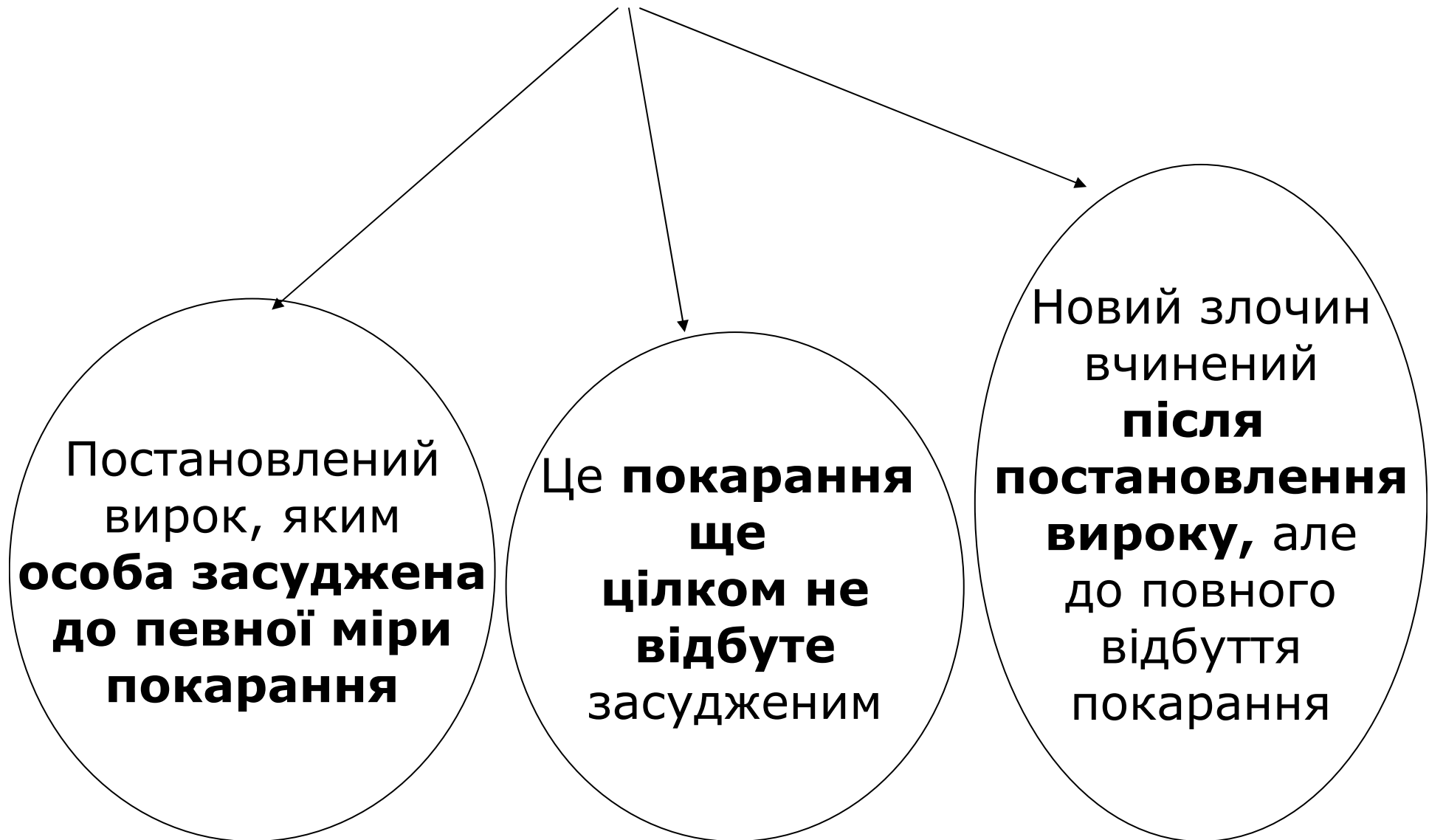
Правила призначення покарання у разі, якщо після постановлення вироку в справі буде встановлено, що **засуджений винен ще в іншому злочині, вчиненому ним до постановлення попереднього вироку (ч. 4 ст. 70 КК)**

Суд виносить вирок, **призначає покарання за злочин, розкритий останнім**

Призначає за сукупність злочинів **остаточне покарання шляхом поглинання або повного чи часткового складання** покарань, призначених за обома výroками.

В строк остаточного покарання **зараховується покарання, фактично відбуте за попереднім вирок.**

Сукупність вироків має місце там, де засуджений після постановлення вироку, але **до повного відбуття покарання, вчинив новий злочин** (ч. 1 ст. 71 КК)

Правила призначення покарання за **сукупністю вироків:**

суд **призначає покарання за знову
вчинений злочин**, відповідно до
загальних засад призначення
покарання;

до призначеного за новим вироком
покарання суд **приєднує повністю
або частково невідбуту частину
покарання за попереднім вироком**

Межі остаточного покарання за сукупністю вироків:

загальний строк покарання **не може перевищувати максимального строку**, встановленого для даного **виду покарання** в Загальній частині КК;

якщо хоча б один із злочинів є **особливо тяжким**, загальний строк позбавлення волі може бути більшим п'ятнадцяти років, але **не повинен перевищувати двадцяти п'яти років**;

якщо один із видів призначеного покарання є **довічне позбавлення волі**, остаточне покарання призначається шляхом поглинання

**Остаточне покарання за сукупністю
вироків, крім випадків, коли воно
призначається шляхом поглинання
одного покарання іншим, призначеним у
максимальному розмірі, має бути
більшим від покарання,
призначеного за новий злочин, а
також від невідбутої частини
покарання за попереднім вироком
(ч. 4 ст. 71)**

При складанні покарань за сукупністю злочинів та сукупністю вироків **менш суворий вид покарання переводиться в більш суворий вид**, виходячи з їх співвідношення.

Одному дню позбавлення волі відповідають:

один день тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або арешту;

два дні обмеження волі;

три дні службового обмеження для військовослужбовців або **три дні** виправних робіт;

вісім годин громадських робіт

При складанні покарань слід враховувати наступні правила:

**розміри
відрахування
із
заробітку**
засудженого
складанню не
підлягають і
обчислюються
за кожним
вироком
самостійно;

основні покарання
у виді **штрафу та
позбавлення
права обіймати
певні посади або
займатися певною
діяльністю**
складанню з іншими
видами покарань не
підлягають і
виконуються
самостійно;

**попереднє
ув'язнення**
зараховується
судом у строк
покарання у
разі засудження
до позбавлення
волі **день за
день**

**ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ ПОКАРАННЯ
здійснюється:**

в роках

місяцях

годинах

при заміні або складанні покарань, у разі
зарахування попереднього ув'язнення
допускається обчислення строків покарання **у**
днях

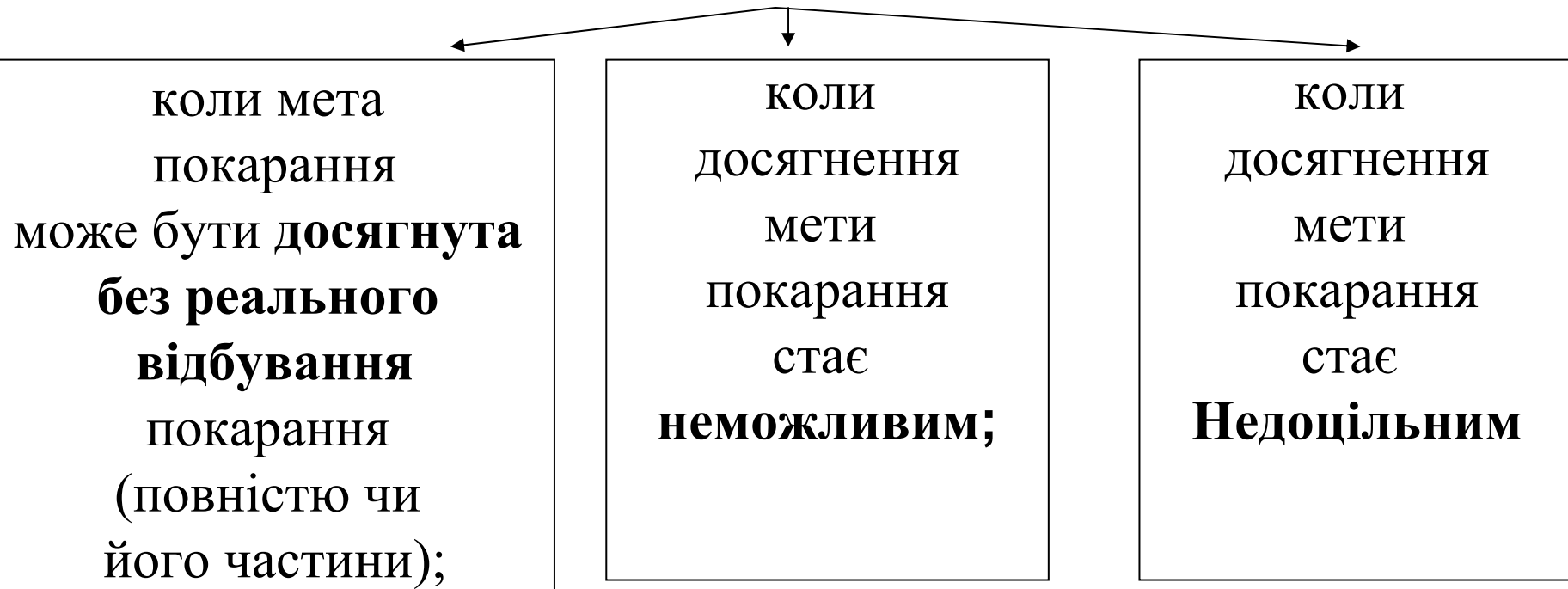
Питання для самоконтролю.

1. Загальні правила призначення покарання.
2. Обставини, які пом'якшують покарання.
3. Обставини, які обтяжують покарання.
4. Призначення покарання більш м'якого, ніж передбачено законом.
5. Правила призначення покарання за сукупністю злочинів.
6. Правила призначення покарання за сукупністю вироків.

Звільнення від покарання та його відбування

- **Звільнення від покарання та його відбування** – це передбачені кримінальним законодавством випадки **не застосування судом покарання** до особи, винної у вчиненні злочину, або **припинення подальшого його відбування**.

Звільнення від покарання та його відбування є
можливим лише за умови:

- Класифікація різних видів звільнення від покарання здійснюється за різними критеріями:

Безумовні види звільнення від покарання

Звільнення від покарання на умовах ч.4 ст.74 КК

Звільнення у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку (ст.80 КК)

Заміна відбутої частини покарання більш м'яким (ст.82 КК)

Звільнення від покарання за хворобою (ст.84 КК)

Умовні види звільнення від покарання

Звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст.ст.75-78 КК)

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (ст.81 КК)

Звільнення від відбування покарання жінок і жінок, які мають дітей віком до 3-х років (ст.83 КК)

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок, жінок, які мають дітей віком до семи років (ст. 79 КК)

Амністія та помилування (ст.ст. 85-87 КК)

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ОСОБИ, ЯКА ВТРАТИЛА СУСПІЛЬНУ НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ (Ч. 4 СТ. 74 КК)

Особа, яка вчинила злочин

невеликої тяжкості

середньої тяжкості

може бути за вироком суду звільнена від покарання, якщо буде
визнано, що

з урахуванням бездоганної
поведінки

і сумлінного ставлення
до праці

цю особу на час розгляду справи в суді не можна вважати суспільно
небезпечною

Звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст.ст. 75-78 КК) -

полягає у звільненні засудженого від певного виду основного покарання за умови, що він протягом визначеного судом іспитового терміну (від 1 до 3 років) не вчинить нового злочину і виконає покладені на нього обов'язки

Кримінально-правові підстави застосування ст. 75 КК:

призначення певних видів покарання:

- виправних робіт,
- служ.обмеж. для військов.
- обмеження волі,
- позбавлення волі на строк не більше п'яти років;

суд оцінюючи тяжкість злочину, особу винного має дійти висновку про можливість виправлення особи без відбування покарання;

угода про примирення з потерпілим, або визнання вини (узгоджується вид покарання і сам факт звільнення з випробуванням)

Умови, за яких випробування буде вважатися успішним
(ст. 75-78 КК):

засуджений має відбутися додаткові покарання у разі їх призначення (штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу) ;

засуджений має не вчинити новий злочин протягом визначеного судом іспитового терміну;

невчинення засудженим систематично правопорушень, що потягли за собою адміністративні стягнення і свідчать про його небажання стати на шлях виправлення

Засуджений має виконати протягом іспитового терміну покладені на нього обов'язки (один чи декілька), визначені ст. 76 КК:

попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого;

не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу органу кримінально-виконавчої системи;

повідомляти органи кримінально-виконавчої системи про зміну місця проживання, роботи або навчання;

періодично з'являтися для реєстрації в органи кримінально-виконавчої системи;

пройти курс лікування від алкоголізму, наркоманії або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років (ст. 79 КК)

Сутність даного інституту полягає у звільненні засудженої від певного виду основного та додаткового покарання за умови, що вона протягом визначеного судом іспитового терміну (в межах строку, на який згідно з законом жінку може бути звільнено від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами, досягненням дитиною семирічного віку) не вчинить нового злочину, виконає покладені на неї обов'язки, буде позитивно характеризуватися як мати

Кримінально-правові підстави застосування ст. 79 КК:

спеціальний вид
звільнення, який
застосовується до
вагітних та жінок, які
мають дітей віком до
семи років;

призначення покарання
у виді обмеження волі,
позбавлення волі (крім
засуджених до позбавлення
волі на строк більше
п'яти років за тяжкі і
особливо тяжкі
злочини)

Умови, за яких випробування буде вважатися успішним (ст. 75-78 КК):

засуджена має відбути призначені їй додаткові покарання, якщо суд не звільнив від їх відбування (штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу ;

засуджена має не вчинити новий злочин протягом визначеного судом іспитового терміну;

невчинення засудженою систематично правопорушень, що потягли за собою адміністративні стягнення і свідчать про її небажання стати на шлях виправлення;

виконає покладені на неї обов'язки

загальні (ст. 76 КК)

спеціальні (ст. 79 КК)

не відмовлятися від дитини;

не передавати дитину в дитячий будинок;

не зникати з місця проживання;

не ухилятися від виховання дитини, догляду
за нею

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку (ст. 80 КК)

З дня набрання чинності обвинувальним вироком його не було виконано в такі строки:

2 роки – у разі засудження до покарання менш суворого, ніж обмеження волі;

3 роки – у разі засудження до покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі за злочин невеликої тяжкості;

5 років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі за злочин середньої тяжкості, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше 5 років за тяжкий злочин;

10 років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк понад 5 років за тяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше 10 років за особливо тяжкий злочин;

15 років – у разі засудження до покарання у виді позбавлення волі на строк більше 10 років за особливо тяжкий злочин

Спеціальні правила застосування ст. 80 КК

Якщо засуджена особа ухиляється від відбування покарання -

перебіг давності
зупиняється і відновлюється
з дня з'явлення засудженого,
або його затримання;

строки давності,
передбачені пунктами 1-3
ч. 1 ст. 80 КК подвоюються

Перебіг давності переривається, якщо особа вчинить новий
злочин (середньої тяжкості, тяжкий, особливо тяжкий)

Питання про застосування давності до особи, засудженої до
довічного позбавлення волі, вирішується судом. Якщо суд не
визнає за можливе застосувати давність, довічне замінюється
позбавленням волі

Давність не застосовується у разі засудження за злочини,
передбачені ст.ст. 437-439, ч. 1 ст. 442 КК

Звільнення від покарання за хворобою (ст. 84 КК)

Сутність даного виду звільнення полягає у тому, що особа звільняється від призначення та відбування покарання, оскільки мета покарання стає нереальною через психічну та іншу тяжку хворобу особи, яка вчинила злочин

За чинним законодавством виокремлюються три самостійні види звільнення від покарання за хворобою

Обов'язковий вид звільнення від покарання,
від його відбування особи, яка захворіла на психічну
хворобу (ч. 1 ст. 84 КК)

Підстави та умови застосування:

наявність
психічної
хвороби;

особа не
усвідомлює
свої дії
(бездіяльність)
або не може
керувати
ними;

неможливість
виправлення,
оскільки особа
не
усвідомлює
примусового
характеру
державного
впливу;

застосування
примусових
заходів
медичного
характеру

Звільнення від покарання,
від його відбування особи, яка захворіла на іншу тяжку
хворобу (ч. 2 ст. 84 КК)

Підстави та умови застосування:

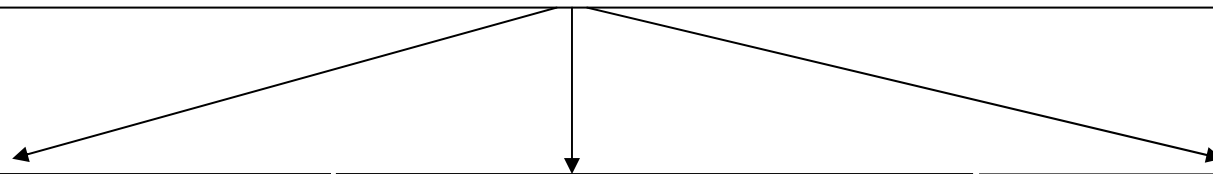
→ особа захворіла після вчинення злочину, або постановлення вироку;

→ наявність тяжкої хвороби, що перешкоджає відбуванню покарання;

→ суд враховує тяжкість злочину, характер захворювання, особу засудженого, інші обставини справи;

→ неможливість виправлення в умовах відбування покарання

Звільнення від призначення та відбування
покарання особи, яка
захворіла на психічну та іншу тяжку хворобу,
не є остаточним

У разі одужання, особа має бути направлена для відбування покарання, якщо не закінчилися строки давності, відсутні підстави для звільнення

Строк застосування примусових заходів медичного характеру зараховується в термін покарання відповідно до ч. 5 ст. 72 КК

Один день позбавлення волі дорівнює одному дню примусових заходів медичного Характеру

Спеціальний вид звільнення від покарання
військовослужбовців, які за станом здоров'я не придатні
до військової служби (ч. 3 ст. 84 КК)

Підстави та умови застосування:

→ застосовується до військовослужбовців у разі
призначення покарання у виді службового
обмеження, арешту, тримання в дисциплінарному
батальйоні;

→ особа визнається непридатною до військової служби
зі зняттям з військового обліку (або непридатною
до військової служби на мирний час);

→ підставою для висновку про непридатність є
результат стаціонарного обстеження та лікування ВЛК

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (ст. 81 КК)

Сутність даного виду звільнення полягає у недоцільності подальшого виконання призначеного судом покарання, якщо мета виправлення та запобігання вчиненню нових злочинів була досягнута до закінчення терміну відбування покарання

Підстави застосування умовно-дострокового звільнення від подальшого відбування покарання

```
graph TD; A[Підстави застосування умовно-дострокового звільнення від подальшого відбування покарання] --> B[Призначення певного виду покарання: особа має відбувати основне покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні, позбавлення волі]; A --> C[Матеріальна підстава – певна ступінь виправлення засудженої особи, яка своєю сумлінною поведінкою і ставленням до праці має довести своє виправлення];
```

Призначення певного виду покарання:
особа має відбувати основне покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні, позбавлення волі

Матеріальна підстава – певна ступінь виправлення засудженої особи, яка своєю сумлінною поведінкою і ставленням до праці має довести своє виправлення

Формальна підстава – особа має відбуту встановлену частину призначеного судом покарання:

не менше половини строку покарання, призначеного судом за злочин невеликої або середньої тяжкості, а також за необережний тяжкий злочин;

не менше двох третин строку покарання, призначеного судом за умисний тяжкий злочин чи необережний особливо тяжкий злочин, а також у разі якщо особа раніше відбула покарання у виді позбавлення волі за умисний злочин і погашення або зняття судимості знову вчинила умисний злочин;

не менше трьох четвертей строку покарання, призначеного судом за умисний особливо тяжкий злочин, а також покарання, призначеного особі, яка раніше звільнялася умовно-достроково і знову вчинила умисний злочин протягом не відбутої частини покарання

Спеціальні правила застосування УДЗ:

особа може бути звільнена умовно-достроково
(повністю або частково) від відбування додаткового
покарання;

при вирішенні питання про УДЗ від відбування
покарання щодо засудженого, покарання якому було
пом'якшено, фактично відбута частина покарання
повинна обчислюватися виходячи з покарання,
встановленого актом амністії, помилування або
рішенням суду;

якщо покарання визначено за сукупністю злочинів або
вироків, суд, застосовуючи УДЗ, має виходити із
загального строку покарання, призначеного
за сукупністю

Звільнення від відбування покарання
вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком
до трьох років (ст. 83 КК)

Сутність даного виду звільнення засуджених жінок від подальшого відбування призначеного покарання полягає у недоцільності їхнього перебування в установах по виконанню покарань у зв'язку із вагітністю, народженням дитини, необхідністю створення максимально сприятливих умов для виховання дитини

Жінка звільняється від покарання в межах строку, на який згідно з законом може бути звільнена від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і досягненням дитиною трьох років

Підставами застосування ст. 83 КК є:

засудження до обмеження волі або позбавлення волі, крім позбавлення волі на строк більше п'яти років за умисні тяжкі або особливо тяжкі злочини;

наявність вагітності, яка повинна мати місце під час відбування покарання або народження в цей же період дитини;

наявність сім'ї та родичів, які надали згоду на спільне проживання з засудженою;

наявність у засудженої можливості самотійно забезпечити належні умови для виховання дитини

Підстави для повернення засудженої жінки до кримінально-виконавчої установи для подальшого відбування покарання:

відмова від дитини;

передача дитини у дитячий будинок

зникнення з місця проживання

ухилення від виховання дитини і догляду за нею

систематичне вчинення правопорушень, що потягли за собою адміністративні стягнення, свідчать про небажання стати на шлях виправлення

Після досягнення дитиною трирічного віку
або у разі її смерті суд залежно від поведінки
засудженої має прийняти одно із трьох рішень:

звільнити від
покарання

замінити
призначене
покарання більш
м'яким

направити
для
відбування
покарання

Звільнення від покарання на підставі закону
України **про амністію** (ст.ст. 85, 86)

```
graph TD; A[Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію (ст.ст. 85, 86)] --> B[Амністія – міжгалузевий правовий інститут вибачення державою осіб, які вчинили злочинні діяння, з повним чи частковим анулюванням правових наслідків вчиненого злочину, яке здійснюється в судовому порядку]; A --> C[Закон про амністію – це не персоніфікований акт вищого органу державної влади, який є юридичною передумовою ухвалення судом рішення про звільнення конкретної особи від покарання];
```

Амністія – міжгалузевий
правовий
інститут вибачення
державою осіб, які вчинили
злочинні діяння, з повним
чи частковим
анулюванням правових
наслідків вчиненого
злочину, яке здійснюється
в судовому порядку

Закон про амністію – це
не персоніфікований
акт вищого органу державної
влади, який є
юридичною передумовою
ухвалення судом рішення
про звільнення конкретної
особи від покарання

Види амністії:

```
graph TD; A[Види амністії:] --> B[повна амністія – передбачає повне звільнення зазначених осіб від основного та додаткового покарання]; A --> C[часткова амністія - передбачає часткове звільнення зазначених осіб від основного та додаткового покарання]; A --> D[умовна амністія - поширюється на діяння, вчинені до оголошення амністії, за умови обов'язкового виконання до певної дати, вимог передбачених у законі про амністію];
```

повна амністія –
передбачає
повне
звільнення
зазначених осіб
від основного та
додаткового
покарання

часткова амністія
- передбачає
часткове
звільнення
зазначених осіб
від основного та
додаткового
покарання

умовна амністія
- поширюється
на діяння,
вчинені до
оголошення
амністії, за умови
обов'язкового
виконання до
певної дати, вимог
передбачених
у законі про
амністію

Порядок та умови застосування амністії:

амністія оголошується стосовно певної категорії осіб, яка чітко визначена у законі про амністію;

амністія оголошується законом України не частіше одного разу протягом року;

дія закону про амністію поширюється лише на злочини, вчинені до набрання законом чинності включно;

якщо має місце сукупність злочинів, дія акта амністії поширюється на ті злочини, які зазначені в ньому;

закон про амністію не поширюється на злочини, що тривають або продовжуються, якщо вони закінчені, припинені після прийняття закону;

дія закону про амністію обмежена незначними часовими межами – особи, що підпадають під дію закону, мають бути звільненими протягом трьох місяців

Питання для самоконтролю.

1. Поняття та види звільнення від покарання та його відбування.
2. Звільнення від покарання у зв'язку із втратою особою суспільної небезпеки.
3. Підстави та умови звільнення від відбування покарання із випробуванням.
4. Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
5. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
6. Звільнення від покарання за хворобою.
7. Амністія та помилування.
8. Особливості звільнення від покарання та його відбування вагітних жінок та жінок, які мають малолітніх дітей.

Судимість

Поняття судимості

В ч. 1 ст. 88 КК визначається, що особа визнається такою, що має судимість, з дня набрання законної сили обвинувальним вироком і до погашення або зняття судимості (законодавче визначення)

Судимість – це передбачені законом правові наслідки засудження особи вироком суду до кримінального покарання, які тривають певний період і визначають особливий правовий статус особи (доктринальне визначення)

Ознаки судимості:

судимість є наслідком засудження особи за вчинення злочину та призначення їй покарання;

судимість полягає в обмеженнях, несприятливих правових наслідках для засудженої особи (правові наслідки визначаються окремо щодо кожного злочину);

судимість – це особливий негативний правовий статус особи, яка зазнала засудження та призначення покарання;

судимість має суто персональний характер;

судимість має чітко визначені часові межі: початковим моментом є день набрання чинності обвинувальним вироком; триває під час відбування покарання; закінчується – з моменту погашення або зняття судимості

Значення судимості

```
graph TD; A[Значення судимості] --> B[Соціальне значення судимості – має метою попередження вчинення нових злочинів особою, що має судимість]; A --> C[Соціально - психологічне значення судимості – має закріпити результати виховного впливу на засуджену особу під час виконання покарання]; A --> D[Кримінально правове значення судимості – закон передбачає судимість як обставину, з якою пов'язуються найбільш суворі кримінально - правові наслідки вчинення злочину];
```

Соціальне значення судимості – має метою попередження вчинення нових злочинів особою, що має судимість

Соціально - психологічне значення судимості – має закріпити результати виховного впливу на засуджену особу під час виконання покарання

Кримінально правове значення судимості – закон передбачає судимість як обставину, з якою пов'язуються найбільш суворі кримінально - правові наслідки вчинення злочину

Правові наслідки судимості

Судимість має правове значення у разі
вчинення нового
злочину, а також в інших випадках,
передбачених законами
України (ч. 2 ст. 88 КК)

Кримінально
правові наслідки

Цивільно-правові
наслідки

Кримінально правові наслідки судимості:

враховується при визначенні рецидиву злочинів (ст.34 КК);

може виступати як кваліфікуюча ознака при вчиненні нового злочину (КК кваліфікуюче значення надає судимості лише за тотожні чи однорідні злочини);

судимість є перешкодою для звільнення особи від кримінальної відповідальності за підставами, передбаченими ст.ст.45-48 КК;

враховується при визначенні того, чи має місце переривання перебігу строків давності притягнення до кримінальної відповідальності ч. 3 ст. 49 КК;

як одна із ознак, що характеризує особу винного, враховується відповідно до загальних засад призначення покарання (п. 3 ч. 1 ст. 65), а також при звільненні від покарання за іншою тяжкою хворобою (ч. 2 ст. 84);

визначається як обставина, що обтяжує покарання за злочини, вчинені повторно та у випадку рецидиву злочинів (п.1 ч. 1 ст. 67 КК);

враховується при виборі окремих видів покарання; створює підстави для застосування спеціальних обмежень щодо засуджених (ч. 2 ст. 62 КК);

за загальним правилом, є підставою для відмови в призначенні більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69);

може бути підставою для відмови у звільненні від покарання з випробуванням (ч. 1 ст. 75 КК);

враховується при визначенні обов'язкової частини покарання, яка фактично має бути відбута при умовно – достроковому звільненні від покарання (п. 2 ч. 3 ст. 81. п. 2 ч. 3 ст. 107), а також при заміні невідбутої частини покарання більш м'яким;

впливає на визначення виду кримінально-виконавчої установи

Цивільно-правові наслідки:

заборона приймати на певні посади;

обмеження у здійсненні підприємницької діяльності;

обмеження у допуску до державної таємниці;

обмеження у виїзді за кордон громадянина України;

обмеження у прийнятті до громадянства України;

збільшення мінімального розміру застави як запобіжного заходу;

обмеження, пов'язані із застосуванням адміністративного нагляду;

позбавлення права на отримання певних пільг;

заборона призову на строкову військову службу у мирний час

**ТАКИМИ, ЩО НЕ МАЮТЬ СУДИМОСТІ,
вважаються (ч. 3 та ч. 4 СТ. 88 КК):**

особи, засуджені за вироком суду
без призначення покарання;

особи, засуджені за вироком суду
із звільненням від покарання;

такі, що відбули покарання за діяння,
злочинність та караність якого усунута
законом;

особи, які були реабілітовані

СТРОКИ ПОГАШЕННЯ СУДИМОСТІ (СТ. 89 КК)

Особи, засуджені відповідно до ст. 75 КК, якщо протягом іспитового строку вони не вчинять нового злочину і якщо протягом зазначеного строку рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням не буде скасоване з інших підстав передбачених законом

Жінки, засуджені відповідно до ст. 79 КК, якщо протягом іспитового строку вони не вчинять нового злочину і якщо після закінчення цього строку не буде прийняте рішення про направлення для відбування покарання, призначеного вироком суду

Особи засуджені до позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю після виконання цього покарання

Особи, які відбули покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців або тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців чи дострокове звільнені від цих покарань, а також військовослужбовці, які відбули покарання на гауптвахті замість арешту

Випадки, коли умовами погашення судимості є:

- вплив строку погашення судимості після відбуття основного та додаткового покарання;
- не вчинення нового злочину

Особи, засуджені до штрафу, громадських робіт, виправних робіт або арешту, якщо вони протягом року з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового злочину

Особи, засуджені до обмеження волі, а також засуджені за злочин невеликої тяжкості до позбавлення волі, якщо вони протягом двох років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового злочину

Особи, засуджені до позбавлення волі за злочин середньої тяжкості, якщо вони протягом трьох років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового злочину

Особи, засуджені до позбавлення волі за тяжкий злочин, якщо вони протягом 6 років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового злочину

Особи, засуджені до позбавлення волі за особливо тяжкий злочин, якщо вони протягом восьми років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового злочину

ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ ПОГАШЕННЯ СУДИМОСТІ: (СТ. 90 КК)

```
graph TD; A[ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ ПОГАШЕННЯ СУДИМОСТІ:  
(СТ. 90 КК)] --> B[строк погашення судимості обчислюється з дня відбуття основного і додаткового покарання;]; A --> C[до строку погашення судимості зараховується час, протягом якого вирок не було виконано, якщо при цьому давність виконання вироку не переривалась;]; A --> D[якщо особу було достроково звільнено від відбування покарання, то строк погашення судимості обчислюється з дня дострокового звільнення її від відбування покарання (основного і додаткового);];
```

строк погашення судимості обчислюється з дня відбуття основного і додаткового покарання;

до строку погашення судимості зараховується час, протягом якого вирок не було виконано, якщо при цьому давність виконання вироку не переривалась;

якщо особу було достроково звільнено від відбування покарання, то строк погашення судимості обчислюється з дня дострокового звільнення її від відбування покарання (основного і додаткового);

якщо невідбуту частину покарання було замінено
більш м'яким покаранням, то строк
погашення судимості обчислюється з дня відбуття
більш м'якого покарання (основного та додаткового);

якщо особа, відбула покарання, до закінчення
строку погашення судимості знову вчинить
злочин, перебіг строку погашення судимості
переривається і обчислюється заново (строки
погашення судимості обчислюється окремо
за кожний злочин після фактично відбуття
(основного та додаткового) за останній злочин)

ДОСТРОКОВЕ ЗНЯТТЯ СУДИМОСТІ
є можливим за умови (СТ. 91 КК):

особа відбула покарання у виді

обмеження волі

або позбавлення волі;

зразковою поведінкою і
сумлінним ставленням до
праці
довела своє виправлення;

закінчилася не менш як
половина строку погашення
судимості, зазначеного у ст.
89 КК

Питання для самоконтролю.

1. Поняття та правові наслідки судимості.
2. Кримінально-правові наслідки судимості.
3. Поняття та строки погашення судимості.
4. Поняття та строки зняття судимості.
5. Умови та порядок дострокового зняття судимості.

Інші заходи кримінально- правового характеру

Види інших заходів кримінально-правового
характеру:

```
graph TD; A[Види інших заходів кримінально-правового характеру:] --> B(примусові заходи медичного характеру;); A --> C(примусове лікування;); A --> D(спеціальна конфіскація);
```

примусові
заходи
медичного
характеру;

примусове
лікування;

спеціальна
конфіскація

Поняття примусових заходів медичного характеру

- Примусові заходи медичного характеру – це надання на підставі закону за рішенням суду **психіатричної допомоги у примусовому порядку особі, яка вчинила суспільно небезпечне діяння**, з метою обов'язкового лікування психічно хворого, охорони прав та законних інтересів його та інших осіб, а також запобігання вчиненню особою, до якої застосовані такі заходи, нових суспільно небезпечних діянь

Загальні **юридичні та медичні ознаки** примусових заходів медичного характеру:

чітке визначення **на законодавчому рівні** поняття, мети, видів, порядку застосування;

прийняття **рішення судом** на підставі оцінки висновку судово - медичної експертизи та усіх зібраних по справі доказів без визначення терміну лікування;

вчинення особою суспільно-небезпечного діяння, що підпадає під **ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК;**

примусовий характер психіатричної допомоги (амбулаторно або стаціонарно в спеціальному лікувальному закладі);

наявність у особи **психічного захворювання, певних психічних розладів**

Мета застосування примусових заходів медичного характеру:

**обов'язкове
лікування
психічно
хворої
людини,
поліпшення
психічного
стану;**

**охорона прав і
законних
інтересів хворої
особи та інших
осіб;**

**запобігання
вчиненню
хворою особою
нових суспільно
небезпечних
діянь**

Застосовуються до осіб, які вчинили суспільно небезпечне діяння у стані неосудності -

не могли усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок:

**хронічного
психічного
захворювання**
(шизофренія,
епілепсія,
психоз);

**тимчасового
розладу
психічної діяльності**
(патологічні афекти,
алкогольні психози,
біла гарячка);

недоумства
(дебільність,
імбецильність,
ідіотія);
інший
**хворобливий
стан**

Застосовуються до осіб, які вчинили суспільно небезпечне діяння у стані **обмеженої осудності** -

не були здатні **повною мірою** усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними

через наявність
психічних розладів,
тимчасовий
хворобливий
стан
(олігофренія,
психози, неврози)

Спостерігається
кількісне обмеження
здатності
усвідомлювати
свої дії при **якісному**
збереженні функції
свідомості
(особа є осудною)

Застосовуються до осіб, які вчинили злочин
у стані
осудності, але **захворіли на психічну
хворобу до постановлення вироку або
під час відбування покарання**

Такі особи
**звільняються від
покарання,**
від подальшого
відбування
покарання

До них можуть
бути застосовані
**примусові
заходи**
медичного
характеру

У разі одужання
(якщо не минули
строки давності)
направляються
для відбування
покарання. В строк
покарання
зараховується
термін лікування

Види примусових заходів медичного характеру:

надання амбулаторної психіатричної допомоги;

госпіталізація до психіатричного закладу
із звичайним наглядом;

госпіталізація до психіатричного закладу з
посиленням наглядом;

госпіталізація до психіатричного закладу
із суворим наглядом

Критерії визначення виду примусових заходів медичного характеру:

тяжкість вчиненого діяння
(юридичний критерій);

характер та тяжкість
захворювання (медичний
критерій);

ступінь небезпечності психічно
хворого для себе, інших осіб
(соціальний критерій)

Надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку.

Підстави:

особа страждає на психічні розлади;

за станом здоров'я не потребує госпіталізації до психіатричного закладу;

особа не представляє небезпеки для суспільства; може самостійно задовольнити свої життєві потреби; відносно правильно оцінює свій психічний стан; не вимагає постійного контролю з боку медичних працівників

Госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом.

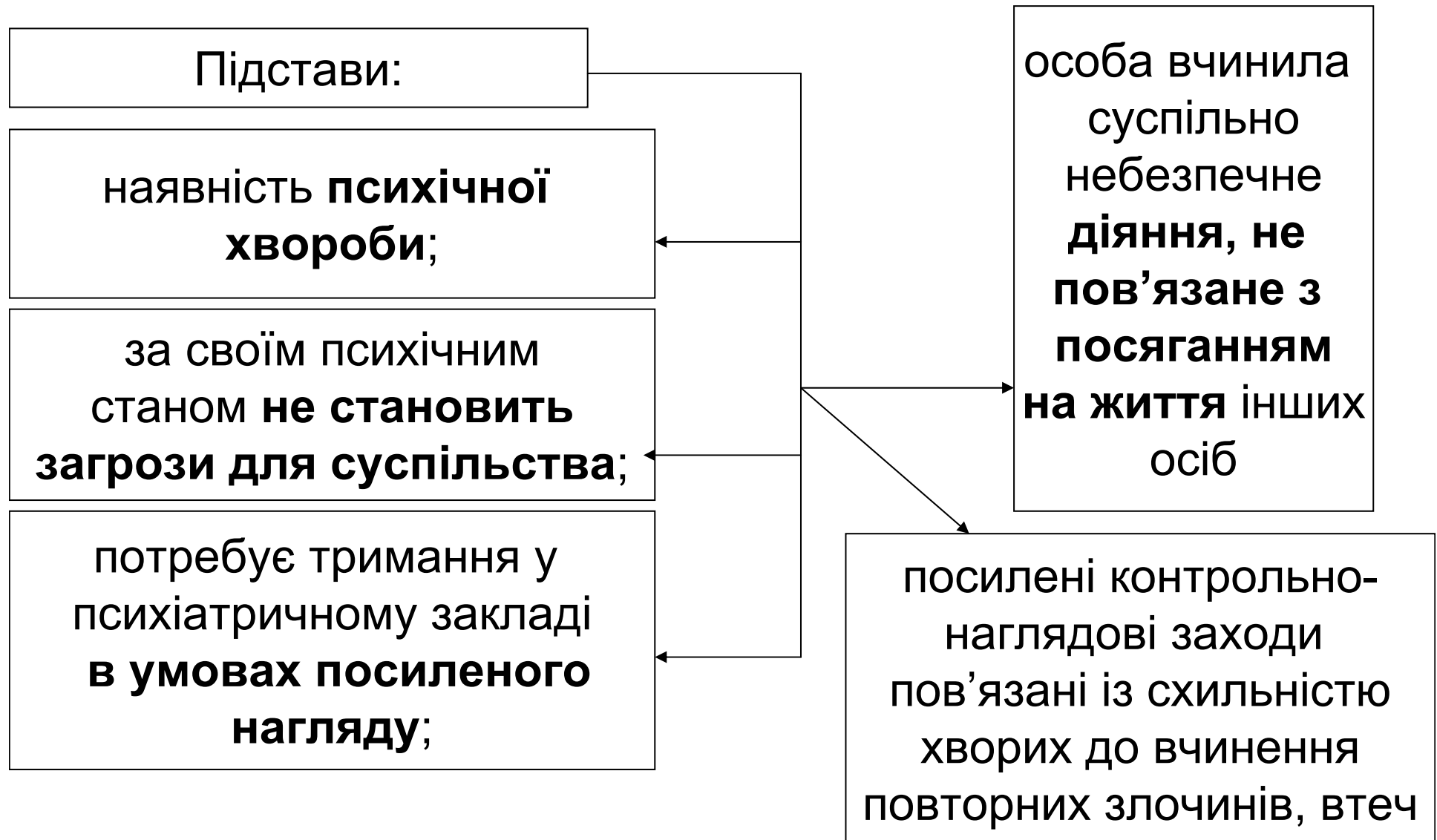
Підстави:

наявність психічної
хвороби;

за своїм психічним станом,
характером вчиненого діяння
потребує тримання у
психіатричному закладі;

не передбачено інтенсивного спостереження, суворих мір
ізоляції, спеціальних заходів безпеки – на загальних умовах
разом із звичайними хворими

Госпіталізація до психіатричного закладу з посиленням наглядом.

Госпіталізація до психіатричного закладу із суворим наглядом.

Порядок застосування примусових заходів медичного характеру:

особи, до яких застосовані примусові заходи медичного характеру підлягають огляду комісією лікарів-психіатрів **не рідше одного разу на 6 місяців** для вирішення питання наявності підстав для звернення до суду;

продовження, зміна, припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється **лише судом**, що є додатковою гарантією захисту прав і законних інтересів хворої особи;

суд приймає рішення на підставі **заяви лікаря-психіатра**, який надає психіатричну допомогу та **висновку комісії лікарів-психіатрів**, який обґрунтовує необхідність продовження, зміни або припинення застосування примусових заходів медичного характеру;

продовження застосування примусових заходів медичного характеру (у разі погіршення психічного стану, відсутності змін на краще) проводиться кожного разу **на строк, який не може перевищувати 6 місяців;**

зміна застосування примусових заходів медичного характеру може полягати у **зміні виду примусового заходу** (переведення із психіатричного закладу з посиленим наглядом до психіатричного закладу із звичайним наглядом, чи навпаки – залежно від психічного стану та ступеня небезпеки особи);

припинення застосування примусових заходів медичного характеру - у разі зміни **психічного стану на краще, через видужання** (суд може передати особу на піклування родичам, з обов'язковим лікарським наглядом; постановити вирок з призначенням покарання; направити особу для подальшого відбування покарання)

**Примусове лікування
(ст. 96 КК)**

**Спеціальна
конфіскація
(ст. 96 -1 КК)**

може бути
застосоване судом,
незалежно від
призначеного
покарання, до осіб,
які вчинили
злочин та мають
**хворобу, що становить
небезпеку для
здоров'я інших
осіб**

полягає у примусовому
безоплатному вилученні
за рішенням суду
у власність держави
грошей, цінностей та
іншого майна за умови
вчинення злочину у випадках,
передбачених в Особливій
частині КК (пов'язані
із злочинною діяльністю)

Заходи кримінально-правового характеру
щодо юридичних осіб (Розділ XIV – I):

штраф (у розмірі від п'яти тисяч
до сімдесяти п'яти тисяч
неоподатковуваних мінімумів
доходів громадян);

конфіскація майна;

ліквідація юридичної особи (відповідно
до Закону “Про державну реєстрацію
юридичних осіб та фізичних осіб –
підприємців”)

Питання для самоконтролю.

1. Поняття та види інших заходів кримінально - правового характеру.
2. Поняття, цілі та юридична природа примусових заходів медичного характеру.
3. Види примусових заходів медичного характеру.
4. Підстави, умови та порядок застосування примусових заходів медичного характеру.
5. Продовження, зміна, припинення застосування примусових заходів медичного характеру.
6. Примусове лікування осіб, які мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.
7. Спеціальна конфіскація: поняття, підстави.
8. Види кримінально-правових заходів, що застосовуються до юридичних осіб.

***Особливості кримінальної
відповідальності та
покарання неповнолітніх***

Неповноліття (не досягнення особою 18 років) – досить загальне поняття, яке відтворює особливості **різних категорій осіб за віковою ознакою**, які мають кримінально-правове значення:

новонароджені діти;

неповнолітні або
непрацездатні діти, які
перебувають на
утриманні батьків;

діти, яким виповнилося
11 років;

малолітні діти віком до 14 р.;

діти, яким виповнилося 15 р.,
мають майно, кошти,
заробіток;

діти, які досягли віку
кримінальної
відповідальності (16 р., в
певних випадках – 14 років)

Принцип справедливості та гуманізму передбачає
обов'язкове врахування **біологічних,
психологічних
та соціальних особливостей** неповнолітніх

Щоб бути суб'єктом суспільних відносин, кримінально -
правових відносин людина повинна досягти **певного рівня
психофізичного та соціального розвитку, мати можливість
усвідомлювати свою поведінку та керувати нею**

Психологічні особливості:
нестійкість психічних
процесів; схильність до
сприйняття стороннього
впливу

Соціальні особливості:
відсутність достатнього
життєвого досвіду, знань,
навичок соціальної
поведінки

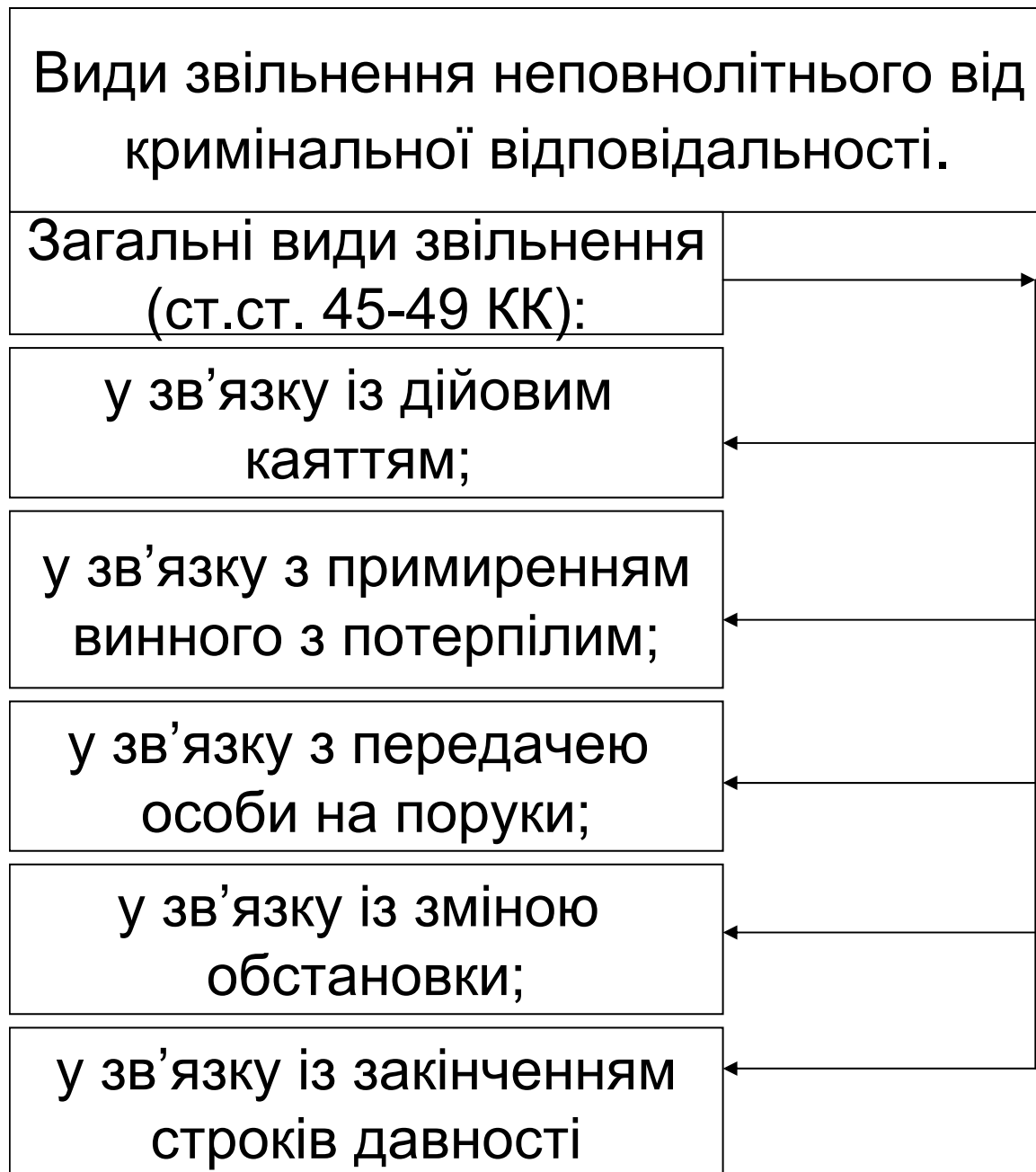
- Типізована соціально-психологічна характеристика неповнолітнього правопорушника:
- - виховувався у **скрутних матеріально-побутових умовах**;
- - має **низький освітній рівень**;
- - походить із **неблагополучної сім'ї** або зовсім не має батьків;
- - відзначається **відсутністю усталеної антисоціальної** спрямованості;
- - психологічна нестійкість обумовлює **спонтанність** виникнення умислу на вчинення злочину;
- - прагнення до **швидкого отримання грошей**, майна;
- - бажання постійного **дозвілля, вживання алкогольних** напоїв (рідше – наркотичних, токсичних речовин)

Спеціальний **правовий захист неповнолітніх** в Україні базується на дотриманні міжнародно-правових стандартів:
положеннях Декларації прав дитини (ООН, 1959 р.);
Конвенції ООН про права дитини (1989 р.); рішеннях XII Конгресу ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя щодо неповнолітніх (2010 р.) – відтворюється у певних положеннях КК.

У певних статтях
Загальної
частини
КК (ст. 22,
п. 3 ч. 1 ст. 66,
п. 6, 9 ч. 1
ст. 67).

Виокремлення
Розділу XV
Загальної
частини КК
щодо
особливостей
кримінальної
відповідальності
Неповнолітніх.

В Особливій
частині КК
передбачено
понад 45
норм з
посиленням
відповідальності
за злочини
проти
неповнолітніх

Спеціальний вид звільнення

Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК)

Види примусових заходів виховного характеру:

застереження;

обмеження дозвілля і
встановлення особливих
вимог до поведінки
неповнолітнього;

покладання на неповнолітнього,
який досяг 15-річного віку і має
майно, кошти або заробіток,
обов'язку відшкодування
заподіяних майнових збитків;

передача неповнолітнього
під нагляд батьків чи осіб,
які їх замінюють, чи під
нагляд педагогічного
або трудового колективу
за його згодою, а також
окремих громадян на
їх прохання;

направлення неповнолітнього
до спеціальної навчально –
виховної установи для дітей і
підлітків до його виправлення,
але на строк, що не перевищує
трьох років

Примусові заходи виховного характеру – є
заходами соціально-правового захисту
суспільства від протиправних діянь
неповнолітньої особи, полягають у
некаральному кримінально-правовому
впливові державних органів та установ,
інститутів громадського суспільства, окремих
громадян по застосуванню до неповнолітніх
певних правообмежень, які не містять
елементів кари, спрямовані на **стимулювання**
позитивної посткримінальної поведінки,
формування соціально корисної мотивації

Ознаки примусових заходів виховного характеру.

Примусові заходи виховного характеру:

є правовим наслідком вчинення неповнолітнім злочину (суспільно небезпечного діяння);

є одним із специфічних видів звільнення від кримінальної відповідальності (покарання);

є заходами примусового виховного впливу, що пов'язані з певними обмеженнями та позбавленнями для особи;

перелік цих заходів є вичерпним;

всі заходи перелічені від менш суворих до більш суворих;

застосовуються лише судом; є його правом а не обов'язком;

призначаються один чи декілька заходів відповідно до загальних засад призначення покарання

Умови звільнення від кримінальної
відповідальності із застосуванням примусових
заходів виховного характеру:

досягнення особою певного
віку (14, 16 років);

вчинення злочину
невеликої тяжкості,
необережного злочину
середньої тяжкості;

вчинення злочину вперше;

можливість виправлення
неповнолітнього без
застосування покарання

Примусові заходи
виховного характеру
суд застосовує і до
особи, яка до
досягнення віку, з
якого може наставати
кримінальна
відповідальність,
вчинила суспільно
небезпечне діяння

Даний вид звільнення є умовним - у разі ухилення від заходів
особа притягується до кримінальної відповідальності

Система покарань, яка застосовується до неповнолітніх (ст.ст. 98-102 КК).

- **Основні** покарання:
- штраф;
- громадські роботи;
- виправні роботи;
- арешт;
- позбавлення волі на певний строк

Додаткові покарання:

- штраф;
- позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

До неповнолітніх **не застосовуються** наступні покарання: позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; службове обмеження для військовослужбовців; тримання в дисциплінарному батальйоні; конфіскація майна; обмеження волі; довічне позбавлення волі

Особливості покарань, які застосовуються до неповнолітніх

Штраф:

застосовується до неповнолітніх, що мають самостійних доход, власні кошти або майно;

розмір штрафу встановлюється судом в межах від 30 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

Громадські роботи:

призначаються неповнолітнім у віці від 16 до 18 років;

на строк від 30 до 120 годин;

виконується у вільний від навчання чи основної роботи час не більше 2 годин на день

Виправні роботи:

на строк від 2 місяців до 1 року;

призначаються неповнолітнім у віці від 16 до 18 років;

відрахування в доход держави в межах від 5 до 10 відсотків

Арешт:

призначається
неповнолітнім
у віці від 16 до 18 років;

на термін від 15 до
45 діб;

утримується в умовах
ізоляції в спеціально
пристосованих установах
(арештні дома)

**Позбавлення волі на
певний строк:**

не застосовується до
неповнолітнього, який уперше
вчинив злочин невеликої
тяжкості;

полягає в ізоляції особи на
певний строк у спеціальній
виховній колонії;

мінімальний термін становить
6 місяців;

максимальний термін залежить від ступеня тяжкості злочину:
за вчинений повторно злочин невеликої тяжкості – не більше
1 року 6 місяців; середньої тяжкості – не більше 4 років;
за тяжкий – не більше 7 років; особливо тяжкий – не більше 10

У певних випадках термін позбавлення волі може **дорівнювати 15 рокам:**

- у разі вчинення неповнолітнім особливо тяжкого злочину, поєднаного **з умисним позбавленням життя** людини;
- при призначенні покарання неповнолітнім **за сукупністю злочинів та сукупністю вироків**

Призначення покарання неповнолітнім (ст. 103 КК):

суд враховує обставини, передбачені у статтях 65-67 КК (загальні засади призначення покарання; обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність);

умови життя та виховання неповнолітніх;

вплив дорослих;

рівень розвитку;

інші особливості неповнолітнього

Види звільнення неповнолітніх від покарання

Загальні види звільнення:

звільнення від покарання
особи, яка втратила
суспільну небезпеку
(ч. 4 ст. 74 КК);

звільнення від покарання
особи, яка захворіла на
психічну хворобу, іншу
тяжку хворобу (ст. 84 КК);

звільнення від покарання
на підставі закону про
амністію, акту про
помилування

Спеціальний вид звільнення
від покарання із
застосуванням примусових
заходів виховного характеру
(ст. 105 КК):

вчинення злочину невеликої
або середньої тяжкості;

щире каяття, бездоганна
посткримінальна поведінка;

не потребує застосування
покарання;

доцільним є застосування
примусових заходів
виховного характеру

Види звільнення неповнолітнього від відбування покарання

Звільнення від відбування
покарання з випробуванням
(ст. 104 КК):

враховуються положення
статей 75-78 КК;

застосовується до осіб,
засуджених до арешту або
позбавлення волі;

іспитовий термін має
становити від 1 до 2 років;

суд може покласти на окрему
особу обов'язок щодо нагляду
за неповнолітнім

Звільнення від відбування
покарання у зв'язку із
закінченням строків давності
(ст. 106 КК)

Особливість полягає у
скороченні строків давності
та їхній меншій
диференціації

Залежно від тяжкості
вчиненого злочину, виду
та терміну покарання
встановлюються строки
давності – 2, 5, 7, 10 років

Види звільнення неповнолітнього від подальшого відбування покарання

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років
(ст. 83 КК)

Звільнення від відбування покарання за хворобою
(ст. 84 КК)

Звільнення від відбування покарання на підставі закону про амністію, акту про помилування

Особливості умовно-дострокового звільнення неповнолітнього
(ст. 107 КК):

засудження до позбавлення волі;

сумлінна поведінка, сумлінне ставлення до праці та навчання;

певна ступінь виправлення – “довів своє виправлення”;

менша (ніж у дорослих) частина покарання, яку має відбути неповнолітній (1/3; 1/2; 2/3)

6. Погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх (ст. 108 КК)

Не мають судимості особи:

які засуджені до покарань, не пов'язаних з
позбавленням волі, після виконання цього покарання;

засуджені до позбавлення волі за злочини певної
тяжкості, якщо протягом певного строку не вчинять
нового злочину (невеликої та середньої тяжкості –
протягом року, тяжкі – трьох років, особливо тяжкі –
протягом п'яти років)

Дострокове зняття судимості допускається лише
щодо особи, яка відбула покарання у виді позбавлення
волі за тяжкий та особливо тяжкий злочин (за умовами
ст. 91 КК)

Питання для самоконтролю.

1. Підстави та сутність звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
2. Види примусових заходів виховного характеру щодо неповнолітніх.
3. Система та види покарань, які застосовуються до неповнолітніх.
4. Особливості призначення покарання неповнолітнім.
5. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.
6. Особливості погашення та зняття судимості неповнолітнім.

Перелік літератури для самостійної підготовки з курсу Кримінального права. Загальна частина.

Нормативно-правові акти, коментарі.

1. Конституція України: Офіційний текст. – К.: KM Publishing. 2013. – 96 с.
2. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2013 року). – Х.: Одіссей, 2013. – 232 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України – 2-ге вид., переробл. та доповнене. / Відп. ред.. С.С. Яценко. – К.: А.С.К., 2003. – 976 с. – (Нормативні документи та коментарі).
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України – 5-те вид., переробл. та доповнене. /За ред.. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2008. – 1216 с.
5. Закон України від 10 грудня 1991 р. "Про дію міжнародних угод на території України". - Відомості Верховної Ради України. 1992. - № 10. - Ст. 137.
6. Закон України "Про громадянство України" від 8 жовтня 1991 р. - Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 50. - Ст. 701.
7. Закон України "Про державний кордон України" від 4 листопада 1991 р. (ст. 1). - Відомості Верховної Ради України. - 1992.- № 2.- Ст. 5.
8. Постанова Пленуму Верховного Суду України (№ 22 від 22.12.95 із змінами та доповненням від 03.12.97 та 26.05.99) "Про практику призначення судами кримінального покарання" // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України в кримінальних справах. - Харків, "Одіссей", 2000.
9. Постанова Пленуму Верховного Суду України (№ 10 від 26.12.75 із змінами та доповненням від 23.12.83 та 04.06.93) "Про практику застосування судами України законодавства про умовно-дострокове звільнення від покарання і заміну покарання більш м'яким" // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України в кримінальних справах. - Харків, "Одіссей", 2000.
10. Про практику застосування судами законодавства про звільнення від відбуття покарання засуджених, які захворіли на тяжку хворобу: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 вересня 1973 р. №8 // Постанови Пленуму Верховного Суду України (1963-2000 роки). - К.: А.С.К., 2000.
11. Про судову практику по застосуванню примусових заходів медичного характеру: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 19 березня 1982 р. №2 зі змінами, внесеними постановою Пленуму від 4 червня 1993 р. №3. - Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - 1995. - №1.
12. Постанова Пленуму Верховного Суду України (№ 21 від 22.12.95. із змінами та доповненням від 03.12.97) "Про практику застосування судами

примусових заходів виховного характеру" // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України в кримінальних справах. - Харків, "Одіссей", 2000.

13. Конвенція про права дитини. – К.: Укр. Правнича Фундація. Вид-во Право, 1995. – 32 с. – (Сер. Міжнародні документи ООН з прав людини). (Прийнята у 1989 р., набула чинності в Україні у 1991 р.)

14. Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх: Закон України від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 16. – Ст. 167.

Підручники.

1. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. Закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. - Київ – Харків: Хрінком Інтер-Право, 2001. – 416 с.

2. Кримінальне право і законодавство України. Частина Загальна: Курс лекцій / За ред. М.Й. Коржанського. - Київ, Атіка, 2001, 432 с.

3. Уголовное право Украины. Общая часть. – Харьков: «Харьков юридический», 2005. – 664 с.

4. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / За ред.. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського та ін. – К.: Істина, 2011. – 1112 с.

Спеціальна література, наукові статті

1. Антонян Ю.М., Бородин С.В. Преступное поведение и психические аномалии / Под ред. В.М. Кудрявцева. – М.: Издательство «Спартак», 1998. – 215 с.

2. Антипов В.В., Антипов В.І. Обставини, які виключають застосування кримінального покарання: Монографія. – К.: Атака, 2004. – 208 с.

3. Астемиров З.А. Уголовная ответственность и наказание несовершеннолетних. - М., 1970. - 125 с.

4. Багрий-Шахматов Л.В. Социально-правовые проблемы уголовной ответственности и форм ее реализации. – Одесса.: АО БАХВА, 1998. - 191с.

5. Бажанов М.І., Множественность преступлений по уголовному праву Украины. – Харьков: Право, 2000. – 128 с.

6. Баулин Ю.В. Уголовно-правовые проблемы учения об обстоятельствах, исключающих преступность (общественную опасность и противоправность) деяния: Автореф. дисс. д-ра юрид. наук: 12.00.08. / Юридическая академия им. Ф.Э Дзержинского. – Х., 1991. – 41 с.

7. Баулин Ю.В. Обстоятельства, исключющие преступность деяния: Монография. – Х., 1991. – 234 с.
8. Баулин Ю.В. Основания необходимой обороны. – В кн.: Проблемы социалистической законности. – Х., 1991. – С. 28.
9. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності. - Київ, Атіка, 2004. - 296 с.
10. Березовський А.А. Амністія: соціально-правові та кримінологічні проблеми: монографія. – Одеса: Юридична література, 2008. – 240 с.
11. Блинська С.Г. Кримінально-правова природа затримання особи, що вчинила злочин, як обставини, що виключає злочинність діяння: Автор. дисс. канд. юрид. наук: 12.00.08. – К.: КНУВС, 2006. – 19 с.
12. Биленчук П.Д., Еркенов С.Е., Кофанов А.В. Транснациональная преступность: состояние и трансформация: Учебное пособие. - К.: Атика, 1999. - 272 с.
13. Беляев В.Г. Засади формування та реалізації кримінальної політики держави за Конституцією України // Право України. - 1997. - №9. - С. 18 - 22.
14. Брайнин Я.М. Уголовный закон и его применение. - М., 1967. - 240 с.
15. Блум М.И., Тилле А.А. Обратная сила закона. - М.: «Юридлит-ра», 1969. - 136 с.
16. Бобылева И.Ю. Длительные сроки лишения свободы. - М., НИИ МВД РФ, 1992.
17. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні: Монографія. – К.: Атіка, 2004. – 240 с.
18. Бурдін В.М. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сп'яніння: Монографія. – К.: Атика, 2005. – 160 с.
19. Бурдін В.М. осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження): монографія / В.М. бурдін. – Львів: ЛНУ Імені Івана Франка, 2010. – 780 с.
20. Водяников Л. П. , Кузнецова Н. Ф. Условно-досрочное освобождение от наказания и замена неотбытой части наказания более мягким. — М., 1981.
21. Воробей П.А. Теорія і практика кримінально-правового ставлення в винуватості: Монографія. _ К.: Видавництво Національної академії внутрішніх справ України, 1997. – 184 с.
22. Вереша Р.В. Суб'єктивні елементи підстави кримінальної відповідальності: Підручник. – К. : Атика, 2006. - 740 с.
23. Вереша Р.В. Вина у кримінальному праві: Навчально-методичний вимір. – Навчальний посібник. – К.: Атика, 2006. – 408 с.
24. Вечерова Є.М. Некаральний кримінально-правовий вплив на неповнолітніх в Україні (кримінологічні засади): Автореф. дисер. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук за спец.: 12.00.08. – Одеса, МГУ, 2010. – 20 с.

25. Волков Б.С. Мотивы преступления (уголовно-правовое и социально-психологическое исследование). – Монография Казань, издательство Казанского университета, 1982. – 152 с.
26. Голина В. Правовая природа погашения и снятия судимости // Сов. юстиция, 1972. - № 12. - С. 18.
27. Голіна В.В. Судимість: монографія. – “Харків юридичний”, 2006.- 384 с.
28. Головки Л.В. Альтернативы уголовному преследованию в современном праве. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. -544с.
29. Гончар Т.А. Неповнолітній як суб’єкт відповідальності за кримінальним правом України: Автореф. дисер. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук за спец.: 12.00.08. – Одеса, ОНЮА, 2005. – 20 с.
30. Гришко А.Я. Амнистия и помилование: Монография. – Рязань: Академия права и управления Федеральной службы исполнения наказания, 2006. – 199 с.
31. Гуторова Н.А. Соучастие в преступлении по уголовному праву Украины: Учебное пособие. - Х.: ООО "Рубикон П", 1997. - 101 с.
32. Гусар Л.В. Необхідна оборона: кримінологічні та кримінально-правові аспекти:Автор. дисс. канд. юрид. наук: 12.00.08. – Одеса: ОНЮА, 2009. – 17 с.
33. Діденко В.П. Обставини, що виключають злочинність діяння. - К. - 1993. - 78 с.
34. Данилюк Т.М. Теоретико-прикладні проблеми встановлення моменту закінчення злочину: Автореферат дисер. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук за спец. 12.00.08. – Львів, 2009. – 18 с.
35. Денисова Т.А. Кримінальне покарання та реалізація його функцій: автор. дис. на здоб. наук. ступ. доктора юрид наук. за спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право. – Запоріжжя, 2010. – 38 с. -С.6, 24.
36. Денисов Ю.А. Общая теория правонарушения и ответственности. - Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1983. - 141 с.
37. Демидов Ю. А. . Козлов Г.И. Разграничение преступления и административного проступка // Сов. Юстиция, 1985.- №10.
38. Депутатська недоторканність: сучасна парламентська та судова практика (правовий аналіз). - За заг. ред. О.В. Задорожного О.В.- К.: Логос, 2004. - с.288
39. Дурманов Н.Д. Советский уголовный закон. - М., 1967. - 320 с.
40. Дурманов Н. Д. Освобождение от наказания. — М., 1957.
41. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по ... уголовному праву. - М., 1955. - 266 с.
42. Ефимов М. А., Шкурко В.А. Рецидивная преступность и ее предупреждение. - Минск, "Высшая школа", 1977. - С. 9

43. Жеребкин В.В. Логическая структура состава преступления. - Харьков, 1974.- 28 с.
44. Загальна теорія держави і права. За редакцією професора В.В. Копейчикова. - Київ, Юрінком, 1997. - С. 149-153, 170-177.
45. Зелинский А.Ф. Квалификация повторных преступлений. - Волгоград, 1976. - 54 с.
46. Зелинский А.Ф. Добровольный отказ от преступления // Сов. юстиция, 1968. - № 8. - С. 9 -11.
47. Зелинский А.Ф. Соучастие в преступлении. - Волгоград, ВСШ, 1970. - 140 с.
48. Зельдов С.И. Освобождение от наказания и его отбывания. - М., "Юридическая литература", 1982.
49. Иванов В.Д. Ответственность за покушение на преступление. Караганда, ВШ МВД, 1974. - 117 с.
50. Иванов Н.Г. Понятие и формы соучастия в советском уголовном праве. - Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 1991. - 128 с.
51. Иванов Н.Г. Аномальный субъект преступления. - М., "Закон и право", 1998. - С. 33 – 64, 150 - 177.
52. Иванов А.А. Правонарушение и юридическая ответственность. - М.: Закон и право, 2004. - 120 с.
53. Иншаков С.М. Зарубежная криминология. - М., ИНФРА М-Норма, 1997. - 383 с.
54. Ищенко А.В. Назначение наказания по уголовному кодексу Российской Федерации. - М., Юрлитинформ, 2002. - 160 с.
55. Кваша О.О. Організатор злочину: кримінально-правове та кримінологічне дослідження. -К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2003. - 216 с.
56. Карпушин М.П., Курляндский В.И. Уголовная ответственность и состав преступления. - М., 1974.- 231 с.
57. Кісілюк Е.М. Кримінальне законодавство в період українського державотворення (1917-1921 рр.). - Автореферат канд юрид. наук. - К.: НАВСУ, 2003. - 20 с.
58. Клименко С.В. Добровільна відмова від вчинення злочину та її застосування в діяльності СБ України: Автореферат дисер. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук за спец. 12.00.08. – Київ, 2005. – 21 с.
59. Кривоченко Л. Н. Классификация преступлений. - Харьков: Вища школа, 1983. - 129 с.
60. Кривоченко Л.Н. Борьба с рецидивом по уголовному праву. Харьков, 1973. - 32 с.
61. Кривошеин П.К. Повторность в советском уголовном праве (теоретические и практические проблемы). – К.: Выща школа 1990.- 159 с.

62. Кривошеин П.К. Преступление: Историческое исследование. - К.: УАВД, 1993. – 72 с.
63. Криволапов Г.Г. Множественность преступлений по советскому уголовному праву. - М. Акад. МВД СССР, 1974. 32 с.
64. Криволапов Г.Г. Множественность преступлений по советскому уголовному праву и установление ее признаков органами внутренних дел: Учебное пособие М.: МССШМ МВД СССР 1989. – 48 с.
65. Коломієць Ю.Ю. Невідворотність кримінальної відповідальності: правова природа та зміст. - Дисер. канд. юрид. наук. - Одеса: ОНЮА, 2005. - 199 с. - С.107.
66. Коломієць Ю.Ю. Невідворотність кримінальної відповідальності: правова природа та зміст. - Автореф. дисер. канд. юрид. наук. - Одеса, 2005. - 17 с.
67. Коржанський М.Й. Презумпція невинуватості і презумпція вини: Монографія. – К.: Атіка 2004. – 216 с.
68. Коржанский Н.И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны. - М., 1980. - 246 с.
69. Коржанский Н.И. Объект посягательства и квалификация преступлений. - Волгоград, 1976. - 120 с.
70. Коржанський М.Й. Квалификация преступлений при конкуренции непосредственных об'єктів посягательства // Сов. юстиция, 1972, № 21. - С. 20 - 21.
71. Коржанский М.Й. Основания квалификации преступлений по совокупности. - Волгоград, Труды ВСШ МВД СССР, вып. 18. С. 123 - 129.
72. Коржанський М.Й. Нариси уголовного права. - Київ, Генеза, 1999. - С. 156 - 161.
73. Коржанський М.Й. Проблеми кримінального права: Монографія. – Д.: Юрид. акад. Мін-ва внутр. справ, 2003. – 200 с.
74. Коржанський М.Й. Уголовний Закон України (наукова модель). - Дніпропетровськ, 2004. - 200 с.
- Коржанський М.Й. Про принципи уголовного права України // Право України. - 1995. - №11. - С. 69.
75. Коржанський М., Матвійчук В. Про концептуальні засади нового Кримінального кодексу України //Право України. - 1995. - № 2. - С. 23.
76. Козлов А.П. Уголовно-правовые санкции: проблемы построения, классификации и измерения. - Красноярск: Изд-во Краснояр. ун-та, 1989. - 171 с.
77. Коробов Г. Д. Освобождение от уголовной ответственности и наказания по советскому уголовному праву. — М., 1981.
78. Крестовська Н.М. Ювенальне право України: історико-теоретичне дослідження: Монографія. – О.: Фенікс, 2008. – 332 с.
79. Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления. М., 1960. - 230 с.

80. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. - М.: 81. Юридическая литература, 1972. С. - 278 - 320.
82. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление и покушение на преступление по советскому уголовному праву. - М., 1958. - 218 с.
83. Кузнецова Н.Ф. Совершенствование норм о преступлении // Проблемы совершенствования уголовного закона. - М.: АН СССР Ин-т госуд и права, 1984. -С.27-41.
84. Лейленд П. Кримінальне право. Злочин, покарання, судочинство. Англійський підхід. - Київ, Основи, 1996. - 207 с.
85. Лень В.В. Осудність у кримінальному праві і законодавстві: монографія / передмова Ю.М. Антоняна. – Д.: Дніпропетровський держ.ун-т внут.справ; ліра лтд, 2008. – 180 с.
86. Лесниевски-Костарева Т.А. Дифференциация уголовной ответственности. - М., Норма, 2000.
87. Ломако В. А. Применение условного осуждения. — Харьков, 1976
88. Лунеев В.В. Субъективное вменение. – М.: Спартак, 2000.- 70 с.
89. Марченко Н.В. Додаткові покарання та особливості їх призначення: автореф дисер. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук за спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право. – К.: Академія адвокатури, 2009. – 20 с.
90. Малахов М.П. Основы уголовного права. Общая часть. - Киев, 2000. - С. 6-12, 35-52.
91. Малков В. П. Повторность преступлений. Изд-во Казанского университета. _ Казань, 1970. - 174 с.
92. Малков В.П. Совокупность преступлений. - Изд-во Казанского университета. _ Казань, 1974. - 307 с.
93. Маслак Н.В. Кримінальна відповідальність за готування до злочину: Автореферат дисер. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук за спец. 12.00.08. – Харків, 2005. – 20 с.
94. Медведев А.М. Разграничение преступлений и административных проступков // Сов. государство и право, 1990. - №6. - С. 92-96.
95. Мицкевич А.Ф. Уголовное наказание: понятие, цели и механизм действия. – СПб.: Изд-во «Юрид. центр Пресс», 2005. – 329 с.
96. Михлин Л. С. Проблемы досрочного освобождения от наказания. — М., 1982.
97. Михлин Л. С. Правовые вопросы условно-досрочного и досрочного освобождения заключенных из мест лишения свободы: Вопросы уголовного и условно - процессуального законодательства.- Душанбе, 1964.
98. Михлин А.С. Последствия преступления. - М., 1969.- 104 с.
99. Михеев Р.И. Проблемы вменяемости и невменяемости в советском уголовном праве. - Владивосток, 1983. - 300 с.

100. Михеев Р.И. Уголовное право и психиатрия. - Владивосток, 1988. - 248 с.
101. Музика А.А. Примусові заходи медичного і виховного характеру. - Київ, 1997. - 125 с.
102. Меркулова В.О. Жінка як суб'єкт кримінальної відповідальності. - Одеса, 2003. - 280 с.
103. Меркулова В.О. Правові та психологічні проблеми відповідальності жінок-злочинниць. - К.: НАВСУ, 2001. - С. 27-48.
104. Меркулова В. О. Кримінальна відповідальність: окремі теоретичні та соціально-правові аспекти: Монографія. - Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2007. - 225 с.
105. Митрофанов А.А. Основні напрямки кримінально-правової політики в Україні: формування та реалізація. - Одеса: Вид-во ОЮІ НУВС, 2004. - 132 с. - С. 37
106. Наден О.В. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. - Харків, "Право", 2003.
107. Назаренко Г.В. Невменяемость: уголовно-релевантные психические состояния. - СПб.: издательство «юридический центр пресс», 2002. - 207 с.
108. Назаренко Г.В. Принудительные меры медицинского характера: Учебное пособие. - М.: Дело, 2003. - 176 с.
109. Назаренко Г.В., Ситникова А.И. Неоконченное преступление и его виды: Монография. - М.: Ось-89, 2003. - 160 с.
110. Навроцький В.О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації. - В.О. Навроцький. - К.: Атіка, 1999. - 418 с.
111. Навроцький В.О. Наступність кримінального законодавства України порівняльний аналіз КК України 1960 р. та 2001 р.) . - К.: АТІКА, 2001. - 272 с.
112. Никифоров Б.С. Объект преступления по советскому уголовному праву. - М., 1960. - 232 с.
113. Никулин С.И. Деятельное раскаяние и его значение для органов внутренних дел в борьбе с преступностью. - М., МВД СССР, 1985. - 64 с.
114. Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування та вивчення: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків) 25-26 жовтня 2001 р. - К.-Х.: "Юрінком Інтер", 2002. - С. 5 - 10, 35-36, 46, 47, 50, 51.
115. Новицький Г.В. Поняття і форми співучасті у злочині за кримінальним правом України. Науково-практичний посібник. - К.: Вища школа, 2001. - 96 с.
116. Огородник А. Проблемні питання конституційних принципів кримінального і кримінально-процесуального законодавства // Право України. - 1996. - №12. - С. 71 - 73.

117. Олейник А.Н. Тюремная субкультура в России: от повседневной жизни до государственной власти. - М., ИНФРА-М, 2001. - 418 с.
118. Орловская Н.А. Уголовно-правовые санкции: проблемы определения, классификации и функционального анализа: монография / Н.А. Орловская. – Одесса: Юридична література, 2010. – 296 с.
119. Организованная преступность: законодательные, уголовно-процессуальные, криминалистические аспекты: Курс лекций. - СПб.: Питер, 2002. - 368 с.
120. Орел Л. Е. Условно-досрочное освобождение от лишения свободы по советскому уголовному праву. — Харьков, 1966.
121. Панько К.А. Добровольный отказ от преступления по советскому уголовному праву. - Воронеж, 1975. - 147 с.
122. Павлов В.Г. Субъект преступления и уголовная ответственность. - СПб., Санкт-Петербургский университет, 2000. - С. 7 - 58; 94 - 139.
123. Панов Н.И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность. - Харьков, 1982. - 168 с.
124. Пионтковский А. А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву. - М.: Госюриздат, 1961. - 666 с.
125. Письменський Є.О. Інститут судимості в кримінальному праві України: Монографія /МВС України, Луган. Держ. Ун-т внутр. справ ім.. Е.О. Дідоренка; (Наук. ред.. канд.. юрид. наук, доц.. А.С. Беніцький). – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім.. Е.О. Дідоренка, 2008. - 215 с.
126. Пономаренко Ю.А. Чинність і дія кримінального закону в часі: Монографія. – К.: Атіка, 2005. – 288 с.
127. Примаченко В.Ф. Затримання особи, яка вчинила злочин, як обставина, що виключає злочинність діяння: Автор. дисс. канд. юрид. наук: 12.00.08. – Дніпропетровськ: ДДУВС, 2008. – 20 с.
128. Понятие, признаки, система и назначение наказания по уголовному законодательству Украины и республики Казахстан: Учебное пособие / Под ред. В.Н. Бесчасного. – К.: КНТ, 2009. – 231 с.
129. Пономаренко Ю.А. Виды наказаний по уголовному праву Украины: Монография. – Харьков: Издательство «ФИНН», 2009. – 344 с.
130. Полтавець В.В. Загальні засади призначення покарання та їх кримінально-правове значення: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – К.: НАН Інститут держави та права ім. В.М. Корецького, 2005. – 20 с.
131. Рарог А.И. Субъективная сторона и квалификация преступления. – М.: 2001. – 134 с.
132. Савченко А.В. Мотив і мотивація злочину: Монографія. - К.: Атака, 2002. – 144 с.
133. Саввин Н. Ф., Ефимов М. Л. Условное осуждение и условно-досрочное освобождение от наказания. — М., 1963.

134. Ситковская О.Д. Психология уголовной ответственности. - М.: Норма, 1998. -285 с.
135. Скибицкий В. В. Освобождение от уголовной ответственности и наказания.- Киев, 1987. - 96 с.
136. Становский М.Н. Назначение наказания. - Санкт-Петербург, Юридический центр Пресс, 1999.
137. Соловій Я.І. Межі кримінальної відповідальності: монографія /Соловей Я.І. – Івано-Франківськ: ЗАТ «Надвірнянська друкарня», 2009. – 297 с.
138. Спіріна І.Д. Судово-психіатрична експертиза. - Дніпропетровськ, 2000. - 148 с.
139. Степанюк А. Х., Трубніков В. М. Звільнення від відбування покарання: Навч. посібник. — Харків, 1994.
140. Сторчак Н.А. Загальні засади та принципи призначення покарання при застосуванні позбавлення волі на певний строк: Автор. дис. канд. юрид. наук. – Одеса, МГУ, 2012. – 24 с.
141. Стручков Н.А. Уголовная ответственность в борьбе с преступностью. - Издательство Саратовского университета, 1978. - С. 96 - 260.
142. Стручков Н. А. Условно-досрочное освобождение от наказания. - М., 1961. - 47 с.
143. Ситникова А.И. Приготовление к преступлению и покушение на преступление: Монографія. – М.: Ось-89, 2006. – 160 с.
144. Сборник задач по уголовному праву России. Под редакцией В.П. Малкова. - Издательство Казанского университета, 1994. - С. 32-41.
145. Стручков Н.А. Уголовная ответственность и ее реализация в борьбе с преступностью. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1978. -288с.
146. Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Лекции. Часть общая. Том 2. Наказание. - М., Наука, 1994. - 393 с. – С. – С.5-7, 92, 93.
147. Тарханов И.А. Замена наказания по советскому уголовному праву. — Казань, 1982.
148. Таций В.Я. Объект и предмет преступления. - Харьков, 1986. - 212 с.
149. Ткачевский Ю.М. Освобождение от отбывания наказания - М., 1970 - 237 с.
150. Ткачевский Ю. М. Давность в советском уголовном праве. — М., 1978.
151. Ткачевский Ю. М. Досрочное освобождение от наказания. — М., 1962.
152. Ткачевский Ю. М. Замена уголовного наказания в процессе исполнения. — М., 1982.
153. Ткачевский Ю.М. Прогрессивная система исполнения уголовных наказаний. - М., "Зерцало", 1997.
154. Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления. - М., 1957. - 263 с.

- Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. - М., 1958. - 258 с.
155. Тимейко Г.В. Общее учение об объективной стороне преступления. - Ростов на Дону, 1977. - 215с.
156. Тютюгин В. И. Условно-досрочное освобождение от наказания. — Харьков, 1981.
157. Уголовно-исполнительное право. Учебник. М., Издат. БЕК, 1996. - С. 377-403.
158. Уголовное законодательство зарубежных стран. Сборник законодательных материалов. - М., Зерцало, 1998. - 352 с.
159. Уголовный кодекс Испании. Под ред. Н.М. Кузнецовой, Ф.М. Решетникова. - М., Зерцало, 1998. - 218 с.
160. Уголовный кодекс ФРГ. - М., Зерцало, 2000. - 208 с.
161. Усатий Г.О. Кримінально-правовий компроміс. - Київ, Атіка, 2001. - 126 с.
162. Флетчер Д., Наумов А.В. Основные концепции современного уголовного права. - М.: Юрист, 1998. - 511 с.
163. Фуко М. Наглядати і карати. -Київ, Основи, 1998. -392 с.
164. Фролова О.Г. Злочинність і система кримінальних покарань. - К., "АртЕк", 1997.
165. Федорак Л.М. Призначення покарання за наявності обставин, що його пом'якшують: Автореф. дис. канд. юрид. наук. — Львів, ЛДУВС, 2010. — 19 с.
166. Федорчук І.М. Обставини, які обтяжують покарання за кримінальним правом України: Автореф. дис. канд. юрид. наук. — Львів, ЛДУВС, 2010. — 16 с.
167. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації. Монографія. — К.: Юристконсульт, 2006. — 1048 с.
168. Хряпінський П.В. Спеціальне звільнення від відповідальності у кримінальному праві та законодавстві України: Навчальний посібник / П.В. Хряпінський . — Запоріжжя: КСК- Альянс, 2010. — 270 с.
169. Цветинович А.Л. Дополнительные наказания в советском уголовном праве. — Калининград, Калининградский государственный университет, 1980. — 66 с.
170. Церетели Т.В. Причинная связь в уголовном праве. - М., 1963. - 382 с.
171. Чубарев В. Л. Тяжесть преступного деяния. - К.: Вища школа, 1992. - 171 с.
172. Шаргородский М.Д Наказание по советскому уголовному праву. - М., Госиздат, 1958.
173. Шевчук А.В. Стадії вчинення злочину: Автореферат дисер. на здобуття наук. степ. канд.. юрид. наук за спец. 12.00.08. — Київ, 2002. — 20 с.

174. Шевченко Я.Н. Правовое регулирование ответственности несовершеннолетних. - Киев, 1976. - 189 с.
175. Энциклопедия уголовного права. Т. 1 Понятие уголовного права. – Издание профессора Малинина, СПб., 2005. – 690 с.
176. Энциклопедия уголовного права. Т. 3. Понятие преступления. – Издание профессора Малинина. СПб., 2005.
177. Энциклопедия уголовного права. Т. 4 Состав преступления. – Издание профессора Малинина, СПб., 2005. – 789 с.
178. Энциклопедия уголовного права. Т. 8 Уголовная ответственность и наказание. – Издание профессора Малинина. – СПб ГКА, СПб., 2007. – 797 с.
179. Энциклопедия уголовного права. Т. 11. Уголовная ответственность несовершеннолетних. – Издание профессора Малинина. – СПб ГКА, СПб., 2008447 с.
180. Эффективность уголовно-правовых мер борьбы с преступностью. - М., "Юрид. литература", 1968. - С. 90 - 164.
181. Ювенальна юстиція: Навчальний посібник / Кол. Авторів: Гусєв А.І., Костова Ю.Б., Крестовська Н.М., Семікоп Т.Є., Терещенко І.Г., Шмеріга В.І. / За заг. ред. Крестовської Н.М. – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2006. – 243 с.
182. Ярмыш Н.Н. Теоретические проблемы причинно следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ). - Харьков, "Право", 2003. - 512 с.
183. Яцун О.С. Особливості кримінального покарання неповнолітніх: Автореф. дисер. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук за спец.: 12.00.08. – Львів, ЛДУВС, 2009. – 18 с.

ДОДАТКИ

Тематичний план з тестових завдань змістовних модулів

МОДУЛЬ 1 Злочин

Змістовний модуль 1.1.

Тема № 1 Поняття, завдання (функції) кримінального права України. Предмет, метод кримінального права. Принципи кримінального права України.

Тема № 2. Закон про кримінальну відповідальність.

Тема № 3. Злочин та його ознаки.

Тема № 4. Кримінальна відповідальність та її підстави.

Змістовний модуль 1.2.

Тема № 5. Склад злочину.

Тема № 6. Об'єкт злочину.

Тема № 7. Об'єктивна сторона злочину.

Тема №8. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт злочину).

Тема № 9. Суб'єктивна сторона злочину.

Змістовний модуль 1.3.

Тема № 10. Незакінчений злочин (стадії вчинення злочину).

Тема № 11. Співучасть у вчиненні злочину.

Тема № 12. Множина злочинів (повторність, сукупність, рецидив).

Тема № 13. Обставини, що виключають злочинність діяння

Модуль 2 Покарання

Змістовний модуль 2.1.

Тема № 14. Звільнення від кримінальної відповідальності.

Тема № 15. Поняття покарання та його цілі.

Тема №16. Система покарання. Види покарання.

Тема № 17. Призначення покарання.

Тема № 18. Звільнення від покарання та його відбування.

Змістовний модуль 2.2.

Тема № 19. Судимість

Тема №20. Примусові заходи медичного характеру, примусове лікування.

Тема №21. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Тестові завдання з змістовного модулю №1.1 «Предмет кримінального права. Закон про кримінальну відповідальність»

1. Назвіть основний метод регулювання кримінально-правових відносин:

1. примусу;
2. превентивний;
3. заохочувальний;
4. регулятивний.

2. Що складає систему кримінального права?

1. сукупність певних правових норм, в яких знаходять відтворення обов'язкові правила поведінки;

2. сукупність певних правових норм, які знаходяться в певному визначеному зв'язку між собою, піддаються певній систематизації, утворюють систему кримінально-правових інститутів, які містяться в двох частинах Кримінального права - Загальній та Особливій;

3. сукупність кримінально-правових обов'язкових норм, які визначають, які суспільно небезпечні діяння є злочинами і які покарання застосовуються за їх вчинення.

3. З якими галузями права тісно пов'язане кримінальне право?

1. конституційне право та міжнародне кримінальне право;
2. адміністративне право, цивільне право та кримінологія;
3. кримінально-виконавче право та кримінально-процесуальне право.

4. У чому полягає превентивна функція кримінального права ?

1. забезпечення охорони лише найважливіших об'єктів, найважливіших суспільних відносин, соціальних благ;

2. попередження вчинення злочинів;

3. регулювання сфери нашого життя за допомогою кримінально правових норм.

5. У чому полягає метод заохочення ?

1. полягає у визначенні того, які суспільно небезпечні діяння є злочинними, та які покарання застосовуються до осіб, які їх вчинили;

2. відтворюється в значному поширенні кримінально-правових інститутів звільнення від кримінальної відповідальності;

3. полягає у пізнанні явища об'єктивної дійсності.

6. У чому полягає метод примусу:

1. полягає у визначенні того, які суспільно небезпечні діяння є злочинними, та які покарання застосовуються до осіб, які їх вчинили;

2. відтворюється в значному поширенні кримінально-правових інститутів звільнення від кримінальної відповідальності;

3. у декриміналізації діяння.

7. Які загально правові ознаки має кримінальне право:

1. загальнообов'язковість, формальна визначеність, приймається Верховною Радою України;

2. визначення, які суспільно небезпечні діяння є злочином та які покарання за їх вчинення;

3. визначає інститут права власності.

8. Назвіть галузеві принципи кримінального права:

1. гуманізму, законності, справедливості;

2. законодавчого визначення злочину (покарання), особистої (персональної) відповідальності, винної відповідальності, диференціації та індивідуалізації кримінального покарання та відповідальності;

3. невідворотності відповідальності, доцільності відповідальності, економії засобів державного примусу.

9. Поняття закону про кримінальну відповідальність:

1. це письмовий акт прийнятий Верховною Радою України;

2. це письмовий акт вищої юридичної сили, прийнятий Верховною Радою, який відповідає Конституції України та нормам і принципам міжнародного права;

3. це письмовий акт вищої юридичної сили, прийнятий Верховною Радою, який визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочином та які покарання визначаються до осіб які їх вчинили, та відповідає Конституції України та нормам і принципам міжнародного права.

10. Яка частина закону про кримінальну відповідальність визначає принципи та загальні положення кримінального права, загальні інститути, які можуть мати відношення до кожного конкретного злочину?

1. Загальна частина;

2. Особлива частина;

3. Загальна та Особлива частина;

11. Визначити можливий термін набуття чинності закону про кримінальну відповідальність у часі:

1. з терміну, вказаного в законі;

2. через місяць після опублікування;

3. після підписання Президентом.

12. Коли вважається злочин вчинений на території України?

1. якщо, його було почато та припинено на території України;
2. якщо його було припинено на території України;
3. якщо його було почато, продовжено на території України;
4. якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України.

13. Кримінально-правова норма складається з:

1. гіпотези, санкції;
2. диспозиції, гіпотези;
3. диспозиції, санкції.

14. Джерелами кримінального права є:

1. Постанови та ухвали суду;
2. роз'яснення Пленуму Верховного Суду України ;
3. закон про кримінальну відповідальність;
4. акти офіційного тлумачення, які надаються Конституційним Судом України.

15. Який принцип чинності закону про кримінальну відповідальність відтворює міжнародно-правові зобов'язання України в сфері боротьби зі злочинністю?

1. територіальний принцип;
2. універсальний принцип;
3. принцип громадянства.

16. Визначити види тлумачення в залежності від обсягу тлумачення:

1. судове, офіційне, наукове;
2. граматичне, систематичне, історичне;
3. буквальне, обмежувальне,

17. Якій властивості суспільно небезпечного діяння відповідає: "прояв свідомості і волі, певна мотивація поведінки, її цілеспрямованість" ?

1. фізична властивість поведінки людини;
2. психічна властивість поведінки людини;
3. соціальна властивість поведінки людини.

18. Визначити сукупність ознак, яка характеризує злочин:

1. суспільна небезпечність, протиправність, осудність;
2. суспільна небезпечність, винність, караність, протиправність;
3. суспільна небезпечність, протиправність, караність.

19. Визначити ступінь тяжкості злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше п'яти років:

1. невеликої тяжкості;
2. середньої тяжкості;
3. тяжкий.

20. Яким за характером є визначення поняття злочину "Злочин - це суспільно небезпечне діяння":

1. формальне визначення;
2. матеріальне визначення;
3. формально-матеріальне визначення.

21. Злочином є передбачене законом про кримінальну відповідальність:

1. умисне діяння;
2. винне діяння;
3. будь-яке діяння особи.

22. В залежності від стадії завершення злочину можна поділити на такі види злочинів:

1. умисні та необережні
2. закінчені та не закінчені;
3. невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі, особливо тяжкі.

23. Визначити сутність такої ознаки злочину, як винність:

1. передбаченість суспільно небезпечного діяння кримінальним законом;
2. спричинення діянням реальної шкоди суспільним відносинам, які охороняються законом або загроза спричинення такої шкоди;
3. кримінальна відповідальність за вчинене діяння підлягає лише особа, вина якої доведена в законному порядку і постановлена вирок суду.

24. Яке діяння є малозначним ?

1. яке містить суспільну небезпеку незначного ступеню;
2. яке не становить суспільної небезпеки, не заподіяло і не могло заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству та державі;
3. передбачене Кримінальним кодексом, суспільно небезпечне діяння, вчинене суб'єктом злочину.

25. Поняття кримінальної відповідальності:

1. це вимушене зазнавання особою, яка вчинила злочин, державного осуду, передбачених кримінальним кодексом обмежень особистого,

майнового та іншого характеру, що визначаються обвинувальним вироком суду та покладаються на винного спеціальними органами держави;

2. це покарання особи, яка вчинила злочин, яке визначається судом та постановляється обвинувальним вироком суду;

3. обов'язок особи, яка вчинила злочин зазнати передбачених кримінальним кодексом України обмежень, майнового та іншого характеру.

26. Засудження особи, призначення покарання реальне його виконання це:

1. форма реалізацій кримінальної відповідальності;
2. зміст кримінально-виконавчих відносин;
3. підстава кримінальної відповідальності.

27. Визначити, якою підставою кримінальної відповідальності є обвинувальний вирок суду":

1. процесуальною підставою;
2. матеріальною підставою;
3. кримінологічною підставою.

28. Підставою кримінальної відповідальності є:

1. вирок суду;
2. вчинення особою суспільно небезпечного діяння, передбаченого кримінальним кодексом України;
3. вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить ознаки складу злочину, передбаченого кримінальним кодексом України.

29. Самою м'якою формою реалізації кримінальної відповідальності є:

1. засудження особи без призначення покарання;
2. засудження винної особи, призначення їй покарання та звільнення від його відбування із випробуванням;
3. засудження особи, призначення покарання реальне його виконання.

30. Суб'єктами відносин, в яких реалізується кримінальна відповідальність, є:

1. дружина підсудного;
2. контролер слідчого ізолятора, де перебуває арештований;
3. суддя, який розглядає кримінальну справу.

31. Визначити види тлумачення кримінального законодавства в залежності від суб'єктів тлумачення:

1. судове, офіційне, наукове;
2. граматичне, систематичне, історичне;
3. буквальне поширювальне, обмежувальне.

Тестові завдання з змістовного модулю №1.2 «Склад злочину»

1. Поняття складу злочину:

1. сукупність встановлених в кримінальному законі юридичних ознак (суб'єктивних та об'єктивних), що визначають вчинене суспільно небезпечне діяння, як злочинне;

2. встановлені в кримінальному законі суб'єктивні ознаки, що визначають суспільно небезпечне діяння, як злочинне;

3. сукупність встановлених в кримінальному законі ознак, що визначають обсяг та види покарання.

2. Який склад злочину містить обставини, які надають злочину особливої суспільної небезпечності:

1. привілейований;
2. кваліфікуючий;
3. особливо кваліфікуючий.

3. Який склад злочину містить обов'язкову ознаку, суспільно небезпечні наслідки, а тому злочин вважається закінченим з моменту настання цих наслідків:

1. матеріальний;
2. формальний;
3. простий;
4. основний.

4. Який склад злочину не містить ні обтяжуючих, ні пом'якшуючих обставин:

1. простий;
2. складний;
3. основний,
4. привілейований.

5. Обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони складу злочину:

1. вина, мотив, мета;
2. мотив, мета;
3. психічний стан, мотив, мета;
4. вина(умисна або необережна).

6. Обов'язкові ознаки суб'єкта складу злочину:

1. фізична особа, осудна, вік кримінальної відповідальності;

2. юридична особа, фізична особа, осудна, вік кримінальної відповідальності;

3. осудність, вік кримінальної відповідальності.

7. Факультативні ознаки суб'єкта складу злочину:

1. фізична особа, осудна, вік кримінальної відповідальності;

2. юридична особа, фізична особа, осудна, вік кримінальної відповідальності;

3. ознаки спеціального суб'єкта злочину.

8. Який вид об'єкту злочину дозволяє з найбільшою точністю провести розмежування між схожими злочинами?

1. загальний;

2. родовий;

3. безпосередній.

9. На основі якого об'єкту злочину відбувається побудова Особливої частини УК України?

1. загального;

2. родового;

3. безпосереднього.

10. У корисливих злочини проти власності, об'єктом злочину виступатиме?

1. відносини права власності;

2. майно (предмети матеріального світу);

3. суспільні відносини, які в першу чергу охороняються законом, яким перш за все заподіюється збиток, і які завжди визначені в законі.

11. Яке значення має об'єкт злочину серед інших елементів складу злочину?

1. лежить в основі криміналізації і декриміналізації суспільно небезпечних діянь;

2. факультативне значення;

3. кваліфікуюче значення.

12. Що розуміється під нематеріальними предметами суспільних відносин?

1. державна влада, духовні блага;

2. ліс, водоймища, дикі тварини;

3. все вище перераховане.

13. У частині 4 статті 187 УК йдеться: "Розбій, сполучений із спричиненням тяжких тілесних ушкоджень..."

Визначте додатковий обов'язковий безпосередній об'єкт.

1. відношення право власності;
2. відносини життя і здоров'я особи;
3. відносини суспільної безпеки.

14. У статті 265 "Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами" йдеться: придбання, носіння, зберігання, використання, передача, видозміна, знищення, розпилювання або руйнування радіоактивних матеріалів (джерел іонізуючого випромінювання, радіоактивних речовин або ядерних матеріалів, що знаходяться в будь-якому фізичному стані в установці або виробі або в іншому вигляді) без передбаченого законом дозволу.

Визначте якою ознакою об'єкту виступатиме предмет в цій статті.

1. обов'язковою ознакою;
2. факультативною ознакою;
3. альтернативною ознакою.

15. Об'єктивна сторона це:

1. те із-за чого виникають суспільні відносини;
2. внутрішня сторона злочину;
3. сукупність всіх суспільних відносин поставлених під охорону закону про кримінальну відповідальність;
4. зовнішня сторона злочину.

16. Які існують нематеріальні наслідки злочину?

1. прості і складні;
2. особистого (фізичного) та майнового характеру;
3. істотні і неістотні;
4. політична, організаційна, соціальна, моральна шкода.

17. Сукупність яких ознак властива поняттю «діяння»?

1. діяння повинне бути суспільно небезпечним, вольовим, протиправним, караним;
2. діяння повинне бути загальнообов'язковим, формально визначеним, прийнятим Верховною Радою України;
3. діяння повинне бути конкретним, усвідомленим, вольовим актом поведінки людини.

18. Дулов напав на сторожа Курочкіна, зв'язав його, а потім пограбував склад, який Курочкін охороняв. Було встановлено, що Курочкін під час скоєння злочину Дуловим розв'язав себе, але не рухався, і лише коли останній з награбованим сховався, подзвонив в міліцію.

Чи є об'єктивна сторона злочину в поведінці Курочкіна?

1. в поведінці Курочкіна немає об'єктивної сторони злочину у зв'язку з непереборною силою;
2. в поведінці Курочкіна немає об'єктивної сторони злочину у зв'язку з непереборним фізичним примусом;
3. в поведінці Курочкіна є об'єктивна сторона злочину, оскільки мало місце переборне фізичне примушення.

19. У яких випадках бездіяльність тягне кримінальну відповідальність?

1. коли особа повинна була і могло діяти належним чином;
2. коли особа в даному випадку повинна була, але не могло діяти належним чином;
3. коли особа в даному випадку не повинна була, але могло діяти належним чином.

20. Від сильного пориву вітру Сокирка не утримався на ногах на слизькому тротуарі. Падаючи він заподіяв середньої тяжкості тілесні ушкодження перехожому.

Чи є об'єктивна сторона злочину в поведінці Сокирка?

1. в поведінці Сокирка присутня об'єктивна сторона злочину;
2. в поведінці Сокирка немає об'єктивної сторони злочину, оскільки його поведінка є результатом дії непереборної сили;
3. в поведінці Сокирка немає об'єктивної сторони злочину, оскільки його поведінка є результатом психічного примусу;
4. в поведінці Сокирка немає об'єктивної сторони злочину, оскільки відсутнє усвідомлене і вольове відношення до наслідків.

21. Сторож господарства Фокін увійшов до стайні і виявив там трьох хлопчиків 10-11 років, які тайком від батьків палили. Боячись, що вони підпалять стайню, Фокін став кричати і проганяти їх. Хлопчики втекли і при цьому один з них впав і зламав ногу.

Чи є поведінка Фокіна суспільно небезпечною та протиправною?

1. поведінка Фокіна є суспільно небезпечною та протиправною;
2. поведінка Фокіна є суспільно небезпечною;
3. поведінка Фокіна не є суспільно небезпечною і протиправною;
4. поведінка Фокіна є протиправною.

22. Яке з перерахованих понять суб'єктивної сторони вірне?

1. це зовнішня сторона (зовнішній прояв) злочину, яка характеризується суспільно небезпечним діянням (дією або бездіяльністю), суспільно небезпечними наслідками, причинним зв'язком між діянням і суспільно небезпечними наслідками, місцем, часом, обстановкою, способом.

2. це внутрішня сторона злочину, тобто психічна діяльність особи, що відображає відношення його свідомості і волі до вчиненого їм суспільно небезпечного діяння і його наслідків;

3. це усвідомлений акт поведінки людини, який завжди є слідством пізнавальної діяльності, віддзеркаленням в свідомості людини об'єктивного світу.

23. Яка ознака суб'єктивної сторони злочину є обов'язковою?

1. мотив;

2. мета;

3. вина.

24. Які ознаки властиві суб'єктивній стороні злочину?

1. вина, мотив, мета;

2. діяння у формі (дії і бездіяльності);

3. намір, необережність.

25. Які існують форми вини?

1. пряма і непряма;

2. умисел і необережність;

3. злочинна самовпевненість, злочинна недбалість.

26. Що розуміється під вольовою ознакою неосудності?

1. особа не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність);

2. особа не могла керувати своїми діями;

3. особа не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльності) і не могло керувати своїми діями.

27. Чи має значення ступінь тяжкості вчиненого злочину для визнання, осудності особи?

1. ступінь тяжкості вчиненого злочину має значення для визнання, осудності особи;

2. ступінь тяжкості вчиненого злочину не має значення для визнання, осудності особи;

3. ступінь тяжкості вчиненого злочину має значення для визнання, осудності тільки для спеціального суб'єкта злочину.

28. Якою обставиною при призначенні покарання є те, що особа вчинила злочин в стані сп'яніння?

1. злочин, вчинений в стані сп'яніння, є обставиною, що пом'якшує кримінальну відповідальність;

2. злочин, вчинений в стані сп'яніння, є обставиною, що обтяжує кримінальну відповідальність;

3. злочин, вчинений в стані сп'яніння, є обставиною, що виключає кримінальну відповідальність.

29. Визначте з якого віку підлягають кримінальній відповідальності особи, які вчинили умисне вбивство (статті 115-117), умисне нанесення тяжких тілесних ушкоджень (ст. 121); бандитизм (ст. 265), згвалтування (ст. 155), крадіжка, грабіж і розбій (статті 185, 186, 187).

1. підлягають кримінальній відповідальності з 14 років;

2. підлягають кримінальній відповідальності з 16 років;

3. підлягають кримінальній відповідальності з 14 років, якщо до цього вони були затримані правоохоронними органами за ті ж самі злочини;

30. Яка ознака суб'єкта злочину є факультативною?

1. фізична особа;

2. осудність;

3. спеціальний суб'єкт;

4. вік кримінальної відповідальності.

31. Який вік в законі про кримінальну відповідальність називається зниженням?

1. коли кримінальній відповідальності підлягає особа з 14 років;

2. коли кримінальній відповідальності підлягає особа з 16 років;

3. коли кримінальній відповідальності підлягає особа з 12 років.

Тестові завдання з змістовного модулю №1.3 «Стадії та множина вчинення злочину. Співучасть у злочині»

1. Виберіть вірне визначення поняття стадій злочину:

1. це діяння яке містить всі ознаки складу злочину, передбачених статей Особливої частини цього Кодексу;

2. це певні етапи вчинення злочину, що істотно розрізняються між собою ступенем реалізації умислу, характером діяння (дії або бездіяльності) і моментом їх припинення;

3. це умисне, суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), яке не містить всіх ознак злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини УК, у зв'язку з тим, що злочин не був доведений до кінця з причин, не залежних від волі винного.

2. Стадії злочину можуть бути лише в злочинах, які вчинені:

1. з прямим умислом;
2. з прямим і непрямим умислом;
3. як з умислом, так і з необережністю.

3. Визначте стадії вчинення злочину:

1. замах на злочин і закінчений злочин;
2. приготування, замах на злочин і закінчений злочин;
3. тільки закінчений злочин.

4. Визначте поняття приготування до злочину:

1. це умисне, суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), яке не містить всіх ознак злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини УК, у зв'язку з тим, що злочин не був доведений до кінця з причин, не залежних від волі винного;

2. це вчинене з прямим умислом діяння (дія або бездіяльність), безпосередньо спрямоване на вчинення злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кодексу, якщо при

цьому злочин не був доведений до кінця з причин, що не залежних під його волі;

3. це приготування або пристосування засобів або знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину.

5. Визначте поняття замаху на злочин:

1. це умисне, суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), яке не містить всіх ознак злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини УК, у зв'язку з тим, що злочин не був доведений до кінця з причин, не залежних від волі винного;

2. це вчинене з прямим умислом діяння (дія або бездіяльність), безпосередньо спрямоване на вчинення злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кодексу, якщо при цьому злочин не був доведений до кінця з причин, що не залежних від його волі;

3. це приготування або пристосування засобів або знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину.

6. Які існують види замаху на злочин?

1. прості і складні;
2. закінчені і незакінчені;
3. змішані та альтернативні;

7. Визначте поняття закінченого замаху:

1. особа виконала всі дії, які вважала необхідними для доведення злочину до кінця, але злочин не був закінчений з причин, що не залежних від її волі;
2. особа з причин, що не залежних від її волі, не вчинила усіх дій, які вважала за необхідне для доведення злочину до кінця;
3. це умисне, суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), яке не містить всіх ознак злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини УК, у зв'язку з тим, що особа не завершила підготовчі дії.

8. Тіхонов з метою вбивства ударив сокирою по голові сплячу Гаврілову. На крик потерпілої збіглися сусіди і, відібравши у Тіхонова сокиру, перешкодили доведенню злочинного наміру до кінця. Сусіди, викликали по телефону швидку допомогу, внаслідок чого Гаврілова залишилася жива.

Чи підлягає Тіхонов кримінальній відповідальності?

1. Тіхонов підлягає кримінальній відповідальності за замах на злочин, але при призначенні покарання враховуватиметься його діяльне каяття;
2. Тіхонов підлягає кримінальній відповідальності за замах на злочин;
3. Тіхонов не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки його дії розцінюються як добровільна відмова від доведення злочину до кінця,

проте має відповідати за фактично спричинену шкоду.

9. Антонов і Халецкий вирішили обікрасти Ощадбанк, що розміщався на першому поверсі будинку, зайнятого під готель. З цією метою вони зняли номер, що знаходився над Ощадбанком, через пролом підлоги проникли в приміщення Ощадбанку і зламали шафу, що не згоріло, проте грошей там не виявилось, оскільки вони зберігалися в спеціальній кімнаті-сейфі.

Яка буде відповідальність Антонова і Халецкого?

1. Антонов і Халецкий підлягають кримінальній відповідальності за приготування до злочину;
2. Антонов і Халецкий підлягають кримінальній відповідальності за незакінчений замах на злочини;
3. Антонов і Халецкий підлягають кримінальній відповідальності за закінчений замах на злочин.

10. Які існують види ускладнених одиничних злочинів?

1. триваючий, продовжуваний та складений;
2. триваючий, продовжуваний, складений та такий що кваліфікується за наслідками;
3. закінчені, незакінчені, з розподілом ролей та с декількома наслідками.

11. Що розуміється під реальною сукупністю?

1. має місце там де однією дією особа здійснює два або більше злочинів;
2. має місце там де особа різними самостійними діями здійснює два або більше злочинів;
3. має місце там де особа вчинила декілька різнорідних злочинів.

12. Виберіть ускладнений одиничний злочин із перелічених злочинів:

1. ввезення в Україну творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру з метою збуту чи розповсюдження або їх виготовлення, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою, або їх збут чи розповсюдження, а також примушування до участі в їх створенні;
2. умисне вбивство;
3. ухилення від призову на строкову військову службу.

13. Злочин, який складається із декілька тотожних дій, спрямованих до єдиної мети:

1. триваючий злочин;
2. продовжуваний злочин;
3. складений злочин.

14. Виберіть вірне поняття складеного злочину:

1. це злочин, який складається з ряду тотожних злочинних діянь, що направлені до загальної мети та складають в цілому єдиний злочин;
2. це злочин, який вчиняється особою, яка має судимість за попередній злочин;
3. це злочин, що складається з двох або більше злочинних діянь, кожне з яких, якщо розглядати їх окремо (ізолювано), є самостійним злочином, але які через їх органічну єдність утворюють один одиничний злочин, що охоплюється ознаками однієї статті (частини статті) УК.

15. Визначте поняття рецидиву?

1. вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин;

2. вчинення нового умисного та необережного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин;

3. вчинення нового умисного та необережного злочину особою, яка має судимість.

16. Який вид множини злочинів має місце у разі здійснення особою двох чи більш злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини ККУ, ні за жодне з яких воно не було засуджено?

1. повторність злочину;

2. рецидив злочину;

3. сукупність злочину.

17. Які види злочинів можуть входити в поняття сукупність?

1. однорідні злочини;

2. різнорідні злочини;

3. як однорідні так і різнорідні злочини.

18. Які існують види сукупності?

1. сукупність ідеальна та реальна;

2. сукупність проста та складна;

3. сукупність ідеальна та не ідеальна.

19. Поняття співучасті:

1. умисна спільна участь декілька суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину;

2. умисна спільна участь двох і більше осіб у вчиненні умисного злочину;

3. спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні злочину.

20. Визначити об'єктивні ознаки співучасті:

1. злочин вчинений спільно декількома суб'єктами злочину;

2. умисна спільна участь у вчиненні умисного злочину;

3. спільна участь осіб у вчиненні злочину.

21. У чому полягає інтелектуальний момент умислу при співучасті?

1. у бажанні співучасників настання суспільно небезпечних наслідків;

2. в усвідомленні співучасником суспільної небезпечності не тільки вчиненого ним особистого діяння, але й суспільної небезпечності діяння, яке вчиняє виконавець;

3. в усвідомленні співучасником суспільної небезпечності тільки вчиненого ним особистого діяння.

22. У чому полягає складна форма співучасті?

1. всі співучасники є виконавцями злочину і виконують однорідну роль;
2. злочин вчиняється з розподілом ролей між співучасниками;
3. злочин вчиняється злочинним угрупованням (групою осіб, бандою, організованою групою).

23. У чому полягає сутність злочинної організації, як форми співучасті:

1. кожен співучасник безпосередньо виконує дії, що створюють об'єктивну сторону складу злочину;
2. злочин вчиняється з розподілом ролей між співучасниками;
3. злочин вчиняється стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб чи структурних частин.

24. Визначити, який злочин вчинений групою осіб за попередньою змовою:

1. якщо його спільно вчинили декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови;
2. якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення;
3. якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій всім учасникам груп.

25. Визначити, який злочин вчинений організованою групою:

1. якщо його спільно вчинили декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови;
2. якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення;
3. якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій всім учасникам груп.

26. Хто є організатором злочину?

1. особа, яка організувала вчинення злочину або керувала його вчиненням;
2. особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами злочину безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що не є суб'єктами злочину, вчинила конкретний злочин;
3. особа, яка схилила іншого співучасника до вчинення злочину;
4. особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками або іншим чином сприяла прихованню злочину.

27. Хто є підбурювачем злочину?

1. особа, яка організувала вчинення злочину або керувала його вчиненням;
2. особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами злочину безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що не є суб'єктами злочину, вчинила конкретний злочин;
3. особа, яка схилила іншого співучасника до вчинення злочину;
4. особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками або іншим чином сприяла прихованню злочину.

28. Визначити фізичне пособництво:

1. надання засобів, знарядь, усунення перешкод чи іншим чином сприяння приховуванню злочину;
2. надання порад, вказівок;
3. надання заздальгідь обіцянки сховати злочинця, знаряддя, слідів злочину або предметів, здобутих злочинном;

29. Коли має місце провокація злочину:

1. виконавцем вчинено діяння, яке не охоплювалися умислом співучасників;
2. можливий виконавець відхиляє пропозицію підбурювача, пособника чи організатора вчинити злочин;
3. особа підбурює виконавця або інших співучасників на вчинення злочину з метою його подальшого викриття.

30. Особливості відповідальності співучасників у разі добровільної відмови виконавця від доведення злочину до кінця:

1. співучасники звільняються від кримінальної відповідальності в залежності від того на якій стадії виконавець відмовився від доведення злочину до кінця;

2. виконавець звільняється від кримінальній відповідальності, інші особи несуть відповідальність за готування або замах на злочин, залежно від стадії на якій відмовився від доведення злочину до кінця виконавець;

3. виконавець та співучасники злочину несуть кримінальну відповідальність, але це є пом'якшуючою обставиною.

31. Організатор, підбурювач, пособник звільняються від кримінальної відповідальності:

1. якщо вони відвернули вчинення злочину або своєчасно повідомили відповідні органи державної влади про злочин, що готується або вчиняється;

2. якщо виконавець відмовляється від доведення злочинного діяння до кінця;

3. якщо можливий виконавець відхиляє пропозицію організатора, підбурювача, пособника вчинити злочин.

Тестові завдання з змістовного модулю № 2.1 «Звільнення від кримінальної відповідальності. Покарання та його види»

1. Що розуміється під звільненням від кримінальної відповідальності?

1. звільнення особи від майбутньої, потенційної відповідальності;

2. звільнення особи від реальної відповідальності за вчинене діяння;

3. звільнення особи від усієї кримінальної відповідальності за вчинене особою діяння як у минулому так і у майбутньому;

2. Звільнення від кримінальної відповідальності передбачає:

1. звільнення від кримінальної відповідальності;

2. звільнення від покарання;

3. звільнення як від кримінальної відповідальності так і від покарання;

3. Якій орган уповноважений звільнити від кримінальної відповідальності?

1. тільки суд;

2. або суд, або генеральний прокурор;

3. суд, генеральний прокурор та Верховна Рада;

4. З якого та по який період може мати місце звільнення від кримінальної відповідальності?

1. після вчинення злочину, але до закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності;

2. після вчинення злочину, але до винесення обвинувального вироку суду;

3. може бути як до вчинення злочину так і після вчинення злочину, але до спливу строків давності;

5. У випадку, якщо особа була звільнена від кримінальної відповідальності, але ця особа знов вчинила злочин, чи враховується він як повторність, сукупність або рецидив при призначенні покарання?

1. так;

2. ні;

3. не враховується як повторність та сукупність, але враховується якщо має місце рецидив;

6. Які існують види звільнення від кримінальної відповідальності в залежності від того, правом чи обов'язком суду є звільнення особи?

1. обов'язкове і необов'язкове (факультативне);

2. основне та додаткове (факультативне);

3. альтернативне та факультативне;

7. Яким може бути звільнення від кримінальної відповідальності ?

1. умовним;

2. остаточним;

3. умовним та безумовним;

8. Якій існує умовний вид звільнення від кримінальної відповідальності?

1. звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки колективу підприємства, установи та організації;

2. звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям;

3. звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності;

9. В залежності від того, на підставі якого правового акта проводиться звільнення від кримінальної відповідальності, розрізняють звільнення:

1. передбачені КК;
2. на підставі Закону України про амністію;
3. у випадках, передбачених КК, на підставі Закону України про амністію, на підставі Указу Президента України про помилування;

10. В якій частині КК вказані підстави звільнення від кримінальної відповідальності?

1. у Загальній частині;
2. у Особливій частині;
3. як в Загальній, так і в Особливій частині;

11. Який строк давності за вчинення злочину невеликої тяжкості, у вигляді обмеження і позбавлення волі?

1. два роки;
2. три роки;
3. п'ять років;

12. Який строк давності за вчинення злочину середньої тяжкості?

1. п'ять років;
2. сім років;
3. десять років;

13. Чи вважається повним відшкодуванням заподіяного збитку той факт, що збиток потерпілому відшкодовують родичі особи, яка вчинила злочин, на його прохання?

1. так;
2. ні;
3. так, якщо про це подасть клопотання прокурор;

14. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з діючим каяттям є можливим:

1. у разі вчинення злочину невеликої та середньої тяжкості;
2. у разі вчинення злочину невеликої тяжкості;
3. у разі вчинення злочину невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості;

15. Які існують обов'язкові ознаки при передачі особи на поруки?

1. вчинення вперше злочину невеликої тяжкості та щире розкаяння у вчиненому злочині;

2. вчинення вперше злочину невеликої або середньої тяжкості та щире розкаяння у вчиненому злочині;

3. вчинення вперше злочину будь якої тяжкості та щире розкаяння у вчиненому злочині;

16. Що таке покарання за Кримінальним кодексом України?

1. застосування примусових заходів кримінально-правового характеру до осіб, винних у вчиненні злочину;

2. захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого;

3. засіб оцінки суспільством скоєного злочинного діяння та особи злочинця;

17. Яка ознака покарання відтворює гарантії дотримання особою кримінального законодавства?

1. судимість;

2. публічний характер;

3. державний примус;

4. вирок суду;

18. Яка ознака покарання передбачає осуд особи від імені держави?

1. судимість;

2. публічний характер;

3. вирок суду;

4. індивідуальний, особистісний характер;

19. Яка ознака покарання відображає принцип суб'єктивного ставлення в вину?

1. судимість;

2. публічний характер;

3. винність;

4. індивідуальний, особистісний характер;

20. Особистий характер, як ознака покарання проявляється у тому, що призначене кримінальне покарання відбувається:

1. винним або його родичами;

2. родичами винного;

3. тільки винним;

4. друзями або знайомими винного;

21. Хто має право призначати покарання?

1. держава;

2. прокурор;

3. суд;
4. інші органи правосуддя;

22. Яка ознака покарання, із зазначених, відтворює соціально-правову властивість покарання – кару?

1. судимість;
2. обмеження прав і свобод засудженого;
3. вирок суду;
4. державний примус;

23. Метою покарання є:

1. завдання фізичного та морального впливу;
2. кара, виправлення, запобігання злочинів;
3. виправлення, спеціальне та загальне попередження злочинів;

24. Покарання не має на меті:

1. завдання фізичних страждань;
2. обмеження особистих прав та свобод людини;
3. завдання морального впливу;

25. У чому полягає спеціальна превенція покарання?

1. у запобіганні вчиненню нових злочинів засудженими;
2. у запобіганні вчиненню нових злочинів з боку усіх осіб;
3. у виправленні засудженої особи;

26. У чому полягає мета загального попередження покарання?

1. у запобіганні вчиненню нових злочинів засудженими;
2. у запобіганні вчиненню нових злочинів з боку усіх осіб;
3. у виправленні засудженої особи;

27. У чому полягає кара, як мета покарання?

1. у запобіганні вчиненню нових злочинів засудженим;
2. в обмеженні прав і свобод засудженого;
4. у виправленні засудженого;

28. У чому полягає виправлення засудженого, як мета покарання?

1. у завданні фізичних страждань та приниженні людської гідності;
2. у позбавленні або обмеженні прав і свобод засудженої особи;
3. у процесі позитивних змін, які відбуваються в особистості засудженого;

29. За якою із визначених ознак розмежовуються покарання та адміністративні стягнення?

1. за органом, який приймає рішення про застосування покарання чи адміністративного стягнення;
2. за обсягом обмежень прав та свобод винної особи;

3. за обов'язковістю (необов'язковістю) виконання покарання чи адміністративного стягнення;

30. Покарання застосовується до особи, яка:

1. вчинила суспільно небезпечне діяння;
2. визнана судом винною у вчиненні злочину;
3. визнала себе винною у вчиненні злочину;

31. Що розуміється під системою покарань?

1. встановлений кримінальним законом і обов'язковий для суду вичерпний перелік покарань, розташованих у певному порядку за ступенем їх суворості;

2. встановлений кримінальним законом, як такий що надає суду рекомендаційний перелік покарань, розташованих у певному порядку за ступенем їх суворості;

3. встановлений кримінальним законом, як такий що надає суду як обов'язковий, так і рекомендаційний перелік покарань, розташованих у певному порядку за ступенем їх суворості;

Тестові завдання із змістовного модулю 2.2 «Судимість. Заходи кримінально-правового характеру»

1. Яка головна умова погашення судимості?

1. не вчинення особою протягом строку судимості адміністративного правопорушення;
2. не вчинення особою протягом строку судимості нового злочину;
3. не вчинення особою протягом строку судимості нового умисного злочину;

2. В залежності від чого встановлюються диференційовані строки погашення судимості?

1. залежно від виду і строку покарання, відбутого винним;
2. залежно від виду покарання, строку покарання, яке відбусте винним та від того чи є воно повторним;
3. залежно від виду покарання;

3. Як вирішується питання про погашення судимості щодо особи, яка звільнена від відбування покарання з випробуванням, якщо крім основного покарання їй було назначено також додаткове покарання, строк якого перевищує тривалість іспитового строку?

1. судимість погашається при закінченні іспитового строку;
2. судимість погашається після відбуття цього додаткового покарання;

3. судимість погашається після покарання іспитового строку без додаткового;

4. Якщо особі призначено покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, коли погашається судимість?

1. через рік після відбуття покарання;
2. через два роки після відбування покарання;
3. після виконання призначеного покарання;

5. Чи мають судимість військовослужбовці, які відбули покарання на гауптвахті замість арешту?

1. так;
2. ні;
3. так, але тільки за тяжкі та особливо тяжкі злочини;

6. Визначте строк погашення судимості, якщо особа відбувала покарання у вигляді виправних робіт?

1. після відбуття призначеного покарання;
2. 1 рік;
3. 2 роки;

7. Який строк погашення судимості, якщо особа відбувала покарання у вигляді обмеження волі?

1. 2 роки;
2. 3 роки;
3. 5 років;

8. Який строк погашення судимості, якщо особа засуджена за злочин невеликої тяжкості до позбавлення волі?

1. 1 рік;
2. 2 роки;
3. 3 роки;

9. Як вирішується питання, якщо особа, яка відбула покарання, до закінчення строку погашення судимості знову вчиняє злочин

1. строк погашення судимості переривається і починає спливати заново після фактичного відбуття покарання (основного і додаткового) за останній злочин;

2. перебіг строку погашення судимості переривається і продовжує обчислюватися після фактичного відбуття покарання (основного і додаткового) за останній злочин;

3. строк погашення судимості за перший злочин переривається, а після фактичного відбуття покарання (основного і додаткового) поглинається строком погашення судимості за останній злочин;

10. Чи можуть складатися строки погашення судимості, якщо особа після відбуття покарання, але до погашення судимості, вчинила новий злочин?

1. так;
2. ні;
3. так, але тільки за особливо тяжкі злочини;

11. Визначте строк погашення судимості, якщо особа засуджена за особливо тяжкий злочин?

1. 6 років;
2. 8 років;
3. 10 років;

12. Як починаються обчислюватися строки погашення судимості?

1. з дня вчинення злочину;
2. з дня постанови обвинувального вироку суду;
3. з дня відбуття основного та додаткового покарання;

13. У чому відмінність погашення судимості від зняття судимості?

1. погашення судимості це вплив встановленого законом строку автоматично, а зняття судимості це припинення судимості рішенням суду;

2. зняття судимості це вплив встановленого законом строку автоматично, а погашення судимості це припинення судимості судом;

3. ці два поняття є тотожні у кримінальному праві;

14. Якій строк погашення судимості, якщо особа була засуджена до чотирьох років позбавлення волі за злочин середньої тяжкості, однак вирок своєчасно не був виконаний у зв'язку з тим, що внаслідок стихійного лиха був втрачений?

1. 3 роки;
2. 5 років;
3. строк погашення судимості не обчислюється взагалі;

15. З якого моменту обчислювати строк погашення судимості при умовно-достроковому звільненні від покарання?

1. з дня фактичного відбуття покарання;
2. з дня закінчення строку вказаного у вирокі суду;
3. з дня дострокового звільнення її від відбування покарання;

16. Визначите до яких осіб застосовуються примусові заходи медичного характеру:

1. особи, які мають хворобу, що становить небезпеку для інших осіб;
2. особи, які вчинили злочин, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння;
3. особи, які вчинили в стані неосудності суспільно небезпечне діяння;

17. Визначите що є підставою застосування примусових заходів медичного характеру:

1. вчинення суспільно небезпечного діяння у стані алкогольного сп'яніння;
2. визнання судом особи такою, що знаходиться у стані наркотичної залежності;
3. наявність у особи психічного захворювання;

18. Примусові заходи медичного характеру реалізуються:

- I. як амбулаторно, так і стаціонарно;
2. тільки госпіталізацією особи до психіатричного закладу (стаціонарно);
3. тільки амбулаторно;

19. Надання амбулаторної психічної допомоги в примусовому порядку може бути застосоване:

- I. прокурором;
2. слідчим;
3. судом;

20. Питання про продовження, зміну або припинення застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється:

1. судом;
2. психіатричним закладом, де надається допомога;
3. судом разом із наглядовою комісією;

21. Примусові заходи медичного характеру застосовуються:

1. на строк до 3-х років;
2. на строк до 5-ти років;
3. тривалість лікування не визначається;

22. Застосування примусових заходів медичного характеру (амбулаторно чи стаціонарно) залежить:

1. від побажання родичів особи, щодо якої ці заходи застосовуються;
2. від тяжкості вчиненого діяння та тяжкості захворювання;
3. від тяжкості захворювання;

23. Госпіталізація до психіатричного закладу із звичайним наглядом може бути застосована судом:

1. до психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у психіатричному закладі і лікування у примусовому порядку;

2. до психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечне діяння, не пов'язане з посяганням на життя інших осіб, і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства, але потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах посиленого нагляду;

3. до психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечного діяння, пов'язане з посяганням на життя інших осіб, а також щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становить особливу небезпеку для суспільства і потребує тримання у психіатричному закладі та лікування в умовах суворого нагляду;

24. Надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку може бути застосоване судом:

1. до особи, яка має хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб;

2. до психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечне діяння, не пов'язане з посяганням на життя інших осіб, і за своїм психічним станом не становить загрози для суспільства;

3. до особи, яка страждає на психічні розлади і вчинила суспільно небезпечне діяння, якщо особа за станом свого психічного здоров'я не потребує госпіталізації до психіатричного закладу;

25. Особі призначено покарання у виді виправні роботи. До неї застосоване примусове лікування. Як здійснюється примусове лікування?

1. за місцем відбування покарання;

2. у спеціальних лікувальних закладах;

3. як за місцем відбування покарання, так і у спеціальних лікувальних закладах;

26. Госпіталізація до психіатричного закладу із суворим наглядом може бути застосована судом до:

1. до осіб, які мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб;

2. до психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння потребує тримання у психіатричному закладі і лікування у примусовому порядку;

3. до психічно хворого, який вчинив суспільно небезпечне діяння, пов'язане з посяганням на життя інших осіб, а також щодо психічно хворого, який за своїм психічним станом і характером вчиненого суспільно небезпечного діяння становить особливу небезпеку для суспільства;

27. Що є підставою для вирішення судом питання про продовження, зміну або припинення застосування примусових заходів медичного характеру?

1. заява представника психіатричного закладу (лікаря-психіатра), який надає особі психіатричну допомогу;

2. заява представника психіатричного закладу, який надає особі психіатричну допомогу, до якої додається висновок комісії лікарів психіатрів;

3. висновок комісії лікарів-психіатрів, яким обґрунтовується необхідність продовження, зміни або припинення застосування примусового заходу медичного характеру;

28. Особі призначено покарання у виді обмеження волі. До неї застосоване примусове лікування. Як здійснюється примусове лікування?

1. за місцем проживання;

2. за місцем відбування покарання;

3. у спеціальних лікувальних закладах;

29. Особи, до яких застосовані примусові заходи медичного характеру, підлягають огляду для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про припинення або зміну застосування примусових заходів медичного характеру:

1. не рідше одного разу на 6 місяців;

2. не рідше одного разу на квартал;

3. не рідше одного разу на рік;

30. Огляд особи, щодо якої застосовано примусовий захід медичного характеру, для вирішення питання про наявність підстав для звернення до суду із заявою про прийняття або про зміну застосування такого заходу здійснюється:

1. комісією лікарів-психіатрів;

2. лікарем-психіатром, який надає психіатричну допомогу;

3. представником психіатричного закладу, який надає психіатричну допомогу, разом із представником районного відділу охорони здоров'я;

31. Яке покарання застосовується до неповнолітніх, як основне:

1. громадські роботи;

2. позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

3. конфіскація майна;

Відповіді на питання тестових завдань з змістовних модулів

№ завд.	зм. м. 1.1	зм. м. 1.2	зм. м. 1.3	зм. м.2.1	зм. м. 2.2
1	1	1	2	2	2
2	2	3	1	3	1
3	3	1	2	1	2
4	2	3	3	1	3
5	2	4	2	2	2
6	1	1	2	1	2
7	1	3	1	3	1
8	2	3	2	1	2
9	3	2	3	1	1
10	1	1	2	3	2
11	1	1	2	2	2
12	4	1	3	1	3
13	3	2	2	1	1
14	3	1	3	3	2
15	2	4	1	2	3
16	3	4	3	2	3
17	2	1	3	3	3
18	2	3	1	1	1
19	2	1	1	3	3
20	2	4	1	3	1
21	2	3	2	3	3
22	2	2	2	2	2
23	3	3	3	2	1
24	2	1	2	1	3
25	1	2	3	1	2
26	1	2	1	2	3
27	1	2	3	2	2
28	3	2	1	3	2
29	1	1	3	2	1
30	3	3	2	2	1
31	1	1	1	1	1

Навчальне видання

Меркулова Валентина Олександрівна

Кримінальне право

Загальна частина

Навчальний посібник (в схемах)

Підписано до друку 10.11.2013. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman» Друк цифровий. Ум. друк .арк. 28,67.

Наклад 300 прим.

Видавництво ОДУВС

м. Одеса, вул. Успенська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.

тел. 0487024884; 0949547884 email – ndrvv1@gmail.com